

Språksituasjonen i Mordovia

- *en kvantitativ undersøkelse av språkbeherskelse, språkvaner og språkholdninger blant studenter i Mordovia*

Anja Evelin Jordalen

UNIVERSITETET I BERGEN

Masteroppgave i russisk

Institutt for fremmedspråk

Våren 2014

Veileder: Margje Post, UiB

Innholdsfortegnelse

Abstract	5
Liste over figurer	6
Takk	9
1 Innledning	10
1.1 Problemstillinger og metode	10
1.2 Begrepsavklaringer og definisjoner	12
1.2.1 Morsmål og tankespråk	12
1.2.2 Mordvinsk, erzjansk og moksjansk	13
1.2.3 Holdninger	13
1.2.3.1 Hva er holdninger?	13
1.2.3.2 Hvordan oppstår holdninger?	14
1.2.3.3 Hvilke funksjoner har holdninger?	14
1.2.3.4 Hva er språkholdninger og hva kan de fortelle oss?	14
1.2.4 Holdninger og assosiasjon	15
1.2.5 Identitet	16
1.2.6 Assimilasjon	17
1.2.7 Etnisitet og etnisk gruppe	17
1.2.8 Nasjonalitet	18
2 Bakgrunns litteratur og tidligere undersøkelser	20
2.1 Mordvinsk, erzjansk og moksjansk	20
2.2 Mordva som etnisk gruppe og mordvinsk som etnisitet	20
2.2.1 Erzja og moksja, - to ulike etniske grupper?	20
2.2.2 Erzja og moksja, -et samlet folk?	21
2.3 Mordovia	22
2.3.1 De mordvinske etnisitetene	22
2.3.1.1 Erzja	22
2.3.1.2 Moksja	23
2.3.1.3 Mordva	23
2.3.1.4 Kort om andre grupper som regner seg for å være av en mordvinsk etnisitet	23
2.3.2 De mordvinske etnisitetenes utbredelse i Russland	24
2.3.3 Mordvinske språk	25
2.3.3.1 De mordvinske språkene som offisielle språk i Mordovia	26
2.3.3.2 De mordvinske språkenes skriftkultur	26
2.3.3.4 Standardisering av det erzjanske og moksjanske språket	26

2.3.3.5	Likheter mellom det erzjanske og det moksjanske litteraturspråket	27
2.3.3.6	Dialektal variasjon av det erzjanske og det moksjanske talespråket	27
2.4	Russland	28
2.4.1	<i>Russere</i> og den russiske etnisiteten	28
2.4.2	Russisk språk	29
2.5	Det mordvinske folket og de mordvinske språkene i Tsar-Russland og i Det russiske imperiet	29
2.5.1	Det mordvinske folket og de mordvinske språkene i Sovjetunionen	30
2.5.2	Nasjonalitet som sosial kategori	31
2.5.3	Språkpolitiske prosesser i Sovjetunionen	32
2.5.4	Stereotypiske framstillinger av de mordvinske etnisitetene	33
2.6	Etnisk sammensetning i Mordovia	34
2.6.1	Befolkningsnedgang og urbanisering	35
2.7	Assimilasjonsprosesser i Mordovia	37
2.7.1	Urbanisering og industrialisering	37
2.8	Språks betydning for etnisk identitet	38
2.8.1	Språks betydning for etnisk identitet i Mordovia	39
2.9	De mordvinske språkene som morsmål i Mordovia	41
2.9.1	Beherskelse av mordvinske språk i Mordovia	42
2.9.2	Om ønsket å lære et mordvinsk språk	43
2.10	Mordvinske språks funksjon og stilling i Mordovia	43
2.11	Språk og kjønn	43
3	Metode og framgangsmåte	45
3.1	Hvordan undersøke språkholdninger?	45
3.1.1	Bruk av skala i måling av språkholdninger	46
3.1.2	Om å stille spørsmål	47
3.1.3	Responsanalyse	47
3.1.4	Begrunnelse av valg av målgruppe	47
3.1.5	Utforming av undersøkelsen og utfordringer	48
3.1.6	Sensitive spørsmål	48
3.1.7	Social Desirability Bias	48
3.1.8	Telescoping	49
3.1.9	Kognitive prosesser ved besvaring av spørsmål	49
3.1.10	Respondentens rolle	50
3.1.11	Svaralternativer	50
3.1.12	Rekkefølge på spørsmålene	50
3.1.13	Personvern	51
4	Resultater	52

4.1 Etnisk opphav.....	52
4.2 Bosted.....	53
4.3 Studieretning	54
4.4 Morsmål og «tankespråk»	55
4.5 Oversikt over respondentenes beherskelse av de mordvinske språkene	57
4.5.1 Om respondentenes evne til å snakke det erzjanske språket (tall oppgitt i %)	58
4.5.2 Om respondentenes evne til å lese det erzjanske språket.....	59
4.5.3 Om respondentenes evne til å skrive det erzjanske språket	60
4.5.4 Om respondentenes evne til å forstå det erzjanske språket	61
4.5.5 Om respondentenes evne til å snakke det moksjanske språket	62
4.5.6 Om respondentenes evne til å lese det moksjanske språket	63
4.5.7 Om respondentenes evne til å skrive det moksjanske språket.....	64
4.5.8 Om respondentenes evne til å forstå det moksjanske språket	64
4.6 Språkvaner.....	66
4.6.1 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten hører, eller ser på nyheter eller andre programmer på mordvinsk språk. Inndeling etter etnisitet	66
4.6.2 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten leser tekster på internett skrevet på et mordvinsk språk	68
4.6.3 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten benytter et mordvinsk språk i skriftlig personlig kommunikasjon, som, f.eks. i SMS, e-post, på internett eller i brev.....	69
4.6.4 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten kjøper litteratur skrevet på et mordvinsk språk	70
4.6.5 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten bruker et mordvinsk språk i samtaler....	71
4.7 Hvem bruker respondentene som behersker et mordvinsk språk de mordvinske språkene med?.....	72
4.7.1 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten bruker et mordvinsk språk med sine foreldre	72
4.7.2 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten bruker et mordvinsk språk med sine besteforeldre	73
4.7.3 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten kommuniserer med eldre slektninger på et mordvinsk språk	74
4.7.4 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten benytter seg av et mordvinsk språk i kommunikasjon med jevnaldrede eller yngre slektninger.....	75
4.7.5 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten benytter seg av et mordvinsk språk i kommunikasjon med venner	76
4.8 Utsagn	77
4.8.1 «Jeg kunne tenke meg å lære meg det erzjanske språket» og «jeg kunne tenke meg å lære meg det moksjanske språket».....	77
4.8.2 «Å lære seg et mordvinsk språk påvirker «renheten» i det russiske språket».....	78
4.8.3 «Aktivt bruk av et mordvinsk språk påvirker «renheten» i det russiske språket».....	80

4.8.4 «Jeg er bekymret for det erzjanske språkets framtid» og «jeg er bekymret for det moksjanske språkets framtid»	81
4.8.5 «Om jeg skulle lært meg et annet språk enn russisk, ville jeg lært meg et annet språk enn et mordvinsk språk.»	83
4.9 Assosiasjonsoppgave	84
4.9.1 Velklingende	85
4.9.2 Interessant	87
4.9.3 Fremtidsrettet	88
4.9.4 Selvsikkerhet	89
4.9.5 Stolthet	91
4.9.6 Ungdommelighet	93
4.9.7 Høflighet	94
4.9.8 “Sitt”	95
4.9.9 Solidaritet	96
4.9.10 «Gir tillit»	98
4.10 Intergenerasjonell overføring	99
4.11 Reaksjoner på bruk av mordvinske språk	106
4.12 Situasjoner hvor respondentene oppga at de ikke ville brukt er mordvinsk språk, selv om de visste at samtalepartnern også behersket dette	109
4.12.1 Resultater etter inndeling i etnisitet	111
4.12.2 Resultater ved inndeling i kjønn	113
5 Sammendrag	115
5.1 Språkbeherskelse og språkvaner	115
5.2 Holdninger og konvensjoner	119
6 Konklusjon	123
6.1 Videre forskning	123
6.2 Mulige tiltak	123
Litteraturliste	125
Appendiks	127

Abstract

This thesis sheds light on the situation of minority languages in Russia.

In an attempt to investigate possible reasons for the restricted use of Mordvin languages in the public sphere in Mordovia, I have tried to map the competence of the two Mordvin languages; Erzya and Moksha, and language attitudes towards them and the Russian language amongst ethnic erzyan, mokshan, mordvin and russian students in Mordovia using a quantitative survey. As around 90 percent of the respondents who consider themselves to be of Mordvin ethnicity reported some degree of language competence in one, or both of the Mordvin languages, my thesis suggests that it is most likely not the lack of language competence, but rather language attitudes and strict adherence to conventions for language use that are the reasons for the relatively restricted use of Mordvin languages. The survey shows that the Mordvin languages are mostly used in informal, personal communication, and that the respondents are more likely to use them with older relatives than amongst their peers, which raises questions about the Mordvin languages' future. The respondents in this survey have shown a rather strong preference for the Russian language compared to the Mordvin languages, both in situational use and by the degree of association with negatively or positively charged words, regardless of gender or ethnicity. I have also compared the respondents' mother tongue with the language in which they are most fluent, revealing that most people of Mordvin identity report a Mordvin language as their mother tongue – Erzya og Moksha, but most of them think in Russian.

Liste over figurer

FIGUR 1: UTVIKLINGEN I ANTALL INNBYGGERE I MORDOVIA I PERIODEN 1959-2010, OG DERES INNDELING ETTER BOSTED (BY ELLER BYGD).....	35
FIGUR 2: ANTALL MENNESKER SOM OPPGA Å VÆRE AV EN MORDVINSK NASJONALITET, INNDELING ETTER BOSTED (BY ELLER BYGD).	36
FIGUR 3: ANTALL MENNESKER SOM REGNER ET MORDVINSK SPRÅK SOM SITT MORSMÅL, OG VIDERE DERES INNDELING ETTER BOSTED (BY ELLER BYGD).....	41
FIGUR 4: OVERSIKT OVER RESPONDENTENES OPPHAV.....	52
FIGUR 5: OVERSIKT OVER RESPONDENTENES BOSTED FRAM TIL 17 ÅR, OG ETTER.	53
FIGUR 6: RESPONDENTER AV EN MORDVINSK ETNISITET INNDELTE ETTER STUDIERETNING.....	54
FIGUR 7: RESPONDENTER AV RUSSISK ETNISITET INNDELTE ETTER STUDIERETNING.....	54
FIGUR 8: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVA RESPONDENTENE ANSER SOM SITT MORSMÅL.....	56
FIGUR 9: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVILKET SPRÅK RESPONDENTENE TENKER PÅ.....	56
FIGUR 10: SUBJEKTIV VURDERING AV EGEN EVNE TIL Å SNAKKE DET ERZJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	58
FIGUR 11: SUBJEKTIV VURDERING AV EGEN EVNE TIL Å LESE DET ERZJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	59
FIGUR 12: SUBJEKTIV VURDERING AV EGEN EVNE TIL Å SKRIVE DET ERZJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	60
FIGUR 13: SUBJEKTIV VURDERING AV EGEN EVNE TIL Å FORSTÅ DET ERZJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	61
FIGUR 14: SUBJEKTIV VURDERING AV EGEN EVNE TIL Å SNAKKE DET MOKSJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	62
FIGUR 15: SUBJEKTIV VURDERING AV EGEN EVNE TIL Å LESE DET MOKSJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	63
FIGUR 16: SUBJEKTIV VURDERING AV EGEN EVNE TIL Å SKRIVE DET MOKSJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	64
FIGUR 17: SUBJEKTIV VURDERING AV EGEN EVNE TIL Å FORSTÅ DET MOKSJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	65
FIGUR 18: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR OFTE RESPONDENTEN HØRER, ELLER SER PÅ NYHETER ELLER ANDRE PROGRAMMER PÅ MORDVINSK SPRÅK. INNDELING ETTER ETNISITET.....	67
FIGUR 19: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR OFTE RESPONDENTEN LESER TEKSTER PÅ INTERNETT SKREVET PÅ ET MORDVINSK SPRÅK.	68
FIGUR 20: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR OFTE RESPONDENTEN BENYTTET ET MORDVINSK SPRÅK I SKRIFTLIG PERSONLIG KOMMUNIKASJON, SOM, F.EKS. I SMS, E-POST, PÅ INTERNETT ELLER I BREV.	69
FIGUR 21: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR OFTE RESPONDENTEN KJØPER LITTERATUR SKREVET PÅ ET MORDVINSK SPRÅK.	70
FIGUR 22: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR OFTE RESPONDENTEN BRUKER ET MORDVINSK SPRÅK I SAMTALER.	71
FIGUR 23: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR OFTE RESPONDENTEN BRUKER ET MORDVINSK SPRÅK MED SINE FORELDRE.....	72
FIGUR 24: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR OFTE RESPONDENTEN BRUKER ET MORDVINSK SPRÅK MED SINE BESTEFØRELDRE.	73
FIGUR 25: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR OFTE RESPONDENTEN KOMMUNISERER MED ELDRE SLEKTNINGER PÅ ET MORDVINSK SPRÅK.....	74
FIGUR 26: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR OFTE RESPONDENTEN BENYTTET SEG AV ET MORDVINSK SPRÅK I KOMMUNIKASJON MED JEVNALDREDE ELLER YNGRE SLEKTNINGER.....	75
FIGUR 27: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR OFTE RESPONDENTEN BENYTTET SEG AV ET MORDVINSK SPRÅK I KOMMUNIKASJON MED VENNER.....	76
FIGUR 28: RESPONS I FORM AV ENIGHET TIL UTSAGNENE: «JEG KUNNE TENKE MEG Å LÆRE MEG DET ERZJANSKE SPRÅKET» OG «JEG KUNNE TENKE MEG Å LÆRE MEG DET MOKSJANSKE SPRÅKET». M ØNSKET OM Å LÆRE SEG DET ERZJANSKE ELLER DET MOKSJANSKE SPRÅKET.	78
FIGUR 29: GJENNOMSNIITT AV ENIGHET TIL UTSAGNET: «Å LÆRE SEG ET MORDVINSK SPRÅK PÅVIRKER RENHETEN I DET RUSSISKE SPRÅKET».	79
FIGUR 30: RESPONS I FORM AV ENIGHET ELLER UENIGHET TIL UTSAGNET: «Å LÆRE SEG ET MORDVINSK SPRÅK PÅVIRKER RENHETEN I DET RUSSISKE SPRÅKET.»	79

FIGUR 31: GJENNOMSNIITT I GRAD AV ENIGHET TIL UTSAGNET: «AKTIVT BRUK AV ET MORDVINSK SPRÅK PÅVIRKER RENHETEN I DET RUSSISKE SPRÅKET.»	80
FIGUR 32: RESPONS I FORM AV ENIGHET ELLER UENIGHET TIL UTSAGNET "AKTIV BRUK AV ET MORDVINSK SPRÅK PÅVIRKER RENHETEN I DET RUSSISKE SPRÅKET"	80
FIGUR 33: GJENNOMSNIITT I GRAD AV ENIGHET ELLER UENIGHET TIL UTSAGNET: "JEG ER BEKYMRET FOR DET ERZJANSKE SPRÅKETS FRAMTID"	81
FIGUR 34: RESPONS I FORM AV ENIGHET ELLER UENIGHET TIL UTSAGNET: "JEG ER BEKYMRET FOR DET ERZJANSKE SPRÅKETS FRAMTID"	82
FIGUR 35: GJENNOMSNIITT I GRAD AV ENIGHET ELLER UENIGHET TIL UTSAGNET: "JEG ER BEKYMRET FOR DET MOKSJANSKE SPRÅKETS FRAMTID"	82
FIGUR 36: RESPONS I FORM AV ENIGHET ELLER UENIGHET TIL UTSAGNET: "JEG ER BEKYMRET FOR DET MOKSJANSKE SPRÅKETS FRAMTID"	83
FIGUR 37: GJENNOMSNIITT I GRAD AV ENIGHET ELLER UENIGHET TIL UTSAGNET: "OM JEG SKULLE LÆRT MEG ET ANNET SPRÅK ENN RUSSISK, VILLE JEG LÆRT MEG ET ANNET SPRÅK ENN ET MORDVINSK SPRÅK"	83
FIGUR 38: RESPONS I FORM AV AV ENIGHET ELLER UENIGHET TIL UTSAGNET: "OM JEG SKULLE LÆRT MEG ET ANNET SPRÅK ENN RUSSISK, VILLE JEG LÆRT MEG ET ANNET SPRÅK ENN ET MORDVINSK SPRÅK".	84
FIGUR 39: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER ORDET «VELKLINGENDE» MED DE ULIKE SPRÅKENE. INNDELING ETTER ETNISITET.	85
FIGUR 40: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER ORDET «VELKLINGENDE» MED DE ULIKE SPRÅKENE. INNDELING ETTER ETNISITET.	86
FIGUR 41: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «INTERESSANT». INNDELING ETTER ETNISITET.	87
FIGUR 42: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «INTERESSANT». INNDELING ETTER ETNISITET.	87
FIGUR 43: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «FREMTIDSRETTET». INNDELING ETTER ETNISITET.	88
FIGUR 44: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «FREMTIDSRETTET». INNDELING ETTER ETNISITET.	88
FIGUR 45: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «SELVSIKKERHET». INNDELING ETTER ETNISITET.	89
FIGUR 46: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «SELVSIKKERHET». INNDELING ETTER ETNISITET.	90
FIGUR 47: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «SELVSIKKERHET». INNDELING ETTER KJØNN.	91
FIGUR 48: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «STOLTHET». INNDELING ETTER ETNISITET.	91
FIGUR 49: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «STOLTHET». INNDELING ETTER ETNISITET.	92
FIGUR 50: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «UNGDOMMELIGHET». INNDELING ETTER ETNISITET.	93
FIGUR 51: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «UNGDOMMELIGHET». INNDELING ETTER ETNISITET.	93
FIGUR 52: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «HØFLIGHET». INNDELING ETTER ETNISITET.	94
FIGUR 53: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «HØFLIGHET». INNDELING ETTER ETNISITET.	94
FIGUR 54: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «SITT». INNDELING ETTER ETNISITET.	95
FIGUR 55: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «SITT». INNDELING ETTER ETNISITET.	95
FIGUR 56: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «SOLIDARITET». INNDELING ETTER ETNISITET.	96
FIGUR 57: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDET «SOLIDARITET». INNDELING ETTER ETNISITET.	97
FIGUR 58: RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDENE «GIR TILLIT». INNDELING ETTER ETNISITET.	98
FIGUR 59: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM I HVILKEN GRAD RESPONDENTENE ASSOSIERER DE ULIKE SPRÅKENE MED ORDENE «GIR TILLIT». INNDELING ETTER ETNISITET.	98

FIGUR 60: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR VIKTIG RESPONDENTENE ANSÅ DET FOR Å VÆRE AT DERES BARN, ELLER EVENTUELLE FRAMTIDIGE BARN, SKAL KUNNE SNAKKE DET ERZJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	100
FIGUR 61: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR VIKTIG RESPONDENTENE ANSÅ DET FOR Å VÆRE AT DERES BARN, ELLER EVENTUELLE FRAMTIDIGE BARN, SKAL KUNNE SNAKKE DET MOKSJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	101
FIGUR 62: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR VIKTIG RESPONDENTENE ANSÅ DET FOR Å VÆRE AT DERES BARN, ELLER EVENTUELLE FRAMTIDIGE BARN, SKAL KUNNE SKRIVE DET ERZJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	102
FIGUR 63: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR VIKTIG RESPONDENTENE ANSÅ DET FOR Å VÆRE AT DERES BARN, ELLER EVENTUELLE FRAMTIDIGE BARN, SKAL KUNNE SKRIVE DET MOKSJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	102
FIGUR 64: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR VIKTIG RESPONDENTENE ANSÅ DET FOR Å VÆRE AT DERES BARN, ELLER EVENTUELLE FRAMTIDIGE BARN, SKAL KUNNE LESE DET ERZJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	103
FIGUR 65: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR VIKTIG RESPONDENTENE ANSÅ DET FOR Å VÆRE AT DERES BARN, ELLER EVENTUELLE FRAMTIDIGE BARN, SKAL KUNNE LESE DET MOKSJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	103
FIGUR 66: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR VIKTIG RESPONDENTENE ANSÅ DET FOR Å VÆRE AT DERES BARN, ELLER EVENTUELLE FRAMTIDIGE BARN, SKAL KUNNE FORSTÅ DET ERZJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	104
FIGUR 67: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS PÅ SPØRSMÅL OM HVOR VIKTIG RESPONDENTENE ANSÅ DET FOR Å VÆRE AT DERES BARN, ELLER EVENTUELLE FRAMTIDIGE BARN, SKAL KUNNE FORSTÅ DET MOKSJANSKE SPRÅKET. INNDELING ETTER ETNISITET.	105
FIGUR 68: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS FRA RESPONDENTER AV RUSSISK ETNISITET PÅ SPØRSMÅLET: "HVOR OFTE HAR DU BEVITNET ÅPENT POSITIVE REAKSJONER PÅ BRUK AV MORDVINSKE SPRÅK?"	107
FIGUR 69: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS FRA RESPONDENTER AV MORDVINSKE ETNISITETER PÅ SPØRSMÅLET: "HVOR OFTE HAR DU BEVITNET ÅPENT POSITIVE REAKSJONER PÅ BRUK AV MORDVINSKE SPRÅK?"	107
FIGUR 70: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS FRA RESPONDENTER AV RUSSISK ETNISITET PÅ SPØRSMÅLET: "HVOR OFTE HAR DU BEVITNET ÅPENT NEGATIVE REAKSJONER PÅ BRUK AV MORDVINSKE SPRÅK?"	108
FIGUR 71: GRAFISK FRAMSTILLING AV RESPONS FRA RESPONDENTER AV MORDVINSK ETNISITET PÅ SPØRSMÅLET: "HVOR OFTE HAR DU BEVITNET ÅPENT NEGATIVE REAKSJONER PÅ BRUK AV MORDVINSKE SPRÅK?"	108
FIGUR 72: RESPONS PÅ SPØRSMÅL: «OM DU BEHERSKER, ELLER HADDE BEHERSKET, ET MORDVINSK SPRÅK, ELLER BEGGE, I HVILKE SITUASJONER VILLE DU IKKE BRUKT DETTE SOM KOMMUNIKASJONSSPRÅK, SELV OM DU VISSTE AT DIN SAMTALEPARTNER OGSÅ BEHERSKET DETTE?». INNDELING ETTER ETNISITET.	111
FIGUR 73: RESPONS PÅ SPØRSMÅL: «OM DU BEHERSKER, ELLER HADDE BEHERSKET, ET MORDVINSK SPRÅK, ELLER BEGGE, I HVILKE SITUASJONER VILLE DU IKKE BRUKT DETTE SOM KOMMUNIKASJONSSPRÅK, SELV OM DU VISSTE AT DIN SAMTALEPARTNER OGSÅ BEHERSKET DETTE?». INNDELING I KJØNN.....	113

Takk

Først av alt vil jeg takke alle ansatte ved UiB som har vært behjelpelig i besvarelsen av mine utallige spørsmål i den prosessen det har vært å ferdigstille denne oppgaven. Jeg vil selvsagt rette en spesiell takk til min veileder, Margje Post, som hele veien har kommet med inspirerende og gode innspill, og sparket eller dyttet meg i riktig retning, alt ettersom hva jeg har trengt. Jeg vil også takke de ansatte ved universitetet i Saransk, de behjelpelige menneskene i Mordoviastat, og alle mennesker jeg har møtt på min vei som virkelig har engasjert seg for temaet i oppgaven, eller i hvert fall gjort et godt forsøk på å late som.

Jeg vil takke familien min for at dere fortsatt er her.

Det er vemodig å fullføre denne oppgaven, da den har vært med meg gjennom en svært turbulent periode av livet mitt, men det er også på høy tid å slippe taket for å starte et nytt kapittel.

Jeg vil også legge til at jeg er selvsagt står ansvarlig for eventuelle feil og mangler i oppgaven.

1 Innledning

Dagens Russland består av et nærmest mosaisk bilde av ulike etnisiteter, hvilket har ført til at det i enkelte områder ikke bare er det russiske språket som regnes som offisielt språk. Et slikt område er den autonome republikken Mordovia, hvor man finner tre offisielle språk: russisk, erzjansk og moksjansk. Erzjansk språk er språket tilhørende den etniske gruppen *erzja*, og det moksjanske språket tilhører den etniske gruppen *moksja*. Erzja og moksja omtales ofte under samlebetegnelsen «mordva», eller omtales som «mordvinske». Både det erzjanske og det moksjanske språket er finsk-ugriske språk, og er mordvinske språk, til tross av at det ikke finnes noe felles mordvinsk språk i dag. Dette er en svært forenklet framstilling, og jeg vil komme tilbake til kompleksiteten ang. de ulike etniske gruppene og deres inndelinger og betegnelser senere i oppgaven.

Jeg hadde allerede bodd i Saransk, hovedstaden i Mordovia, i to-tre år før jeg visste at de mordvinske etnisitetene og språkene fantes, og det var ganske tilfeldig at jeg oppdaget dette. Jeg hadde aldri hørt mennesker her snakke annet enn russisk, og på denne tiden kunne man heller ikke finne skilting eller informasjon i det offentlige rom på annet språk enn russisk. Jeg begynte å interessere meg mer og mer for dette emnet, og satt igjen med mange spørsmål da jeg fikk vite at det erzjanske og moksjanske språket faktisk er standardiserte språk med egne grammatikker og ordbøker, og at de er offisielle språk i Mordovia. Hvorfor var da disse språkene så lite synlige i den lokale hverdagen, og hvorfor hadde jeg aldri hørt disse språkene i bruk? Var det kanskje ingen som behersket disse, eller var det andre årsaker til at jeg aldri hadde lagt merke til at disse språkene ble brukt?

Etter å ha snakket med ulike mennesker om dette temaet, skjønte jeg fort at mange hadde sterke meninger om de mordvinske etnisiteten og deres språk, -meninger som var både positive og negative. Svært få virket å være totalt likegyldige eller nøytrale.

1.1 Problemstillinger og metode

Jeg hadde som mål for denne oppgaven å kunne si noe om hva slags holdninger som eksisterer til det erzjanske, moksjanske og russiske språket blant studenter i Mordovia, og prøve å finne mulige svar på hvorfor, og hvor, det russiske språket virker å være foretrukket fremfor det erzjanske og det moksjanske språket. Jeg ønsker også å kunne si noe om hvor mennesker som

behersker et, eller begge, de mordvinske språkene bruker dette, hvem de bruker disse språkene med, og hvor ofte.

Problemstillingene jeg har tatt utgangspunkt i er følgende:

- 1) I hvilken grad behersker respondentene i min undersøkelse de mordvinske språkene?
- 2) Hvor, hvor ofte og med hvem benytter respondenter som behersker et mordvinsk språk dette språket med?
- 3) Hva slags holdninger finnes det til det erzjanske, moksjanske og russiske språket blant etnisk erzjanske, moksjanske, «mordvinske» og russiske studenter i Mordovia?

Jeg tror at man kan finne mulige årsaker til at de mordvinske språkene ikke blir hyppigere/ mer åpenlyst brukt av studenter i Mordovia ved å besvare disse spørsmålene, da dette vil kunne fortelle oss om den tilsynelatende lite utstrakte bruken av de mordvinske språkene i dagliglivet i Mordovia har sin årsak i manglende språkbeherskelse, negative språkholdninger eller om det er språklige konvensjoner som gjør at det russiske språket blir foretrukket også i situasjoner hvor mordvinske språk kunne blitt brukt.

Det eksisterer flere undersøkelser og folketellinger som tar for seg spørsmål relatert til morsmål, språkbeherskelse, språkbruk og etnisitet/ nasjonalitet i Mordovia, men det er så langt ingen undersøkelser som har undersøkt språkholdninger eller har forsøkt å finne årsaker til at det russiske språket i særlig høy grad blir foretrukket til kommunikasjon i forhold til de mordvinske språkene, også i situasjoner hvor disse også kunne blitt brukt. Jeg har heller ikke funnet at kjønn er tatt hensyn til i undersøkelser som tar for seg språkvaner eller språkbeherskelse i Mordovia.

Språkbruk og språkbeherskelse er også blitt undersøkt i liten grad, og ganske overfladisk, mens min undersøkelse har studert dette mer inngående, og også undersøkt forholdet mellom hva respondentene oppgir som morsmål, og hvilket språk de behersker best.

Min undersøkelse skiller seg dermed fra tidligere undersøkelser ved at det vil være den første undersøkelsen som tar for seg tematikken nevnt over som har kjønn som en egen kategori, og også den første undersøkelsen som gjør et forsøk på å gjøre rede for språkholdningene til, og beherskelsen og bruken av, de mordvinske språkene i Mordovia. I presentasjonen av språkholdningene har jeg forsøkt å skape et mer helhetlig bilde ved å ikke bare undersøke hvordan respondentene oppfatter de mordvinske språkene, men også hvordan det russiske språket blir oppfattet av respondentene ved å stille spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer ulike egenskaper/ ord med det erzjanske, moksjanske og russiske språket.

For å besvare problemstillingene jeg har stilt i denne oppgaven, har jeg valgt å gjennomføre en kvantitativ undersøkelse blant studenter i Mordovias hovedstad, Saransk.

I kapittel to vil jeg skildre en bakgrunn av de ulike etnisitetenes og språkernes historie og opphav basert på tidligere litteratur, og gi en kronologisk framstilling av prosesser som har bidratt til å forme den etniske sammensetningen og språklige situasjonen i Mordovia.

Jeg vil også gi en oversikt over demografi og morsmål i Mordovia, og presentere tidligere undersøkelser som tar opp tematikk som er relevant for min oppgave.

I kapittel to vil jeg ta for meg litteratur som er relevant for min oppgave. I kapittel tre vil jeg gjøre rede for metodevalg og kort beskrive hvordan jeg gikk fram i arbeidet med min egen undersøkelse. Resultatene av undersøkelsen vil bli presentert i kapittel 4. I kapittel 5 vil jeg sammenlikne egne resultater med tidligere undersøkelser og diskutere nye funn som er kommet fram av min egen undersøkelse. Jeg vil i kapittel 6 legge fram en konklusjon og komme med forslag til videre forskning.

Bortsett fra enkelte egennavn og geografiske benevnelser har jeg benyttet Norsk språkråds transkripsjonssystem i oppgaven.

1.2 Begrepsavklaringer og definisjoner

Da noe av terminologien jeg benytter i denne oppgaven kan være uklar eller ukjent for leseren, vil jeg på forhånd definere eller redegjøre for enkelte begreper som vil være sentrale i forståelsen av oppgaven. Hvor det er relevant, vil jeg gjøre rede for min forståelse av disse begrepene i oppgaveteksten.

1.2.1 Morsmål og tankespråk

Morsmål er et begrep som kan forstås på ulike måter. Noen av måtene man kan forstå ordet «morsmål» på, er:

- 1) Språket man først lærer seg å snakke
- 2) Språket man identifiserer seg mest med
- 3) Språket man føler man kan uttrykke seg best på

I min undersøkelse har jeg ikke definert begrepet «morsmål», og respondentene har følgelig oppgitt det de selv, ut fra sine egne kriterier, anser som sitt morsmål.

Da ingen av disse forståelsene nødvendigvis sier noe om i hvilken grad man behersker språket man regner som sitt morsmål, har jeg også stilt respondentene i min undersøkelse spørsmålet: «Hvilket språk tenker du på?», ettersom jeg tror at språket som den daglige, uanstrengte tankeaktiviteten foregår på er språket som dette mennesket behersker aller best. I omtale av språket som en person oppgir å tenke på, har jeg tatt i bruk ordet *tankespråk*.

I min bruk av ordet *tankespråk* i denne oppgaven mener jeg altså «språket som respondenten har oppgitt å tenke på».

1.2.2 Mordvinsk, erzjansk og moksjansk

Ordet mordvinsk blir i relasjon til etnisk tilhørighet/ nasjonalitet brukt på flere ulike måter med ulikt innhold. Jeg har i min oppgave benyttet meg av ordet i to ulike betydninger, altså:

- 1) "Mordvinsk" (skrevet i anførselstegn) bruker jeg for de menneskene som, når de kan velge mellom å definere sin etniske tilhørighet som "erzjansk", "moksjansk" og "mordvinsk", velger "mordvinsk".
- 2) Som en *samle- og fellesbetegnelse* på mennesker som regner seg for å være av erzjansk, moksjansk og/ eller «mordvinsk» etnisitet.

I relasjon til språk er bruken av adjektivet *mordvinsk* mindre komplisert, da dette brukes som en samlebetegnelse på det erzjanske og det moksjanske språket med deres dialektale variasjoner.

Jeg vil i kapittel 2 gi en grundigere innføring i denne problematikken og bakgrunnen for den.

1.2.3 Holdninger

"Every man has reminiscences which he would not tell to everyone but only his friends. He has other matters in his mind which he would not reveal even to his friends, but only to himself, and that in secret. But there are other things which a man is afraid to tell even to himself, and every decent man has a number of such things stored away in his mind."

-Dostojevskij

1.2.3.1 Hva er holdninger?

Holdninger kan sees på som foranderlige subjektive bedømmelser av gjenstander eller fenomener i våre omgivelser. Holdningssubjektet, altså vedkommende som innehar holdningene, gjør på ulike grunnlag vurderinger av et holdningsobjekt. Disse vurderingene kan være positive,

nøytrale eller negative, begrunnede eller ubegrunnede og også ambivalente ut fra hvilket grunnlag holdningsobjektet blir vurdert på. Holdninger kan videre deles inn i implisitte og eksplisitte holdninger, hvor implisitte holdninger er automatiske og ubevisste, mens eksplisitte holdninger er bevisste og kontrollerte vurderinger. En utbredt teori om hva holdninger består av, viser til tre aspekter ved fenomenet: et kognitivt; hva man *tror* om holdningsobjektet, affektivt; hva man *føler* om holdningsobjektet og behaviourelt aspekt; egen oppførsel i møte med holdningsobjektet (Ajzen, 2005; Albarracin, Johnson, & Zanna, 2005; Haddock & Maio, 2004; Katz, 1960; Oskamp & Schultz, 2005; Rudman, 2004; Weiner, Millon, & Lerner, 2003).

1.2.3.2 Hvordan oppstår holdninger?

Holdninger kan oppstå ved direkte personlig erfaring av et objekt, en situasjon eller liknende, - altså objektet holdningene er rettet mot. Betydelige hendelser i et menneskes liv eller gjentatt eksponering for holdningsobjektet kan danne holdninger ut fra personlig erfaring, mens foreldre/ hjemmet, andre typer gruppepåvirkning (skole, venner, referansegruppe) og massemedia kan også være med på å danne holdninger (Oskamp & Schultz, 2005:162-175).

1.2.3.3 Hvilke funksjoner har holdninger?

Holdninger spiller en stor rolle i hvordan mennesker forholder seg til omgivelsene ved at de oppsummerer oppfattede negative og positive karakteristikk ved holdningsobjektet og generaliserer fenomener i våre omgivelser. Dette kan hjelpe oss å forstå omgivelsene bedre, og kan fungere som en referanseramme i møte med nye situasjoner eller objekter. Holdninger kan også bidra til å forsvare subjektets ego ved at vedkommende hever seg selv og skaper en avstand fra mennesker, objekter eller situasjoner han eller hun ikke ønsker å identifisere seg med. Holdninger utgjør også en stor del av menneskets sosiale identitet, da de kan uttrykke verdier som igjen kan knyttes til egenskaper ved subjektet (Gardner, 1985; Katz, 1960; Mesthrie, 2001:7-10; Oskamp & Schultz, 2005:3-5, 88-90; Weiner et al., 2003:306-307).

1.2.3.4 Hva er språkholdninger og hva kan de fortelle oss?

Språkholdninger er subjektive vurderinger av språk som kan være med på å forme lingvistisk oppførsel. Språkholdninger regnes av UNESCO som en indre faktor som kan være med på å fortelle oss noe om ets språks vitalitet, altså dets forutsetninger for videreføring (*Language vitality and endangerment*, 2003).

Om et menneske anser sin tilhørighet til et språksamfunn som en hindring i arbeidslivet eller som en hindring for integrering i det lokale eller globale samfunnet, kan dette resultere i at vedkommende får negative holdninger til språket. Da mennesker streber etter en positiv

selvidentifisering, vil følgelig mennesker som har muligheten til å velge mellom et språk/ språkvariant som innehar en høy status og et språk/ språkvariant som innehar en lav status, oftest foretrekke å benytte seg av varianten som innehar en høy status, da dette kan tenkes å gi flere fordeler, både sosialt og økonomisk (Hogg & Rigoli, 1996:77; *Language vitality and endangerment*, 2003).

Språkholdninger kan være en pekepinn på språks status i et samfunn, og følgelig også i hvilken grad mennesker anser det som nyttig eller attraktivt å lære seg et språk, ettersom holdninger har en sentral rolle i motivasjonen i tilegning av annetspråk. Opprettholdelsen av to- eller flerspråklighet i et samfunn vil følgelig avhenge av den oppfattede viktigheten av dennes eksistens (Gardner, 1985). I språksamfunn med flere offisielle språk, vil språkholdninger kunne komme til uttrykk i de ulike språkenes domener, og/ eller omfanget av bruken av disse, eller graden av videreføring til de videre generasjonene (*Language vitality and endangerment*, 2003). Språkholdningene kan også fortelle noe om holdninger til brukere av språket, og motsatt, da disse vil bli assosiert med hverandre (se avsnitt «Holdninger og assosiasjon»)

I min undersøkelse har jeg etterspurt i hvilken grad respondentene assosierer ulike ord med det erzjanske, moksjanske og russiske språket i håp om at dette kan fortelle noe om respondentenes holdninger til disse språkene. Jeg har også spurt om respondentenes grad av enighet til ulike utsagn som er relatert til språkholdninger eller til det å skulle lære seg et mordvinsk språk, og om respondentenes språklige oppførsel/ preferanser. Spørsmålet om i hvilken grad respondentene anser det som viktig å at deres barn skal lære seg et mordvinsk språk kan også vise til respondentenes subjektive oppfattelse av viktigheten av språkets eksistens, eller respondentens oppfattelse om hvorvidt det kan anses som fordelaktig eller ei å beherske språket.

1.2.4 Holdninger og assosiasjon

Da språk kan fungere som uttrykk for flere typer identiteter, som, for eksempel, kjønnsidentitet, etnisk, sosial, og nasjonal identitet, er det altså ikke nødvendigvis utelukkende språket i seg selv som kan være kilden til språkholdninger (Labov, 2010:371). Språkholdninger kan også være relatert til, dannes av, eller bli opprettholdt av de ulike sfærene i hvilke språk eksisterer og hvilke språk berører eller kan fungere som symbol for. Om språk ikke representerer et aspekt i individets egen kulturelle arv eller identitet kan holdningene til språket det angår, til språkets brukere, til lærings situasjonen/ lærer eller holdningene til det å selv bruke språket også ha innvirkning på motivasjonen og graden av suksess i tilegnelsen av et annetspråk (Gardner, 1985:7; *Language vitality and endangerment*, 2003). Holdningers relative, foranderlige og assosiative natur kan vise seg tydelig ved eventuelle negative holdninger til objekt x kan endre seg som en konsekvens av at holdningene til objekt y blir forandret, om det hos subjektet

eksisterer en assosiasjon mellom de to objektene. Denne holdningsendringen kan finne sted uten at subjektet har intensjoner om å revurdere sine holdninger til objekt x, eller er klar over at endringen finner sted (Oskamp & Schultz, 2005:87-101; Rudman, 2004:79-81).

1.2.5 Identitet

Identitet er meningssettene som definerer hvem man er når man fyller en viss rolle i samfunnet, er medlem av en viss gruppe, eller anser seg for å inneha visse egenskaper som identifiserer en som et unikt menneske. Identitets relative natur gjør det mulig å under et kriterium kunne identifisere seg med en identitet, men ut fra et annet kriterium å være distinktiv fra denne, ettersom mennesker er medlemmer av flere ulike grupper og innehar et mangfold av roller og følgelig identiteter knyttet opp til disse. Hovedtrekkene i meningssettene som er tilknyttet de ulike identitetene er som oftest på forhånd definert av samfunnet og ledsages ofte av ulike forventninger til rolle innehaveren eller gruppe medlemmet. Meningssettene kan også tilegne gruppe medlemmene eller rolle innehaverne ulike egenskaper, hvilket som regel er forenklede, stereotypiske generaliseringer eller assosiasjoner. Da identitet ikke er et statisk fenomen, kan de ulike identitetene veksle i å være mer eller mindre prominente ut fra kontekst og ut fra hva subjektet selv anser som fordelaktig og relevant. Identitet kan også endres med tiden ved at rollene man utfyller endrer seg eller faller bort ved at subjektet føler seg presset til dette eller anser en endring i identiteten som nødvendig eller fordelaktig (Brennan, 1988:192; Burke & Stets, 2009:3; Carl & Stevenson, 2009:102; Duranti, 2005:376; Fishman, 1999:25; Omoniyi & White, 2006).

Ulike typer identitet som kan nevnes er global identitet, nasjonal identitet, regional identitet, etnisk identitet, sosial identitet, kjønnsidentitet, raseidentitet og språklig identitet. De ulike typene identiteter kan også deles inn i kollektive og individuelle identiteter (Mesthrie, 2001:165-168; Omoniyi & White, 2006:39).

Identitetene som er relevant for min oppgave er den etniske identiteten og den språklige identiteten, hvilke begge er gruppeidentiteter og kan være forbundet med hverandre og med andre typer identiteter, deriblant sosial og nasjonal etnisitet. Etnisk og språklig identitet er heller ikke statiske, og det er mulig å veksle mellom flere ulike etniske og språklige identiteter. I hvilken grad disse identitetene er fremtredende eller ei, og *hvilken* identitet som er fremtredende (om man har flere), avhenger av kontekst. Jeg har selv erfart at bekjente i Saransk veksler mellom en etnisk mordvinsk og en russisk etnisk eller nasjonal identitet, hvor den mordvinske etnisiteten i hovedsak blir framtredende blant andre mennesker av mordvinsk etnisitet hvor dette av personen oppfattes som fordelaktig, -som om den etniske identiteten blir brukt til å finne et

felles referansepunkt mellom to ellers ukjente mennesker eller for å gi fordeler i visse situasjoner.

1.2.6 Assimilasjon

Et begrep som også vil dukke opp i denne oppgaven er *assimilasjon*. Assimilasjon betyr kort forklart at en ting blir mer lik en annen ting, noe som innen humanistiske fag kan omfatte alt fra språklyder til etniske identiteter og religion. De typene assimilasjon som er relevante for min oppgave er etnisk og språklig assimilasjon, hvilket er et resultat, men ikke et obligatorisk resultat, av kontakt mellom mennesker med ulik etnisk eller språklig bakgrunn.

Etnisk og språklig assimilasjon viser seg som hovedregel ved at en minoritetsetnisk gruppe, eller en gruppe minoritetsspråklige, over tid gjør seg mer lik majoriteten ved å gradvis gi slipp på sin opprinnelige etniske identitet og morsmål, for å så regne et majoritetsspråk som sitt morsmål og majoritetsetnisiteten som sin etnisitet. Når minoritetsetniske og minoritetsspråklige mennesker i Russland går over til å identifisere seg som russiske, og sitt morsmål som russisk, kalles dette *russifisering*.

1.2.7 Etnisitet og etnisk gruppe

Horowitz (1985:41-51) drøfter en del problemer man kan støte på når man skal redegjøre for hva etnisitet er, og med eksempler om hvordan etnisk identitet er blitt forstått ut fra ulike kriterier gjennom tidene og i de ulike verdensdelene, viser han til at ”etnisitet” er en foranderlig størrelse.

I et forsøk på å gripe om denne størrelsen, siterer han Enid Schildkrout som sier at ”The minimal definition of an ethnic unit [...] is the idea of common provenance, recruitment primarily through kinship, and a notion of distinctiveness whether or not this consists of a unique inventory of cultural traits”(Horowitz, 1985).

Barth (1969:10-11) henviser til antropologisk litteratur, som oftest forstår en etnisk gruppe som, blant annet, en vedvarende gruppe mennesker som deler grunnleggende kulturelle verdier og som av seg selv og andre blir oppfattet som en egen kategori som er distinkt fra andre kategorier av samme type.

Elementer som kan være betydelige for differensieringen av en etnisk gruppe i forhold til en annen kan være, men er ikke avgrenset til, felles etnonym, troen på et felles opphav, felles

historie, særtrekk ved kulturen, assosiasjon til et felles territorium og solidaritetsfølelse (Mazur & Chumakov, 2003:1278).

En etnisk gruppe vil ikke kunne eksistere i et vakuum, da subjektive og/ eller objektive forskjeller mellom gruppene er det som definerer en etnisk gruppe. Disse forskjellene trenger ikke nødvendigvis å være reelle eller klart definerte, og de kan også oppfattes på ulike måter av ulike gruppemedlemmer (Eriksen, 1992; Fishman, 1999; Goldberg & Solomos, 2002; Gumperz, 1982; Mesthrie, 2001; Omoniyi & White, 2006).

Uten å selv prøve å komme fram til en definisjon av hva etnisk tilhørighet er, ønsker jeg å sette som en av grunntankene for begrepet at etnisitet er menneskets subjektive oppfattelse av tilhørighet til en viss gruppe mennesker som deler troen på et felles opphav, og at denne gruppen over tid har ansett seg selv for å være annerledes fra andre grupper av samme slag ut fra reelle eller subjektiv oppfattede forskjeller.

1.2.8 Nasjonalitet

Nasjonalitet (russisk: *natsionalnost*) er et begrep man ofte møter på i litteratur som omtaler etniske grupper i Russland og andre post-sovjetiske land. Det kan være fristende å forstå ordet «nasjonalitet» som statsborgerskap, men ordet har altså en annen betydning i en russiskspråklig kontekst.

Nasjonalitet viser til at den etniske gruppen som omtales er tilknyttet et autonomt territorium, ofte har sitt eget offisielle språk og politisk sett innehar en høyere status enn en etnisk gruppe. Fokuset ved bruken av ordet *nasjonalitet* er mer objektivt enn ved bruken av ordet *etnisitet*, og er mer knyttet til målbare faktorer som språk, territorial tilhørighet og arv enn etnisitet.

Nasjonalitet ble i Sovjetunionen skrevet inn som et obligatorisk punkt i de sovjetiske passene, noe som ble omtalt som «det femte punktet» eller «*pjatij paragraf*», fram til dette, til tross for opinionens ønske, ble fjernet i 1997 (Akturk, 2010:315, 328). Det var kun mulig å ha én nasjonalitet, og eksistensen av denne ble sett på som obligatorisk.

Nasjonalitet i russisk litteratur fra tiden hvor nasjonalitet ble innskrevet i passene henviser altså til hvilken nasjonalitet den enkelte personen hadde oppgitt i passet, mens det i nyere tid, hvor nasjonalitet ikke eksisterer som et eget punkt i passene, i større grad henviser til hvilken etniske gruppe man føler tilhørighet til.

Jeg har i denne oppgaven valgt å bruke begrepet *nasjonalitet* i de tilfellene hvor den russiske litteraturen benytter det, og i øvrige tilfeller har jeg valgt å bruke ordet *etnisitet*, ettersom det er et begrep som er bedre kjent for nordmenn. Jeg ønsker likevel å påpeke at det finnes nyansforskjeller mellom disse to begrepene, og ber leseren ha i bakhodet at *etnisitet* er av en mindre offisiell art enn *nasjonalitet*, og at de mordvinske etnisitetene etter denne standarden er å regne for nasjonaliteter.

2 Bakgrunns litteratur og tidligere undersøkelser

2.1 Mordvinsk, erzjansk og moksjansk

I de russiskspråklige kildene jeg har brukt i denne oppgaven finnes det ikke alltid en inndeling i den *erzjanske* og den *moksjanske* etnisiteten, og i disse tilfellene blir de to etniske gruppene som regel omtalt som den etniske gruppen *mordva* eller som *mordvinske*.¹ Det eksisterer uenighet om hvorvidt bruken av disse betegnelse er korrekt og hva disse eventuelt skal bety, da flere nyere undersøkelser presenterer «mordvinsk» som en egen etnisitetskategori i tillegg til den erzjanske og den moksjanske etnisiteten, mens andre omtaler den erzjanske og den moksjanske etnisiteten som mordvinske, og andre igjen hevder at man ikke kan bruke et samlebegrep på de to separate gruppene, erzja og moksja, som ikke engang eksisterer i deres eget språks vokabular.

For å gjøre denne debatten så klar som mulig, vil jeg først ta for meg bruken av betegnelsen *mordvinsk* relatert til etnisitet og etterpå bruken av betegnelsen *mordvinsk* i forhold til språkene, da betegnelsen aksepteres i ulik grad ut fra hva den omtaler.

2.2 Mordva som etnisk gruppe og mordvinsk som etnisitet

Den mest omstridte bruken av betegnelse *mordva* og *mordvinsk* er som fellesbetegnelser på den erzjanske og moksjanske etnisiteten. Det eksisterer ulike oppfatninger om hvorvidt denne bruken er korrekt eller ei. Jeg vil videre presentere de to mest utbredte teoriene.

2.2.1 Erzja og moksja, - to ulike etniske grupper?

Den ene oppfattelsen er at erzja og moksja er to distinktive etniske grupper med ulikt opphav, som følgelig ikke kan omtales som én gruppe, *mordva*, og derfor heller ikke bli omtalt som *mordvinske* av etnisitet. Dette synspunktet støttes ofte av argumentet om at det verken i det moksjanske eller det erzjanske språket finnes et felles navn på disse to gruppene, som betegnelsen i form av etnonymet *mordva* eller adjektivet *mordvinsk*, som er avledet fra dette. Det hevdes at betegnelsen *mordva* er oppstått som følge av at det moksjanske og det erzjanske folket i møte med kontakt utenfra, deriblant i kontakt med det russiske folket, har framstått som et samlet folk og at den språklige likheten er et resultat av språklig assimilasjon, til tross av at erzja og moksja aldri har utgjort en unison gruppe i realiteten. Et slikt synspunkt støttes opp av det faktum at etnonymene *moksja* og *erzja* relativt sent blir tatt i bruk i russiskspråklige kilder, og

---

¹ Menneskene som i denne oppgaven omtales som etnisk erzjansk, moksjansk eller mordvinsk, eller for å være av erzjansk, moksjansk eller mordvinsk etnisitet, er menneskene som føler en tilhørighet til de etniske gruppene erzja, moksja eller mordva.

store deler av den tidlige russiskspråklige litteraturen omtaler de to gruppene som en enhet, - *mordva*. Moksja som etnonym blir først nevnt i tekster fra 1624-1626, mens erzja som etnonym ikke blir omtalt før enn på 1700-tallet. (Makarkin, 2012:67; Sjaronov, 2013).

Det kan også nevnes at den moksjanske og erzjanske etnisiteten, ifølge genetisk antropologi, hevdes å være dannet ut fra ulike rasekomponenter (Makarkin, 2012:68).

2.2.2 Erzja og moksja, -et samlet folk?

En annen utbredt teori er at erzja og moksja utgjør et felles mordvinsk folk, og følgelig ikke kan regnes for annet enn subetniske grupper, eller undergrupper, av en felles mordvinsk etnisitet (Makarkin, 2004:23). Dette er synspunktet kan man finne igjen i plakater o.l. i Mordovias hovedstad, Saransk, hvor man ofte kan lese slagord som «Mordva -et samlet folk» (russisk: *Mordva – edinij narod*). Det kan tenkes at behovet for å henge opp slike påstander til allmenn skue bekrefter mistanken om at teorien om et samlet mordvinsk folk ikke er full ut allment akseptert.

Medlemmer av den eneste uavhengige lokale interessegruppen for den erzjanske etnisiteten og språket, «*Erzjan Mastor*», er sterkt uenig i denne teorien og jobber aktivt med å motarbeide det de kaller en *mordvinifisering* av den erzjanske, derunder også den moksjanske, etnisiteten. I forbindelse med en «mordvinsk» nasjonalforsamling organisert av de lokale myndighetene uttrykte medlemmer av denne gruppen sin misnøye mot mordvinifiseringen i et åpent brev.² Denne mordvinifiseringen, ifølge en av redaktørene av avisen «*Erzjan mastor*», Grigorij Musaljov, en av årsakene til at det i perioden 2002 til 2010 var en kraftig nedgang i mennesker som regnet seg for å være av moksjansk etnisitet, da en stor andel av disse hevdes å ha gått over til å anse seg som «mordvinske» i stedet for moksjanske (fra samtale, aug. 2013).

Spørsmålet om hvorvidt erzja og moksja av befolkningen regnes å være to separate etniske grupper, eller to undergrupper av den samme etnisiteten, er tatt opp i flere undersøkelser.

En undersøkelse fra 1970-tallet viser at 46,2% av den mordvinske befolkningen som bodde på landsbygden og 55,6% av den mordvinske befolkningen som bodde i byene regnet erzja og moksja for å være representanter av en felles mordvinsk etnisitet. I en undersøkelse fra 1991 hadde andelen mennesker som regnet erzja og moksja for å være representanter av en felles mordvinsk etnisitet økt til 60,8 %, av dem 60,3 % av de moksjanske respondentene, 56,1 % av

---

² «Ob odnosjenii k predstojasjtsjemu osenju 2009 goda 5-mu sezdu «mordovskogo» naroda» <http://www.erzia.saransk.ru/arhiv.php?n=2832&nom11=311>

de etnisk erzjanske respondentene og 53,3 % av respondentene som oppga å være «mordvinske». En interessant bemerkelse til dette er at det var respondenter av «mordvinsk» etnisitet som hyppigst oppga at de så på den erzjanske og moksjanske etnisiteten som undergrupper av en felles mordvinsk etnisitet, noe som kan vise til kompleksiteten i betegnelsen av de ulike etnisitetene. Teorien om en eksistens av en felles mordvinsk etnisitet og dens inndeling i en erzjansk og en moksjansk undergruppe ble i en undersøkelse fra 2003 støttet av totalt 51,9 % av respondentene, deriblant 54,1 % av de moksjanske respondentene, 56,6 % av de erzjanske respondentene og 61,5 % av respondentene som regnet seg for å være mordvinske (Bogatova, 2004a:74). I den samme undersøkelsen oppga 23 % av de moksjanske respondentene, 21,1 % av de erzjanske respondentene og 11,5 % av de mordvinske respondentene at de anså «Mordva» for å være en russisk betegnelse på to beslektede, men ulike, folkeslag.

2.3 Mordovia

Området den mordvinske folkegruppen opptok på 1500-1600-tallet er ut fra arkeologiske kilder antatt til å ha strukket seg fra elven Okas nedre løp i vest og til elven Sura i øst, og fra Volga i nord til elvene Tsna og Moksjas utspring i sør, et område betraktelig større enn hva dagens Mordovia utgjør. (Makarkin, 2004:156)

I kilder som dateres tilbake til middelalderen omtales landet «Mordia», eller et landområde kalt «Mordovskaja Zemlja», flere ganger, hvilket kan tyde på at det daværende mordvinske folket hadde dette som sitt tilholdssted (Makarkin, 2012:67; Tarunov, 2012:35).

Mordovia fikk status som autonom republikk, og navnet Respublika Mordovia, 25. januar 1994. Som følge av dette ble det underskrevet en egen grunnlov for republikken 21. september 1995, hvor det russiske og de mordvinske språkenes status som offisielle språk i Mordovia ble befestet (Tarunov, 2012:98-99).

2.3.1 De mordvinske etnisitetene

2.3.1.1 Erzja

De første kildene som omtaler *erzja* som en egen folkegruppe dateres tilbake til 900-1000-tallet og stammer fra korrespondanse som omtaler folkeslag som levde langs Volga og betalte skatt til Khazarene. Det kan nevnes at det eksisterer kilder som hevder at blant annet byen Rjazan har fått sitt navn fra denne folkegruppen, hvilket kan fortelle noe om eventuell historisk utstrekning av det erzjanske folket (Sjaronov, 2013).

2.3.1.2 Moksja

Moksja som en egen folkegruppe er omtalt i kilder fra 1200-1300-tallet. I russiske kilder blir moksja ikke nevnt før på 1600-tallet.

2.3.1.3 Mordva

De første kildene som vitner om mordvinske landområder eller et mordvinsk folk stammer fra 500-tallet, hvor en folkegruppe kalt «mordens» ble omtalt av den gotiske historikeren Jordanes i *Getica* (Makarkin, 2004:14,23,37-38). I Nestorkrøniken fra 1100-1200-tallet, som er å regne som den første offisielle skriftlige kilden som vitner om Kievriket, er en folkegruppe kalt «mordva» omtalt fire ganger, og eksistensen av et eget språk hos denne folkegruppen er også nevnt. I krøniker datert tilbake til 1200-1400-tallet, fra fyrstedømmet Vladimir-Suzdal, som på denne tiden grenset til landområdene som da tilhørte det mordvinske folk, blir det mordvinske land omtalt i større detalj enn i Nestorkrøniken. Fra disse kildene kan man lese om hvordan det mordvinske folket levde, deres landbruk, våpen og husdyrhold (Makarkin, 2004:19-20). I krønikene hvor det mordvinske folket er omtalt, finner man ikke tegn til at erzja og moksja på denne tiden utgjorde to separate grupper, til tross for av at en slik inndeling sies å ha eksistert allerede på 1000-1500-tallet (Makarkin, 2004:20; 2012:163).

Mordva består som resultat av tidligere territoriale konflikter av to undergrupper, erzja og moksja, hvor den moksjanske etnisiteten har en større tetthet i vestlige regioner i dagens Mordovia, og erzja – i de østlige. De etniske gruppene karataj, sjoksja og terjukhane tilhører også den mordvinske etnisiteten (Makarkin, 2004:23).

2.3.1.4 Kort om andre grupper som regner seg for å være av en mordvinsk etnisitet

Karataj

Karataj er en liten gruppe mennesker av mordvinsk opphav, som i lange tider har levd blant tatarer. Som følger av dette er deres kultur preget av den tatarske, og de er gått over til å anse det tatarske språket som sitt morsmål. Til tross for at denne gruppen ikke husker om det er den erzjanske eller den moksjanske etnisiteten som er deres opphav, anser de seg fortsatt for å være av mordvinsk etnisitet. I dag finner man representanter fra den karatajske gruppen hovedsaklig i tre mindre landsbyer i Tatarstan. Arbeid blant etnisk russiske, russisk skolegang og blandede ekteskap anses for å være hovedårsakene til denne grupperingens assimilasjon til den russiske etnisiteten (Makarkin, 2004:88-89).

Terjukhane

Terjukhane var en gruppe som stammet fra den erzjanske delen av den mordvinske etnisiteten. Allerede på 1700-1800-tallet gikk denne gruppen over til å regne det russiske språket som sitt morsmål, men de regnet seg fortsatt for å være en del av det mordvinske etnisiteten og bevarte deler av kulturen, deriblant den hedenske troen og ulike ritualer. På 1800-1900-tallet var den terjukhanske folkegruppen i ferd med å bli totalt russifisert, en assimilasjonsprosess som ble fullført i første halvdel av 1900-tallet da alle medlemmene av denne gruppen var gått over til å regne seg for å være av russisk etnisitet (Makarkin, 2004:89).

Sjoksja

Sjoksja er en gruppe mennesker av erzjansk opprinnelse som regner seg selv for å være erzjanske, eller en del av mordvinske etnisiteten. Etter lengre tid blant representanter av den moksjanske etnisiteten, har denne etniske gruppen vært under sterk påvirkning fra den moksjanske kulturen, dens språk og levesett (Makarkin, 2004:89-90).

Det kan i den videre lesningen av oppgaven være interessant å merke seg at endringen i hva medlemmene anså for å være sitt morsmål står sentralt i assimileringen av den karatajske or terjukhanske etnisiteten til den russiske.

2.3.2 De mordvinske etnisitetenes utbredelse i Russland

I de nasjonale folketellingene av 2002 og 2010 ble mennesker som regner seg for å være av mordvinsk nasjonalitet registrert i alle fylker i Russland, men statistikken viser også en hurtig nedgang i antallet mennesker som regner seg for å være av en mordvinsk etnisitet i alle fylkene, utenom i Mordovia ("Natsionalnij sostav naselenija Respubliki Mordovija, vladenie jazykami i grazhdanstvo (po itogam Vserossijskoj perepisi naselenija 2010 goda) ", 2013:85-86).

I Russland ble det i folketellingen fra 2002 registrert totalt 843350 mennesker som regnet seg for å være av mordvinsk nasjonalitet, mot 744237 i 2010. Dette utgjør en nedgang på ca. 11,7 % for den mordvinske nasjonaliteten på landsbasis. I Mordovia er antallet mennesker som regner seg for å være av en mordvinsk etnisitet gått opp ca. 17,3 % i den samme perioden.

I 2002 bodde ca. 33,6 % av den av menneskene i Russland som regner seg for å være av mordvinsk nasjonalitet i Mordovia, mens det samme tallet i 2010 var ca. 44,7 %, -en endring som trolig skyldes hurtige assimilasjonsprosesser utenfor Mordovia. Om en slik trend fortsetter, kan det se ut til at det i nær fremtid for første gang vil være flere mennesker av mordvinsk etnisitet i Mordovia enn utenfor republikkens grenser.

2.3.3 Mordvinske språk

De mordvinske språkene erzjansk og moksjansk er finsk-ugriske språk og skrives med det kyrilliske alfabet.

Det finnes ikke skriftlig belegg for eksistensen av et tidligere felles-mordvinsk språk, men analyser av det erzjanske og det moksjanske språket og deres dialektvarianter viser til at de begge stammer fra et tidligere felles språk. Det fellesmordvinske språket sies å ha eksistert fram til rundt det 5-8 århundret, da det den gang samlede mordvinske folket ble splittet i to grupper av tilreisende folkegrupper av tyrkisk opphav fra de sørlige steppene, og følgelig begynte å utvikle seg i hver sin retning (Makarkin, 2012:163).

UNESCO, som har en egen oversikt over vitaliteten til ulike språk, deler språkene inn i kategorier som tar utgangspunkt i intergenerasjonell overføring. De mordvinske språkene er begge av UNESCO kategorisert som «definitely endangered», en kategori de forklarer som at barn ikke lengre lærer språket som morsmål i hjemmet.³ Jeg vil av egen erfaring sette et spørsmålstejn ved riktigheten av en slik kategorisk påstand, da min erfaring tilsier at det fortsatt er barn som lærer et mordvinsk språk som morsmål i hjemmet, selv om dette kan sies å være en sjeldenhet. Dette stemmer også bedre med hvordan situasjonen blir framstilt i boken *Encyclopedia of the world's endangered languages*, hvor det hevdes at både det erzjanske og det moksjanske språket læres av «ganske mange» barn, men at disse i hovedsak bruker språkene med eldre slektninger, og følgelig ikke vil få stor bruk for språkene senere i livet (Moseley, 2007:244,258).

---

³ UNESCO's informasjon om det moksjanske språket: <http://www.unesco.org/culture/languages-atlas/en/atlasmap/language-id-328.html> (sjekket 26.01.2014)

UNESCO's informasjon om det erzjanske språket: <http://www.unesco.org/culture/languages-atlas/en/atlasmap/language-id-350.html> (sjekket 21.01.2014)

2.3.3.1 De mordvinske språkene som offisielle språk i Mordovia

Det erzjanske og det moksjanske språket ble anerkjent som offisielle språk i Mordovia i april 1998, da loven «*O gosudarstvennikh jazykakh v Respublike Mordovii*» ble vedtatt og inkludert i Mordovias grunnlov (Makarkin, 2004:219).

2.3.3.2 De mordvinske språkenes skriftkultur

Utviklingen av en egen skriftkultur for de mordvinske språkene startet på 1700-tallet, framskyndet av kristendommens utbredelse. På denne tiden ble religiøse tekster, deriblant Det Nye Testamentet, oversatt til både erzjansk og moksjansk språk (Makarkin, 2004:217).

Det aller første skriftlige materialet på et mordvinsk språk ble publisert av den hollandske forskeren Witsen i boken «*Severnaja i vostotsjnaja Tatarija*» i form av en mindre hollandsk-mordvinsk ordbok, utgitt i Amsterdam i 1692 (ibid;Kelina, 2012:5). Det er her ikke spesifisert om hvilken språklig variant ordene i ordlisten var tatt fra, ei heller om ordlisten tok for seg det erzjanske eller det moksjanske språket.

Da den første grammatikken av det moksjanske språket ble utgitt i 1838, og den første grammatikken av det erzjanske språket ble utgitt i 1839, eksisterte det enda ikke en standardisert variant av de to språkene. Det eksisterte heller ikke en standardisert variant av språkene da den første erzjanske læreboken ble utgitt 1884, og den første moksjanske læreboken ble utgitt i 1892 (Makarkin, 2004:217).

2.3.3.4 Standardisering av det erzjanske og moksjanske språket

På begynnelsen av 1900-tallet så flere aviser og bøker skrevet på de mordvinske språkene dagens lys. Dette ble utgitt på journalistens, eller forfatterens, egen dialekt grunnet mangel på standardiserte varianter av det erzjanske og moksjanske språket, hvilket videre førte til at arbeidet mot en standardisering av språkene ble iverksatt på 1920-tallet (Makarkin, 2004:217-218).

Det er noe uklart hva som utgjorde grunnlaget for de standardiserte variantene av det erzjanske og det moksjanske språket, ettersom ulike kilder presenterer to ulike teorier.

Den ene versjonen om hva som utgjorde grunnlaget til den standardiserte varianten av det erzjanske og det moksjanske språket står beskrevet i forordet i en russisk-moksjansk ordbok. Her hevdes det at det moksjanske språket ble standardifisert ut fra en sentral, en vestlig, en sør-østlig, en «overgangsvariant» og en blandet dialektal variant. Det erzjanske språket sies i den samme

kilden å være standardifisert ut fra en sentral, en vestlig, en nord-vestlig, en sør-østlig og en blandet dialektal variant (Kelina, 2012:5).

Den andre versjonen forteller at det i 1925 på en nasjonal kongress ble bestemt at en dialektal variant fra området Krasnoslobodsk-Temnikov skulle danne grunnlaget for det moksjanske litteraturspråket. For det erzjanske språket ble det tatt utgangspunkt i dialekten som ble brukt i landsbygden Kozlovki (Bogatova, 2004b:195; Makarkin, 2004:218).

Arbeidet med standardifiseringen av det moksjanske og det erzjanske språket var en lang og kronglete prosess, og begge de nevnte teoriene om hva som dannet grunnlaget for de standardiserte språkvariantene kan følgelig stemme, hver på sitt tidspunkt i historien.

Det eksisterte også en uenighet om hvorvidt det erzjanske og det moksjanske språket skulle regnes for å være to forskjellige språk, eller om litteraturspråket skulle konstrueres til å være felles for begge språkene. Etter å ha blitt stempler som «pseudofilologer» og beskyldt i å arbeide mot den regjerende politikken ble omtrent alle offentlige personer som hadde støttet tanken om å danne et fellesmordvinsk språk fengslet i perioden 1937-1938 (Mosin, 2003:25; 2006:21).

2.3.3.5 Likheter mellom det erzjanske og det moksjanske litteraturspråket

Ifølge utregninger gjort av den ungarske forskeren Zajtsa, innehar det erzjanske og det moksjanske litteraturspråket blant annet verbformer med 93% sammenfall. Substantiv er utregnet til å ha en likhet på 85% og endelser har en likhet på omtrent 100%. De store likhetene mellom de to litteraturspråkene gjør at flere lingvister i dag regner disse som dialektale varianter av samme språk (Makarkin, 2004:208-214; 2012:164).

2.3.3.6 Dialektal variasjon av det erzjanske og det moksjanske talespråket

Den geografiske spredningen av stammene som en gang utgjorde den urmordvinske familien, reflekteres i dag i de mordvinske språkenes store dialektale variasjon (Makarkin, 2012:65).

Som Bogatova (2004b:194-195) så finurlig påpeker det, er det også i dag en betydelig andel talere av det erzjanske og det moksjanske språket som fortsatt snakker en dialektal variant av språket, og følgelig ikke alltid forstår den standardiserte varianten. Grunnet stor variasjon innad i det erzjanske og det moksjanske talespråket har mange etnisk erzjanske og moksjanske

mennesker foretrukket, og foretrekker fortsatt, å benytte russisk som *lingua franca*⁴ i intraetnisk og interetnisk kommunikasjon (Makarkin, 2012:125).

Det skal også nevnes at det av enkelte hevdes at brukere av det erzjanske og det moksjanske språket kan forstå hverandre uten problemer, og at det følgelig er to dialekter av samme språk (Makarkin, 2004:106, 208-214; Mosin, 2003:25). Dette vil være det mest logiske om man ser for seg et språklig kontinuum.

2.4 Russland

Den russiske føderasjonen, eller Russland, slik vi kjenner den i dag, var en av femten republikker i Sovjetunionen, som etter Sovjetunionens fall fikk status som en uavhengig stat den 12. juni 1991. Betegnelsen «Russland» blir ofte også benyttet i omtale av Det russiske imperiet som eksisterte fram til revolusjonen i 1917, og av Den russiske sovjetiske føderative sosialistrepublikk som inngikk i den Sovjetunionen fra 1917 til 1991 (Millar, 2004:1316).

Russland, som er verdens største land, har en utstrekning som grenser til Finland og Norge i nord-vest, til Estland, Latvia, Hviterussland og Ukraina i vest, til Georgia og Aserbajdsjan i sør-vest, og til Kazakhstan, Mongolia og Kina i sør. Russlands hovedstad er i dag Moskva (Millar, 2004:1316).

2.4.1 *Russere* og den russiske etnisiteten

Menneskene som i dag kalles russere er etterkommere av et østslavisk folkeslag som i begynnelsen av vår tidsregning strakte seg utover de østeuropeiske slettene og som med tiden delte seg til det som i dag utgjør den russiske, ukrainske og hviterussiske etnisiteten (Perrie, 2006:23). En russisk person, eller en russer (på russisk: *ruskij*) er et menneske som regner seg for å være av russisk etnisitet, mens det russiske ordet *rossijane* brukes om mennesker som har russisk statsborgerskap.

I 1991 regnet 81% av befolkningen i Russland seg for å være av russisk etnisitet, hvor et spekter av hundrevis av mindre etnisiteter utgjorde de resterende 19% (Millar, 2004:1321). Dette tallet har holdt seg stabilt til folketellingen i 2010, hvor 19,1 % av Russlands befolkning oppga å være av en annen etnisitet enn russisk (Rosstat, 2012:76).

---

⁴ Dvs. at et språk som ikke er talernes morsmål blir brukt som kommunikasjonsspråk.

2.4.2 Russisk språk

Det russiske språket, ofte omtalt som bare ”russisk”, er et østslavisk språk av den indoeuropeiske språkgruppen (Comrie & Corbett, 1993:1). Russisk skrives med det kyrilliske alfabetet.

Russisk er det offisielle språket i Den russiske føderasjonen, og blir i Russland alene, ifølge den nasjonale folketellingen fra 2010, talt av ca. 138 millioner mennesker, hvilket utgjorde 99,4 % av det totale antallet respondenter som hadde besvart spørsmålet om språkbeherskelse. 19,1 % av disse regnet seg for å være av en annen etnisk tilhørighet enn russisk. I underkant av 120 millioner oppga i den samme folketellingen russisk som sitt morsmål, og ca. 35 % av menneskene som regnet seg for være av en mordvinsk etnisitet oppga å ha russisk som morsmål (Rosstat, 2012).

Det russiske språket er ett av seks offisielle språk i FN.⁵

2.5 Det mordvinske folket og de mordvinske språkene i Tsar-Russland og i Det russiske imperiet

I tiden før, og under, Det russiske imperiet fungerte kirken fungerte som bindeledd mellom stat og folk, og hadde en agenda som gikk ut på å kolonisere nye territorier ved å først tvangsmessig befeste den kristne tro og lære i folket ved å undertrykke det mordvinske folkets kultur, språk og tradisjon, for deretter å inkludere de tilhørende landområdene i sitt eget territorium (Makarkin, 2004:78-79). Tvangskristningen møtte sterk motstand i det mordvinske folket, noe som resulterte i flere større opprør. Det første store opprøret fant sted i 1656, og førte til at patriark Nikon trakk ordren om å kristne det mordvinske folket som på denne tiden hadde en hedensk tro med mange likheter til den russiske før-kristne troen.⁶ Det finnes også kilder som viser til at deler av det mordvinske folket skal ha tilhørt den islamske troen. Tvangskristningen av det mordvinske folket ble senere gjenopptatt, men møtte fortsatt sterk motstand (Makarkin, 2004:78-81; Tarunov, 2012:33-34, 58-65).

På midten av 1800-tallet tok kristningen av det mordvinske folket en mer human form, hvilket også resulterte i mindre motstand. I områdene med mordvinsk befolkning kunne man parallelt med kristendommens utbredelse se de første tendensene til en russisk-mordvinsk tospråklighet. Det ble foretrukket at forkynnelse og religionslære foregikk på kirkeslavisk, og ikke på et mordvinsk språk, ettersom flere russiske prester mente at de mordvinske språkene var fattige og grove, og ikke i stand til å uttrykke de høyere sannhetene i religionen. Det fantes likevel prester

---

⁵ <http://www.un.org/en/aboutun/languages.shtml>

⁶ For mer om den førkristne mordvinske troen, se s. 332-343, (2012:332-343)

som lærte seg de mordvinske språkene, noe som var svært populært blant den mordvinske befolkningen som da med stor glede, velvillighet og tillit lyttet til prestenes forkynnelse på sitt eget morsmål. Til tross av gleden ved å få forkynnelser servert på morsmålet, viste det seg at de fleste erzjanske og moksjanske menneskene foretrakk å lære seg det kirkeslaviske og det russiske skriftspråket da de skulle lære seg å skrive, og interessen for morsmålet var heller laber (Mosin, 2006:13-14; Tarunov, 2012:62). En mulig årsak til dette kan selvsagt være at det på denne tiden ikke eksisterte noen standardisert variant av det erzjanske eller det moksjanske språket, og at det kirkeslaviske og russiske skriftspråket allerede var svært godt utviklet og etablert i Russland, og også hadde en høyere status enn det mordvinske språket.

Ifølge folketellingen fra 1897 var det ikke registrert noe profesjonell virksomhet på mordvinske språk og 98 % av den mordvinskpråklige befolkningen i Mordovia var bønder. Det skal dog nevnes at bøndene som var av en mordvinsk etnisitet, ifølge den samme folketellingen, var mer velstående enn bøndene som var av en annen etnisitet, deriblant russiske (Makarkin, 2004:83).

I et referat fra et undervisningsråd i Gorodisjtsjeskij fra 1869 ble graden av «russifisering» av de mordvinske etnisitetene grundig analysert, og det ble bemerket at mennesker av mordvinsk etnisitet i ulik grad behersket det russiske språket. Det ble rapportert om at etnisk mordvinske som bodde nær handelspunkter, eller andre større knutepunkter hvor den mordvinske og den russiske besetningen hadde en stor grad av kontakt, nærmest i fullkommen grad behersket det russiske språket, mens befolkningen i de mer avsidesliggende mordvinske bosetningene kunne gå fra vugge til grav uten noen som helst kjennskap til det russiske språket (Mosin, 2006:16).

På 1870-tallet og utover var målet for undervisning av minoritetsetnisitetene i skolene å gradvis sørge for en overgang til det russiske språket, for å videre assimilere dem til det russiske folket (Mosin, 2006:10).

2.5.1 Det mordvinske folket og de mordvinske språkene i Sovjetunionen

Nasjonalpolitikken i den første perioden av det sovjetiske styret stod i sterk kontrast til nasjonalpolitikken som ble ført i Det russiske imperiet. Etter revolusjonen i 1917 blomstret de nasjonale bevegelsene i Russland, og den nye sovjetiske politikken hadde som mål å integrere alle de ulike nasjonalitetene i en kommunistisk stormakt. Fra 1920-tallet til midten av 1930-tallet støttet det sovjetiske regimet utviklingen av de nasjonale minoritetsspråkene og minoritetskulturene i håp om at dette ville oppmuntre dem til å støtte den nye styresmakten.

Jeg vil videre ta for meg hovedtrekkene i sovjettidens nasjonale politikk og hvordan disse påvirket de sovjetiske innbyggernes, og senere Russlands innbyggers, etniske bevissthet og minoritetsspråkenes stilling i samfunnet.

2.5.2 Nasjonalitet som sosial kategori

I Sovjetunionen ble etnisitet sett på som uforanderlige, naturlige inndelinger av mennesker ut fra kriterier som blant annet territorial tilhørighet, språk, kultur og fysiske egenskaper (Gorenburg, 2003:29). Det ble videre antatt at gruppene videre var genetisk distinkte, en tanke man kan finne gjeldende i Russland også i dag, og var av en mer stabil og objektiv karakter enn hva man nå anser etniske grupper for å være.

På 1920-tallet ble det brukt store ressurser på å oppfordre folket til å identifisere seg med sin ”rette” nasjonalitet for å forebygge assimilasjon og for å reversere assimilasjon som allerede hadde funnet sted (Akturk, 2010:316). Ettersom det tidlige sovjetiske regimet hadde hatt en positiv innstilling til et multietnisk samfunn og iverksatt en prosess som kalles *korenizatsija*, var folket oppmuntret til å oppgi en ikke-russisk nasjonalitet ved den første sovjetiske folketellingen i 1926, og videre da nasjonal tilhørighet ble innført som en egen kategori i passene i 1932⁷ (Arel, 2001:4-5). I folketellingen fra 1926 var det, i tillegg til de anerkjente nasjonalitetene, registrert flere hundre ulike etniske identiteter som ved innføringen av nasjonalitet i passene ble kategorisert som nasjonale undergrupper og innskrevet som en godkjent nasjonalitet (Arel, 2001:14). Det var i 1927 172 offisielle etnisiteter i Sovjetunionen, et tall som i 1930 ble kraftig redusert (Millar, 2004:1026). Til sammenlikning kan det nevnes at det i den russiske folketellingen fra 2002 ble oppgitt totalt 879 ulike svar på spørsmål om nasjonal tilhørighet, og i 2010 – 923⁸.

Ved innføringen av de nasjonale passene som hovedidentifikasjon for de sovjetiske borgerne i 1932 ble passinnehavers nasjonalitet oppført som et obligatorisk punkt. I første omgang stod innehaveren av passet fritt til å selv oppgi sin etniske identitet ut fra en liste av ulike etnisiteter under forutsetningen av at vedkommende bare kunne oppgi *én* enkelt etnisitet. De ulike etnisitetene var, med utgangspunkt i folketellingen fra 1926, på forhånd definert av etnografer som hadde arbeidet for å avgrense de ulike etnisitetene for å unngå overlappende kategorier. Da etnisiteten først var oppført i passet kunne den ikke endres. Barn fikk automatisk oppført samme etnisitet som sine foreldre, og i tilfeller hvor barn var av blandet etnisk opphav, kunne barna selv velge hvilken etnisitet de ville ha oppført i sine pass da de fylte 16 år (Gorenburg, 2003:29-30).

---

⁷ Se eget avsnitt for mer om *korenizatsija*.

⁸ http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/Documents/Vol4/metod4.pdf

Registrering av nasjonalitet i passene førte til både positiv og negativ diskriminering på bakgrunn av nasjonal tilhørighet – en diskriminering som også omfattet mennesker som ikke følte noe tilhørighet til nasjonaliteten som var oppført i passene deres. Som Arel (2001:14) påpeker, ble femtegenerasjons tyskere bosatt i Kasakhstan, som var totalt assimilert til den russiske kulturen, fortsatt ansett som tyskere, hvilket selvsagt kan forstås som belastende sett i forbindelse med 2. verdenskrig.

I autonome republikker hendte det at den russiske nasjonaliteten selv offer for diskriminering ved en overrepresentering av minoritetsetniske representanter i maktposisjonene (Akturk, 2010:320,331; Arel, 2001:16).

Til tross for opinionens ønske ble punktet om nasjonalitet i de nasjonale passene fjernet i 1997 (Akturk, 2010:315, 328).

2.5.3 Språkpolitiske prosesser i Sovjetunionen

Viktigheten av undervisning i morsmål, særlig om dette er et minoritetsspråk, blir av Edwards (1994:193) påpekt som svært viktig, da dette kan bidra til å styrke elevens språklige identitet og følgelig også barnets generelle selvtillit.

I prosessen som kalles *korenizatsija* ble minoritetsspråk på lokalt plan gjort obligatoriske i skolen, og bøker og aviser ble trykket på de lokale språkene (Millar, 2004:1000-1001).

I Mordovia ble det i skolene innført undervisning på både det erzjanske og det moksjanske språket og pedagogiske institutter som hadde som mål å utdanne morsmålslærere ble opprettet i alle regioner hvor de «mordvinske» etnisitetene var representert. Undervisning i de mordvinske språkene var dog bare obligatoriske for mennesker av mordvinsk etnisitet, mens det russiske språket var obligatorisk for mennesker av både mordvinsk og russisk etnisitet, noe som førte til en ensidig tospråklighet. En foreslått årsak til den ensidige tospråkligheten er en kollektiv «dårlig samvittighet» hos de mordvinske etnisitetene for at mennesker som ikke hadde et mordvinsk språk som morsmål ikke forstod de mordvinske språkene, -som om dette var de mordvinskpråkliges egen feil, og at disse følgelig måtte lære seg det russiske språket (Mosin, 2003:22).

Grunnet endringer i den sovjetiske nasjonalpolitikken ble minoritetsspråk i skolene tatt bort på 1960-tallet (Gorenburg, 2003:15-16). De mordvinske språkene som undervisningsspråk ble i skoler utenfor Mordovia erstattet av russisk i 1957, hvilket førte til at de generelle skoleprestasjonene hos elever av mordvinske etnisiteter sank betraktelig. Som følge av de synkende resultatene, ble de mordvinske språkene som eget fag også fjernet. Det ble ikke tatt

hensyn til at enkelte elever av mordvinsk etnisitet ikke hadde særlig god kjennskap til det russiske språket og dermed ikke forstod stort av undervisningen som foregikk utelukkende på russisk. Ekskluderingen av de mordvinske språkene i skolene viste raskt sine resultater. Bare 7 år etter at de mordvinske språkene som fag utgikk, og all undervisningen i skolene var gått over til å foregå på russisk, ble det rapportert om erzjanske barn i erzjanske landsbygder som utelukkende brukte russisk som kommunikasjonspråk med lærerne, og også i intraetnisk kommunikasjon. I mordvinske familier var det etter hvert i hovedsak den eldste generasjonen som fullt ut behersket et mordvinsk språk, mens den mellomste generasjonen stort sett bare kunne forstå muntlig tale, men foretrakk selv å bruke det russiske språket. Den yngste generasjonen hadde i mange tilfeller ingen grad av språkbeherskelse av et mordvinsk språk, og var gått helt over til å bruke russisk (Mosin, 2003:23).

2.5.4 Stereotypiske framstillinger av de mordvinske etnisitetene

I en masseundersøkelse blant befolkningen i Mordovia fra 2003 ble respondentene bedt om å oppgi karaktertrekk de anser som særegne for representanter av egen etnisk gruppe, i et forsøk på å måle distansen mellom de mordvinske og den russiske etnisiteten. Det er i artikkelen ikke oppgitt om egenskapene ble valgt fra en liste, eller om det var et bestemt antall egenskaper hver respondent skulle oppgi, men det kan ut fra variasjonen i og antallet av egenskaper se ut til at dette har vært et åpent spørsmål. Forfatteren av undersøkelsen hevder at et høyt sammenfall av stereotyper for de to gruppene vil kunne vise til liten distanse mellom disse, og følgelig at de er godt integrerte, men hun gir ikke veiledning på hva som vil kunne være å regne som «høyt» eller «lavt» sammenfall. Etnisk russiske respondenter oppga hyppigst som positive stereotyper for egen etnisk gruppe (egenskapene er videre oppgitt i synkende rekkefølge) egenskaper som godhet (*dobrota*), arbeidssomhet (*trudoljubie*) og gjestfrihet (*gostepriimstvo*), mens drukkenskap (*pjanstvo*), latskap (*len*) og skjødesløshet/ dumskap (*bezalabernost*) hyppigst ble oppgitt som negative stereotyper. Etnisk mordvinske respondenter oppga arbeidssomhet (*trudoljubie*), godhet (*dobrota*) og gjestfrihet (*gostepriimstvo*) som positive stereotypiske egenskaper for egen etnisk gruppe, og stahet (*uprjamstvo*), drukkenskap (*pjanstvo*), og mangel på kultur/ dannethet (*beskulture*) som negative stereotyper (Bogatova, 2004b:210-216). Godhet (*dobrota*) ble av etnisk russiske respondenter nevnt nesten tre ganger oftere enn arbeidssomhet, og det ble også nevnt over dobbelt så ofte av etnisk russiske respondenter som av etnisk mordvinske respondenter. Om respondentgruppene var like i størrelse og antallet registrerte stereotypiske egenskaper er likt for begge gruppene (dette opplyses det ikke om), kan også den høye andelen etnisk russiske som anser «patriotisme» som en positiv stereotypisk egenskap ved egen etnisk

gruppe tyde på at respondentene av russisk etnisitet i høyere grad enn respondentene av mordvinsk etnisitet verdsetter denne egenskapen. Dessverre har jeg ikke funnet undersøkelser som har tatt opp holdninger til andres etnisiteter enn egen, og jeg har heller ikke fått avklart men jeg tror det likevel kan være interessant å sammenlikne disse resultatene med funn fra assosiasjonsoppgaven i min egen undersøkelse.

Det kan også være interessant å merke seg at de mordvinske etnisitetenes ansikt utad i det offentlige rom i Mordovia er store plakater av damer og jenter i nasjonalkostymer som holder opp brød og salt. Det arrangeres også arrangementer hvor det gis innføringer i tradisjonelt håndarbeid, sang og dans. Det kan med andre ord se ut til at den mordvinske kulturen og språket ikke har fått lov til å modernisere seg slik som den russiske kulturen og det russiske språket har fått lov til med tiden, og følgelig henger igjen (eller blir satt igjen?) i en annen tidsalder, i en rolle som vi kan tenke er nødvendig å tildele minoritetskulturene og språkene for at disse på en tilfredsstillende måte kan oppfylle vår lengsel etter en mystisk autensitet som så mange mener er mangelvare i dagens samfunn.

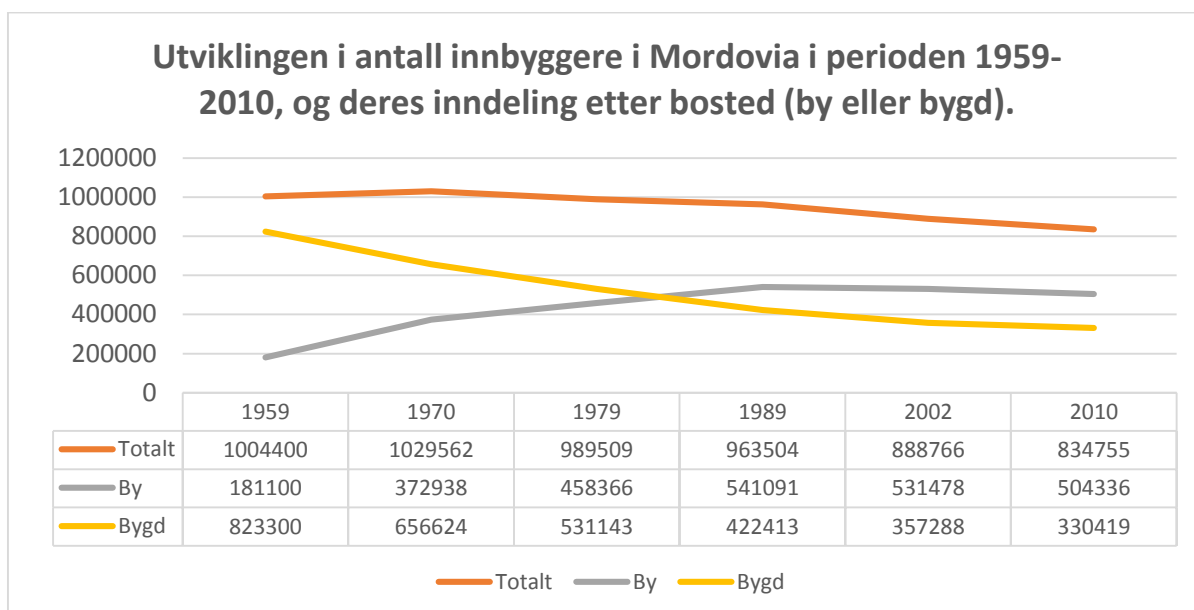
2.6 Etnisk sammensetning i Mordovia⁹

Etter å ha gått gjennom tall fra folketellinger (Makarkin, 2004:195-201; "Natsionalnij sostav naselenija Respubliki Mordovija, vladenie jazykami i grazjdanstvo (po itogam Vserossijskoj perepisi naselenija 2010 goda) ", 2013; "Sotsialno-ekonomitsjeskaja kharakteristika naselenija korennoj natsionalnosti - Mordvy Respubliki Mordovii," 2006:23-25) relatert til innbyggertall, etnisitet og morsmål i Mordovia i perioden 1959 – 2010, har jeg forsøkt å skape en oversiktlig framstilling med tabeller og grafikk, som jeg videre vil presentere og kommentere.

---

⁹ Det finnes også statistikk fra tidligere perioder, men jeg har unnlatt å ta dette med i min oppgave, ettersom republikken på denne tiden hadde en annen geografisk utstrekning enn i dag og det derfor vil bli vanskelig å sammenlikne tallene.

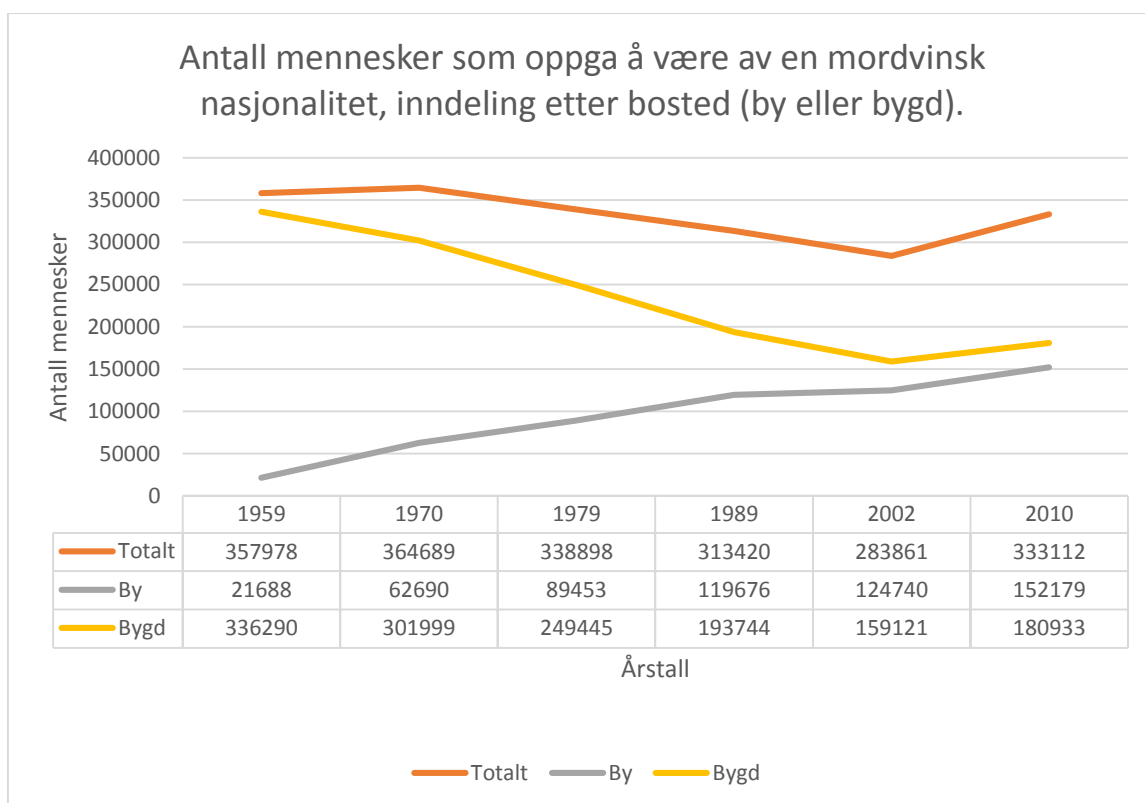
2.6.1 Befolkningsnedgang og urbanisering

Figur 1: Utviklingen i antall innbyggere i Mordovia i perioden 1959-2010, og deres inndeling etter bosted (by eller bygd).

I perioden 1959 til 2010 vært en nedgang på ca. 16,9% i den totale befolkningen i Mordovia. Til tross for den generelle nedgangen i befolkningen, har det vært en befolkningsvekst på ca. 178,5 % i byene. Befolkningsfrafallet på landsbyene tilsvarer ca. 59,9 % i samme periode. Det skal dog nevnes at det i perioden 2002-2010 er en nedgang i befolkningene, både i, og utenfor byene.

Av de totalt 834755 menneskene som i den nasjonale folketellingen i 2010 var registrert i Mordovia, regnet like over halvparten (53,4 %) seg for å være av russisk nasjonalitet og ca. 40 %, regnet seg for å være av mordvinsk nasjonalitet, hvorav ca. 6% av disse regnet seg for å være av erzjansk etnisitet, og ca. 0,5 % regnet seg for å være av moksjansk etnisitet ("Natsionalnij sostav naselenija Respubliki Mordovija, vladenie jazykami i grazjdanstvo (po itogam Vserossijskoj perepisi naselenija 2010 goda) ", 2013:11).

Figur 2: Antall mennesker som oppga å være av en mordvinsk nasjonalitet, inndeling etter bosted (by eller bygd).

Som Figur 2 viser, utgjorde andelen etnisk mordvinske i byene i 1959 kun ca. 12 %, mens den i 2010 var på ca. 30,1 %. På landsbygden har det også vært en økning i andelen etnisk mordvinske fra ca. 40,8 % i 1959 til ca. 57,7 % i 2010. Andelen etnisk mordvinske ut fra den totale befolkningen i Mordovia er i årene 1959 - 2010 gått fra ca. 35,65 % til 39,9 %, hvilket utgjør en økning på ca. 4,2 %.

Befolkningsnedgangen i den senere tid i Mordovia kan i hovedsak forklares med emigrering til andre større nærliggende byer, noe som ofte er økonomisk motivert, da gjennomsnittslønnen i Mordovia jevnt over ligger et godt stykke under det nasjonale snittet og snittet i andre nærliggende områder.¹⁰

Som statistikken viser, har samfunnet i Mordovia i tiden etter 1959 svært hurtig gått over fra å i hovedsak være et bygdesamfunn med et russisk-sentrert sentrum til å bli et moderne, urbant flerkulturelt og flerspråklig samfunn.

¹⁰ For nærmere informasjon om dette, se Rosstats statistikk over lønnsnivå i de ulike sfærene for første halvdel av 2013, tilgjengelig på nett: http://www.gks.ru/free_doc/n_ew_site/PublishOTKR_2/index.html (lest: 10.10.2013)

2.7 Assimilasjonsprosesser i Mordovia

Faktorer som lokale forskere nevner som årsaker til assimilasjonen av de mordvinske etnisitetene og språkene til den russiske etnisiteten og språket under Det russiske imperiet var ideologien om et unisont språksamfunn samlet i en nasjon, hvor en gradvis spredning av det russiske språket «forhåpentligvis» skulle føre til en fullstendig russifisering av minoritetsetnisitetene. I tiden før revolusjonen i 1917 var det også svært få skrivekyndige erzjanske og moksjanske mennesker, og det var i all hovedsak det russiske skriftspråket som ble spredd, da i stor grad ved hjelp av religion (Makarkin, 2004:99; Mosin, 2006:10).

2.7.1 Urbanisering og industrialisering

I folketellingen fra 1897 var det ikke registrert noe profesjonell virksomhet på mordvinske språk og 98 % av den mordvinskpråklige befolkningen i Mordovia var på denne tiden bønder. I 1939 utgjorde den mordvinske andelen av den urbanske befolkningen i Mordovia bare 2,5 %, mens jernbanen som i 1893 stod klar til å frakte passasjerer fra Ruzaevka til Moskva for lengst hadde fått fart på det profesjonelle livet i byene. I takt med industrialiseringen vokste byene i Mordovia, og de stadig flere tilflyttende erzjanske og moksjanske menneskene rettet seg i stor grad, i mange tilfeller på grunn av etnisk diskriminering, etter den mer utviklede russiske bykulturen og omfavnet den rike russiske litteraturen. Etter den perioden med *korenizatsija* som førte med seg, blant annet, innføringen av mordvinske språk som undervisningsspråk og fag i skolene, og utviklingen av egne litteraturspråk for det erzjanske og det moksjanske språket, snudde de politiske vindene. Da de mordvinske språkene som undervisningsspråk på 1960-tallet ble erstattet med det russiske språket, og senere ekskludert også som fag, ble den etniske selvfølelsen og den generelle beherskelsen av mordvinske språk sterkt svekket. De nye politiske vindene tok til å kollektivisere landbruket og flere bygder med høy tetthet av de mordvinske etnisitetene ble beordret nedlagt, ettersom de, ifølge de nye politikken, ble sett på som ineffektive. Dette bidro, i takt med den generelle industrialiseringen av Mordovia, til urbanisering og en økt spredning av de mordvinske etnisitetene. De mordvinske etnisitetenes mindretall, og den sterke dominansen av det russiske språket i byene, satt også ytterlige fart på assimilasjonsprosessene (Makarkin, 2004:83,95,98-103; 2012:124-125).

Økt kontakt mellom medlemmene av de ulike etniske gruppene har også ført med seg en større andel interetniske ekteskap, hvilket også spiller inn på assimilasjonsprosessene. En undersøkelse fra 2007 tok for seg barnas etnisitet i ekteskap hvor bare en forelder var av russisk etnisitet. Resultatene viste 5% av barna av blandingsekteskap var av en annen etnisitet enn russisk, hvorav

4% var av en mordvinsk etnisitet¹¹. Forfatteren konkluderer med dette at assimilasjonsprosessene i Mordovia er balanserte og til en viss grad gjensidige, og at den russiske etnisiteten «langt fra alltid» blir foretrukket (Bogatova & Kargin, 2009:93).

2.8 Språks betydning for etnisk identitet

Språklig oppførsel, særlig holdninger til eget morsmål, er ofte en måte å uttrykke gruppeidentitet eller gruppetilhørighet på, deriblant etnisk og nasjonal identitet, da språk i seg selv og hvorvidt man velger (bevisst eller ubevisst) å bruke, dette kan bidra til å aksentuere eller deaksentuere ens gruppetilhørighet.

Mosin (2006:4) omtaler språks sentrale rolle for menneskers følelse av tilhørighet til en viss etnisitet. Han mener at det i dagens samfunn hvor gammel kultur og skikker ikke blir bevart foruten språket er lite som kan vitne om et menneskes etniske tilhørighet.

Når språk får en funksjon som etnisk markør, vil graden mennesker velger å vektlegge sin språklige identitet kunne ha sammenheng med hvorvidt personen anser sin etniske tilhørighet som en kilde til stolthet og selvrespekt (Hogg & Vaughan, 2011:573). Grunnet språkets sentrale rolle i den bevisste eller ubevisste formidlingen av, for eksempel, stamme-, etnisk-, eller nasjonal identitet, viser lingvistisk adferd, særlig holdninger til eget morsmål, seg å være svært motstandsdyktige mot organiserte forsøk på planlegging, endring, forbedring eller modernisering. Idealer om lojalitet til den etniske arven i form av språklig bevaring kan også oppfattes som i opposisjon til hyppig interetnisk kontakt og følgelig stå til hinder for denne i tilfeller hvor språkene ikke er gjensidig forståelige, da «ekte sønner og døtre» ikke vil ønske å gi slipp på sin identitet, hvilket et språkbytte, midlertidig eller konstan, kan oppfattes som. Intraetnisk kontakt som avslører interetnisk lingvistisk påvirkning kan på samme måte kritiseres som «urent», «uautentisk» og anses som et svik mot den øvrige gruppen (Fishman, 1989:28-29).

Om en del av en etnisk gruppe har rukket å nå voksenalderen uten å lære seg språket som tilhører deres etnisitet, vil den etniske gruppen bli stilt overfor valget om å utelukke medlemmer som ikke behersker språket fra den etniske gruppen ved å insistere på at beherskelse av språket er essensielt for gruppedlemsskapet. Om mennesker som ikke behersker språket fortsatt skal «få lov» til å være medlemmer i den etniske gruppen, vil dette altså tilsi at språkets betydning for den etniske identiteten blir marginalisert. Dette i seg selv er ikke kritisk for den etniske identiteten, da språk som komponent i den etniske identiteten lett kan erstattes av andre

---

¹¹ Respondenter av tatarsk etnisitet er med i de øvrige delene av denne undersøkelsen og det dermed tyde på at 1% av barna i blandingssekteskap er av tatarsk etnisitet, selv om dette ikke er gjort rede for i artikkelen.

komponenter, men konsekvensene for språkets overlevelse kan være store, da det vil det være vanskelig, eller umulig, å rekonstruere språkets originale nyanser og innhold om dette først er gått tapt. Manglende språkkunnskaper av språket som tilhører ens etniske gruppe vil også kunne begrense tilgangen til informasjon om ens etnisitets tidligere historie, derunder dens kultur, levemåte, litteratur og skikker (Fishman, 1999:31-34).

For eksempler på hvordan språklig assimilasjon og etnisk assimilasjon kan gå hånd i hånd, se avsnittet «kort om andre grupper som regner seg for å være av en mordvinsk etnisitet» og les om gruppene *terjukhane* og *karataj*.

2.8.1 Språks betydning for etnisk identitet i Mordovia

Flere undersøkelser gjort i Mordovia viser til språkets sentrale rolle for den etniske identiteten og som en faktor som forbinder respondentene med andre representanter av egen etnisk gruppe, både for respondenter av russisk etnisitet og respondenter av «mordvinsk», erzjansk eller moksjansk etnisitet.

I en undersøkelse utført blant 600 studenter ved det lokale universitetet, MGU, i studieåret 2001-2002, hvor respondentene ble valgt ut fra kvoter etter kjønn, nasjonalitet og studieretning, svarte 57,1 % av studentene av mordvinsk nasjonalitet og 80,3 % av studentene av russisk nasjonalitet at språket var en av de viktigste faktorene som forbandt dem med andre representanter av sin etniske gruppe. Blant respondentene var det 370 (61,7 %) studenter av russisk nasjonalitet og 205 (34,1 %) studenter av mordvinsk nasjonalitet, hvorav 11,5 % var av moksjansk nasjonalitet, 18,3 % av erzjansk nasjonalitet, og 43 % av «mordvinsk nasjonalitet» (Mosin, 2003:294-295).

I en masseundersøkelse utført 2003 blant befolkningen i Mordovia oppga 75,4 % respondenter av russisk etnisitet og 82,8 % respondenter av mordvinsk etnisitet at den viktigste faktoren som bringer dem nærmere andre medlemmer av sin etniske gruppe er språket. Faktorer som opphav (*proizkhozjdenie*) og tradisjoner/ kultur (*traditsionnaja kultura*) ble også nevnt som viktige elementer. I den samme undersøkelsen mente 68,5 % etnisk russiske og 69,6 % etnisk mordvinske at hovedforskjellen mellom de ulike folkeslagene som er bosatt i Mordovia er språket (Bogatova, 2004b:144-153).

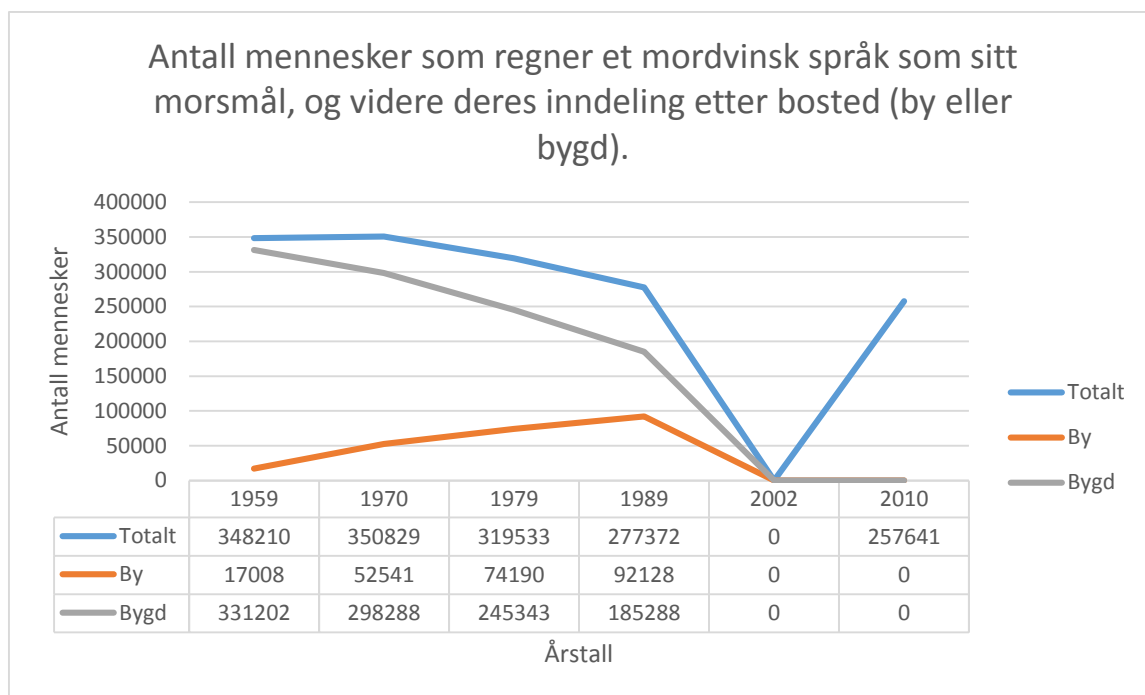
Ettersom undersøkelsen blant den generelle befolkningen (2003) og undersøkelsen blant studenter (2001/2002) er gjennomført i et relativt avgrenset tidsrom, er det mulig å sammenlikne resultatene. Til tross for at spørsmålene er ulikt formulert, vil de begge kunne fortelle oss hvilke faktorer som innad i gruppene forbinder den mordvinske etnisiteten og den russiske etnisiteten.

Blant mordvinske studenter, i forhold til den generelle befolkningen, er språket altså en mindre viktig forbindelse faktor innad i den etniske gruppen. Dette kan ha flere årsaker, som blant annet kan være at de mordvinske språkene på daglig basis blir mindre brukt blant de mordvinske studentene grunnet det russiske språkets dominans i Mordovias hovedstad, Saransk, hvor institusjonene for høyere utdanning befinner seg. En annen årsak kan være negative språkholdninger til de mordvinske språkene, eller en statusforskjell mellom de mordvinske språkene og det russiske språket, hvilket kan resultere i at det russiske språket blir valgt til fordel for mordvinske språk også i situasjoner hvor mordvinske språk kunne blitt brukt. Det kan også være at manglende språkbeherskelse gjør at andre aspekter ved etnisiteten enn språket blir prioritert.

Til tross for språkets relativt sentrale rolle i den etniske identiteten, er de mordvinske språkene i fare for utryddelse. Man kan følgelig stille seg spørsmålet om viktigheten av språket som komponent i den etniske identiteten blant etnisk mordvinske i Mordovia spiller på det faktum at de ser på det som sentralt at det eksisterer et eget språk, men at beherskelsen av dette språket ikke nødvendigvis anses som vesentlig eller uunnværlig. Jeg har i min undersøkelse inkludert spørsmål som tar for seg ønsket om å lære et mordvinsk språk, ønsket om at egne barn skal kunne et mordvinsk språk og hvorvidt respondentene bekymrer seg for de mordvinske språkenes framtid, i håp om å kunne si om de mordvinske språkenes funksjon for de mordvinske etnisitetene.

2.9 De mordvinske språkene som morsmål i Mordovia

Figur 3: Antall mennesker som regner et mordvinsk språk som sitt morsmål, og videre deres inndeling etter bosted (by eller bygd).

Som Figur 3 viser, var den totale andelen etnisk mordvinske i Mordovia som regner mordvinsk språk for sitt morsmål i 1959 ca. 97,2 %, mens den i 2010 var ca. 77,3 %. Dette utgjør en nedgang på 19,9 %. Ifølge den nasjonale folketellingen i 1989 oppga ca. 88,5 % av respondentene av mordvinsk etnisitet at de hadde et mordvinsk språk som sitt morsmål, mens det samme tallet for barn og ungdom under 17 år var på 77,1 % (Bogatova, 2004a:71). En slik utvikling kan tyde på at det med generasjonene blir færre og færre som regner et mordvinsk språk som sitt morsmål. Dette er tall som kan sammenliknes med resultater fra min undersøkelse.

Den geografiske utbredelsen av etnisk mordvinske som regner et mordvinsk språk som sitt morsmål ikke er registrert etter 1989, men utviklingen i årene 1959- 1989 kan likevel være verdt å nevne. Blant den urbane mordvinske befolkningen regnet i 1959 ca. 78,4 % et mordvinsk språk som sitt morsmål, mot ca. 77 % i 1989. På landsbygden regnet ca. 98,5 % et mordvinsk språk som sitt morsmål i 1959, mot ca. 95,6 % i 1989.

I en undersøkelse blant studenter ved det lokale universitetet, MGU, fra 2001 oppga 51,2 % av de etnisk mordvinske studentene at de regnet et mordvinsk språk som sitt morsmål. 100 % av de etnisk russiske respondentene oppga i den samme undersøkelsen at de regner russisk språk som sitt morsmål (Bogatova, 2004a:71-72).

Jeg vil i forbindelse med denne statistikken også påpeke at antallet mennesker som regner et mordvinsk språk som sitt morsmål ikke nødvendigvis korrelerer med antallet mennesker som faktisk behersker språkene, ettersom det språket man regner som morsmål ikke nødvendigvis er det språket man behersker best. Dette er også noe jeg vil komme tilbake til og demonstrere i analysen av min egen undersøkelse.

2.9.1 Beherskelse av mordvinske språk i Mordovia

I en undersøkelse blant studenter ved MGU fra 2001, oppga 80 % av de etnisk mordvinske studentene som deltok i undersøkelsen at de i en eller annen grad behersket et mordvinsk språk. I den nasjonale folketellingen fra 2002 oppga totalt 84,6 % etnisk mordvinske og 1,5 % etnisk russiske respondenter å beherske et mordvinsk språk. Den totale andelen mennesker som oppga å beherske et mordvinsk språk var 28 %.

En masseundersøkelse av befolkningen i Mordovia fra 2003 konkluderte videre med at 90 % av respondentene av en mordvinsk etnisitet behersker et mordvinsk språk og at mer enn 80 % kunne snakke et mordvinsk språk (Bogatova, 2004a:71-72). Da disse undersøkelsene er gjennomført relativt nært i tid, er det mulig å sammenlikne resultatene. En naturlig bemerkning vil her være at studentene i Mordovia har en lavere grad av beherskelse av de mordvinske språkene enn befolkningsgjennomsnittet.

I en masseundersøkelse fra 2003 oppga 52,2 % etnisk mordvinske og 5,9 % etnisk russiske at de kunne skrive, lese og snakke et mordvinsk språk, mens 10 % etnisk mordvinske og 5,1 % etnisk russiske oppga å kunne lese og snakke et mordvinsk språk, men ikke skrive det. 11,9 % etnisk mordvinske og 14 % etnisk russiske oppga å kunne snakke et mordvinsk språk, mens 10,9 % etnisk mordvinske og 15,4 % etnisk russiske oppga å ha god lytteforståelse. 13,3 % etnisk mordvinske respondenter og 58,8 % etnisk russiske respondenter oppga å kunne «forstå hva som blir snakket om». Forfatteren av artikkelen konkluderte i forbindelse med den sistnevnte undersøkelsen at mer enn 90 % etnisk mordvinske respondenter behersker et mordvinsk språk. 25-30 % av etnisk mordvinske respondenter oppga at de kunne forstå språket til den andre mordvinske etnisiteten; at respondenter av erzjansk etnisitet kan forstå det moksjanske språket, og motsatt (Bogatova & Kargin, 2009:94-96).

I folketellingen fra 2010 kunne det opplyses om at 27,8 % av den totale befolkningen i Mordovia behersket et mordvinsk språk. Av disse var 97,6 % av en mordvinsk etnisitet, mens bare 0,02 % av dem som oppga å beherske et mordvinsk språk var av russisk etnisitet ("Natsionalnij sostav naselenija Respubliki Mordovija, vladenie jazykami i grazhdanstvo (po itogam Vserossijskoj perepisi naselenija 2010 goda) ", 2013).

Det kommer tydelig fram av resultatene at det i all hovedsak er mennesker av mordvinske etnisiteter som behersker de mordvinske språkene.

2.9.2 Om ønsket å lære et mordvinsk språk

I en masseundersøkelse fra 2003 kom det fram at 5,7 % etnisk russiske respondenter, 7,5 % etnisk erzjanske respondenter, men ingen respondenter av moksjansk etnisitet oppga at de kunne tenke seg å lære seg det erzjanske språket, og at 6 % av respondentene av russisk etnisitet, 6 % av respondentene av erzjansk etnisitet og 7,3 % av respondentene av moksjansk etnisitet kunne tenke seg å lære det moksjanske språket (Bogatova, 2004a:71).

Jeg har i min undersøkelse også stilt spørsmål om ønsket om å lære et mordvinsk språk, og det er derfor mulig å sammenlikne disse resultatene.

2.10 Mordvinske språks funksjon og stilling i Mordovia

Bogatova (2004a:75) hevder også at de mordvinske språkene i Mordovia har en hovedfunksjon som etnisk markør, noe som står i sterk kontrast til det russiske språkets funksjon som både interetnisk og intraetnisk kommunikasjonsspråk for alle de ulike etnisitetene som bor i Mordovia, derunder for den erzjanske og den moksjanske etnisiteten. Ifølge Bogatova bidrar dette til å høyne det russiske språkets sosiale betydning i Mordovia i forhold til de mordvinske språkene.

Flere lokale forskere beskriver de mordvinske språkenes funksjon som i hovedsak begrenset til personlig ikke-offisiell kommunikasjon (Bogatova, 2004b:157,230; Makarkin, 2012:169; Mosin, 2003:28-29).

Den lokale sosiologen Olga Bogatova hevder også at de mordvinske språkene har en funksjon som «hemmelige språk» ved at mange foreldre som behersker mordvinske språk i kommunikasjon med barna sine utelukkende bruker russisk og bevisst unngår å lære barna et mordvinsk språk for at de mordvinske språkene skal kunne fungere som hemmelige språk hvor informasjon som ikke er ment for barna kan utveksles (Bogatova, 2004b:194-195).

2.11 Språk og kjønn

Det finnes flere lingvister som hevder å ha funnet statistiske forskjeller i kvinner og menns språkbruk, i alle fall under visse omstendigheter.

Edwards (2009:70) viser til undersøkelser gjort av Labov og Trudgill, hvor kvinnelige respondenter har vist en foretrekkelse for en mer standardisert tale enn menn. Til tross av at Labov og Trudgill undersøkte talevariasjon innen ett og samme språk, er det også mulig å trekke paralleller til flerspråklige samfunn. Wardhaugh (2006:98-99) viser til en undersøkelse av språksituasjonen i Paraguay, hvor kvinner og menn velger ulike språk i ulike situasjoner. Valget av språk (guaraní eller spansk) avhenger der av faktorer som sted (by eller utenfor by), formalitet, kjønn, status, grad av intimitet, seriøsitet og situasjon.

Wardhaugh (2006:327) nevner at en mulig årsak til kvinners foretrekkelse for en mer standardisert språkvariant grunner ut i en statusforskjell mellom kjønnene, hvor kvinnene, ved å bruke en variant av språket som har høy status, forsøker å beskytte seg selv i møte med mennesker mennesker av høyere status, som ofte er menn.

Jeg har i min undersøkelse stilt spørsmål om hvor respondentene *ikke* ville brukt et mordvinsk språk, selv om de visste at samtalepartneren behersket dette, hvor jeg har gitt eksempler på 11 ulike situasjoner med varierende grad av intimitet mellom respondent og samtalepartner. Jeg har i analysen av dette spørsmålet gjort to sorteringer, hvor jeg først har delt respondentene inn etter etnisitet, og i neste sortering etter kjønn. Responsen på spørsmål knyttet til i hvilken grad respondentene assosierer ulike ord med det erzjanske, moksjanske og russiske språket er også analysert ut fra kjønn.

3 Metode og framgangsmåte

3.1 Hvordan undersøke språkholdninger?

En utbredt metode for å undersøke holdninger, derunder språkholdninger, er ved hjelp av kvantitativ spørreundersøkelse og bruk av skala. Språkholdninger kan bli undersøkt som et fenomen i seg selv, eller i forbindelse med språkkompetanse og språkbruk (Cooper & Fishman, 1977:8).

En annen utbredt metode for å undersøke implisitte språkholdninger er ved hjelp av en såkalt masketest, hvor respondentene blir bedt om å bedømme graden av ulike egenskaper hos en taler. Respondentene får da inntrykk av at det i de ulike opptakene er ulike talere, mens sannheten er at en, eller flere, talere går igjen i de ulike maskene. Forskjeller i hvordan én og samme taler blir vurdert i de ulike maskene er da ment å kunne si noe om holdningene som eksisterer til den aktuelle talevarianten. Kritikk mot denne måten å undersøke språkholdninger på, er ofte rettet mot det faktum at det kan være taleren som bli vurdert, og at faktorer som tempo, intonasjon og stemme kan spille inn på resultatene (Brown & Anderson, 2006:52; Mesthrie, 2001:82).

Avanserte dataprogrammer hevdes også å kunne fortelle oss noe om respondentens implisitte holdninger. Et prosjekt som har tatt i bruk denne type teknologi er *Project Implicit* som er gjennomført ved Harvard.¹²

Som nevnt tidlig i oppgaven, var målet for denne oppgaven å kunne si noe om i hvilken grad respondentene behersker det erzjanske og moksjanske språket. Jeg ønsket også å finne ut av med hvem, hvor og hvor ofte respondentene som behersker et mordvinsk språk benytter seg av dette i kommunikasjon, og hva slags holdninger som eksisterer til det erzjanske, moksjanske og russiske språket blant etnisk mordvinske og russiske studenter i Mordovia.

For å kunne si noe om språkvanene og språkholdningene som eksisterer blant studenter i Mordovia benyttet jeg meg av en kvantitativ spørreundersøkelse, da dette vil være den beste metoden for å få svar på spørsmål som krever en bredere responsgruppe.

Ifølge Kvale og Brinkmann (1988:132) vil kvantitative undersøkelser kunne besvare spørsmål som forespør ”hvor mye av en slags”. Kvantitativ metode har den fordel av at den kan kartlegge omfanget av fenomener, mens svakheter ved metoden er at svaralternativer som er gitt på forhånd kan forhindre respondentene i å svare det de selv ønsker.

---

¹² For mer om Project Implicit, se: <https://implicit.harvard.edu/implicit/>

Jeg hadde opprinnelig et ønske om å ta med noen intervjuer i tillegg til spørreundersøkelsen, da dette ville kunne gitt statistikken litt «kjøtt på beina». Jeg fikk dessverre ikke anledning til å ta dette med, og jeg så også i ettertid at ikke alt som dukket opp i intervjuene var like relevant for den endelige oppgaven, og at intervjuene også ble mer omfattende enn forespeilet. Lydklippene ble følgelig forkastet og informantene ble muntlig informert om dette.

Det kan også nevnes at jeg har en stor samling statistisk materiale som var for omfattende til å legges ved i den ferdige oppgaven. Jeg har, blant annet, regnet ut prosent, statistisk signifikans (i hovedsak ved tosidig t-test og ANOVA), konfidensintervaller, median, gjennomsnitt og standardavvik av resultatene for de holdningsrelaterte spørsmålene.

For mer informasjon om denne statistikken, eller for mer informasjon om resultatene som er publisert i denne oppgaven, kan interesserte kontakte meg. Det kan nevnes at jeg har 360 ulike statistiske utregninger til delen av undersøkelsen som tar for seg assosiasjon alene, og også en større base med resultater fra spørsmål som jeg ikke hadde anledning til å analysere, eller som viste seg å ikke vært like relevant for det endelige arbeidet.

3.1.1 Bruk av skala i måling av språkholdninger

En metode som ofte er brukt til å undersøke holdninger er å etterspørre respondentenes grad av enighet i ulike utsagn, ettersom dette vil kunne reflektere respondentens egne holdninger (Bradburn, Wansink, & Sudman, 2004:126).

For å unngå at respondentene følte seg forpliktet til å oppgi mer sosialt aksepterte svar forsøkte jeg også å la teksten i undersøkelsen være så nøytral som mulig. I stedet for å stille direkte spørsmål om hva holdninger respondentene selv har til de ulike språkene hadde jeg en liste med 20 ulike ord, hvor respondentene skulle oppgi i hvilken grad de assosierte de ulike språkene med de ulike ordene. Spørsmålene om assosiasjon skulle besvares på en skala fra -3 til 3, hvor -3 vil bety «absolutt ingen assosiasjon» og 3 betyr «sterk assosiasjon».

Jeg valgte å ha en skala som inkluderer negative tall da dette lettere kan tolkes som uttrykk for sterke meninger i forhold til lave positive tall (Tourangeau, Rips, & Rasinski, 2000:248). Jeg valgte å ikke sette en verbal beskrivelse av hva alternativet «0» vil si, da tallets egenskaper i seg selv vil kunne vise til en mangel av etterspurte holdninger, egenskaper, eller i mitt tilfelle, assosiasjon (Tourangeau et al., 2000:245). Undersøkelser har vist at man ved å inkludere ankerpunkt for den midtre responskategorien, i mitt tilfelle «0», vil kunne se at en større andel respons faller på dette punktet etter å ha blitt trukket ned fra den positive delen av skalaen, trolig

grunnet økt aksent på dette alternativet. Til tross for at det å verbalt merke det midtre alternativet vil kunne resultere i en økt andel besvarelser i denne kategorien, har det vist seg at det ikke påvirker det øvrige forholdet i mengden positiv og negativ respons eller antall besvarelser i kategorien «vet ikke» (Bradburn et al., 2004:142; Tourangeau et al., 2000:244).

3.1.2 Om å stille spørsmål

Spørsmål som brukes i spørreundersøkelser kan deles inn i to kategorier: fakta- og handlingsspørsmål, og holdningsspørsmål. Fakta- og handlingsspørsmål etterspør informasjon relatert til respondentens oppførsel- og handlingsmønster (Tourangeau et al., 2000:1).

Blant fakta- og handlingsspørsmål stilte jeg i min undersøkelse spørsmål om alder, kjønn, bosted, morsmål og tankespråk, etnisk tilhørighet, grad av språkbeherskelse av de mordvinske språkene, hvem de bruker de mordvinske språkene med og hvor ofte.¹³ Da en stor del av undersøkelsen min gikk ut på å undersøke språkholdninger, fikk også såkalte holdningsspørsmål, hvor man etterspør respondentenes subjektive vurderinger av et objekt eller en sak, en stor plass i undersøkelsen.

3.1.3 Responsanalyse

Jeg har bearbeidet responsen fra undersøkelsen ved hjelp av grunnleggende statistiske metoder.

Jeg vil minne leseren på at resultatene som kommer fram i analysen av denne undersøkelsen ikke nødvendigvis vil gi en korrekt framstilling av virkeligheten, da antallet respondenter kan sies å være nokså lavt.

3.1.4 Begrunnelse av valg av målgruppe

Det jeg satt som «krav» for respondentene for undersøkelsen min var at de skulle være bosatt i Mordovia og være av erzjansk, moksjansk, «mordvinsk» eller russisk etnisitet.

Jeg valgte å ha studenter i Mordovia som målgruppe for undersøkelsen, ettersom det mest sannsynlig er mennesker fra denne gruppen som vil utgjøre den kommende eliten i Mordovia og dermed også legge føringen for hvilke holdninger som eksisterer i samfunnet.

---

¹³ Det som jeg i min undersøkelse kaller tankespråk er altså det språket respondenten oppgir å tenke på, ettersom jeg tror dette sier mer om språkbeherskelse enn hva morsmålstilhørighet gjør.

Å ha studenter som målgruppe letter også arbeidet med å finne respondenter, da man kan finne store og hjelpelige grupper av studenter på de ulike fakultetene.

3.1.5 Utforming av undersøkelsen og utfordringer

Før jeg satt i gang med utformingen av ett eget spørreskjema, gikk jeg gjennom relevant litteratur i håp om å slippe unna de største fallgruvene man kan møte på om man ønsker å gjennomføre en kvantitativ undersøkelse med i stor grad holdningsrelatert tematikk. Jeg vil videre ta for meg noen av faktorene som kan påvirke resultatene i undersøkelser som tar for seg holdninger og si noe om hvilke grep jeg har gjort for å i størst mulig unngå dette.

3.1.6 Sensitive spørsmål

Sensitive spørsmål regnes å være, for eksempel, spørsmål relatert til holdninger som avviker fra det «allment aksepterte», spørsmål relatert til oppførsel som allment oppfattes som negativ, eller spørsmål den enkelte respondenten kan oppfatte som for personlige. Spørsmål hvor respondentene kan få en følelse av at det finnes et «korrekt» og et «ukorrekt» svar kan også regnes som sensitive (Bradburn et al., 2004:35-37,52-53; Tourangeau et al., 2000:255-288). Blant spørsmålene i min undersøkelse er det mulig at spørsmål knyttet til etnisitet av noen kan oppfattes for nærgående, og at enkelte respondenter kan ha vegret seg for å være helt ærlig i rapporteringen av deres bruk av mordvinske språk, ønsket om at deres barn skal beherske et mordvinsk språk og i besvarelsen av spørsmålet hvor respondentene ble spurt om å oppgi sin grad av enighet/ uenighet til ulike utsagn.

3.1.7 Social Desirability Bias

Social Desirability Bias hevdes å være et omfattende problem i undersøkelser som tar for seg holdninger, særlig ved spørsmål som kan anses som sensitive. Samtidig som respondenten blir oppfordret til å bringe fram informasjonen som blir etterspurt i undersøkelsen, altså å være en "god respondent", kan respondenten også ha et ønske om å vise seg som "et godt menneske", og følgelig kan resultatene i større grad enn respondentens egne holdninger eller adferdsmønstre, gjenspeile de "allment godkjente" holdningene eller adferdsmønstre (Bradburn et al., 2004:11). *Sosical desirability bias* er altså tendensen til at respondenter oppgi sosialt ønskede svar framfor et ærlig svar.

For å unngå at respondenter velger å ikke besvare spørsmål som kan oppfattes som sensitive, eller at resultatene i for stor grad skal bli påvirket av *Social Desirability Bias*, har jeg gjort det klart for dem at jeg garanterer for deres anonymitet, at deres personvern vil bli ivaretatt, at det i den ferdige undersøkelsen ikke vil finnes informasjon som kan spores tilbake til enkeltpersoner og at skjemaene vil bli destruert etter fullførelsen av prosjektet. Jeg har også vært oppmerksom på ordleggingen i undersøkelsen, og forsøkt å unngå ledende spørsmål og spørsmålsformuleringer hvor mine egne holdninger og forutinntatthet kan komme til syne.

3.1.8 Telescoping

For spørsmål som tar for seg hyppigheten eller varigheten av et fenomen som ligger bak i tid, kan det forekomme både underrapportering og overrapportering. Årsaken til dette er at mennesker har en tendens til å gjøre en feilaktig vurdering av tiden og er dermed tilbøyelig til å huske hendelser eller oppførsel fra nyere tid som å ligge lengre bak i tid enn realiteten, såkalt *backward telescoping*, eller å rapportere hendelser eller oppførsel som ligger lengre bak i tid til å ha inntruffet i nyere tid, såkalt *forward telescoping* (Bradburn et al., 2004:36-37; Tourangeau et al., 2000:10-13).

Forskning tilsier i stor grad at svarene i tilfeller hvor respondentene blir spurt om å forutsi egen framtidig handling i en tenkt situasjon sjelden stemmer med reell handling eller reaksjon.

3.1.9 Kognitive prosesser ved besvaring av spørsmål

For at en respondent på en tilfredsstillende måte skal kunne legge fram informasjonen som blir etterspurt i en undersøkelse, er det grunnleggende at vedkommende forstår spørsmålet og instruksjonene som blir gitt på samme måte som forfatteren av undersøkelsen har tenkt seg i utformingen av spørreskjemaet (Tourangeau et al., 2000:9). Denne prosessen kan bli forstyrret av flere elementer, som jeg nå vil ta for meg.

Min undersøkelse er skrevet på russisk, et språk som ikke er mitt morsmål. Dette kan føre til at ordvalget eller setningsoppbygningen blir upresis, eller ulik det jeg så for meg da jeg først utformet spørsmålene på norsk. Jeg fikk gjentatte ganger bekjente med russisk som morsmål til å lese korrektur på undersøkelsen, og jeg la vekt på at språket skulle være så naturlig og nøytralt som mulig, og at spørsmål, informasjon og instruksjoner skulle være skrevet på en måte som en person med russisk som morsmål ville kunnet ha skrevet dem. Jeg har likevel ingen garanti for at

de som hjalp meg å lese korrektur har forstått teksten på samme måte som jeg ønsket at den skulle bli forstått, at de alle har lest like nøye, eller ønsket å gi meg ærlig respons på dette.

3.1.10 Respondentens rolle

Respondenten kan misforstå, velge å ikke lese, eller ignorere instruksjoner eller informasjon som er grunnleggende for å på forespeilet måte kunne besvare spørsmålet som er gitt.

Respondentens evne, vilje, eller ønske, om å gi et korrekt og ærlig svar kan bli påvirket av blant annet hull i hukommelsen, Social Desirability Bias, min fremtreden som undersøker og også av lengden på undersøkelsen, hvor interessant respondenten anser undersøkelsen for å være og hvor viktig respondenten anser både undersøkelsen og det å gi et ærlig og korrekt svar for å være. Det er også mulig at undersøkelsens vanskelighetsgrad kan spille inn på de endelige resultatene (Bradburn et al., 2004; Tourangeau et al., 2000:8-13).

Det kan også tenkes at respondentene ikke har tenkt over spørsmålene som er blitt stilt i undersøkelsen før de ble spurt om å delta.

3.1.11 Svaralternativer

Det kan være at ingen svaralternativene som er presentert i forbindelse med spørsmålene viser seg å være passende, og at respondenten derfor ikke kan gi ønsket, eller nøyaktig nok, respons. Dette kan resultere i unøyaktig respons eller manglende besvarelser. Et annet problem som ofte oppstår ved bruk av skala med svaralternativer som «ofte» - «sjelden» eller «dårlig» - «god», er at det ikke finnes et klart skille. Dette kan føre til at respondenter har ulike oppfatninger om hva, f.eks., «ofte» eller «sjelden» vil tilsi i den gitte kontekst (Bradburn et al., 2004; Tourangeau et al., 2000).

3.1.12 Rekkefølge på spørsmålene

Rekkefølge på spørsmålene kan påvirke svarene, da respondentene kan tilpasse svarene etter tidligere avgitte svar eller i forhold til andre spørsmål som kommer før eller etter

(Bradburn et al., 2004; Tourangeau et al., 2000). For å i størst mulig grad unngå at respondentene fra starten av forstod at jeg etterspurte deres språkholdninger, var jeg oppmerksom på rekkefølgen på spørsmålene i oppgaven. Jeg valgte å sette delen hvor jeg ba respondentene om å avgi sin grad av enighet til ulike utsagn ved hjelp av en Likerts skala etter assosiasjonsdelen og

delen som tok for seg språkbeherskelse. Jeg stilte også spørsmålet om foreldrenes etnisitet helt til slutt i undersøkelsen, slik at respondentene ikke skulle se sin subjektive etnisitet i forhold til foreldrenes etnisitet.

3.1.13 Personvern

Som tidligere nevnt, er undersøkelsen meldt til Personvernombudet. De besvarte undersøkelsene ble destruert ved ferdigstillingen av råmateriale for det statistiske arbeidet, og det er ikke lengre mulig å finne tilbake til respondentene.

4 Resultater

Utvalget i undersøkelsen var tilfeldig, men respondenter som ikke identifiserte seg med den erzjanske, moksjanske, «mordvinske» eller russiske etnisiteten ble tatt bort.

I undersøkelsen deltok totalt 157 studenter, hvorav respondenter av erzjansk, moskjansk og «mordvinsk» etnisitet utgjorde totalt 41 % (n=64) av alle respondentene, mens respondenter som hadde oppgitt at de var av russisk etnisitet utgjorde de resterende 59% (n= 93).

4.1 Etnisk opphav

Etnisitet		Begge foreldre av mordvinsk etnisitet	Én forelder av mordvinsk etnisitet	Begge foreldre av russisk etnisitet	Annet	Ubesvart	Totalt
Erzjansk	<i>Kvinner</i>	14	7				21
	<i>Menn</i>	5	3				8
Moksjansk	<i>Kvinner</i>	4	1				5
	<i>Menn</i>	8	2				10
*Mordvinsk	<i>Kvinner</i>	6	4				10
	<i>Menn</i>	7	3				10
Russisk	<i>Kvinner</i>	2	13	36	4	1	56
	<i>Menn</i>	1	6	27	2	1	37
Totalt:							157

Figur 4: Oversikt over respondentenes opphav

Respondentene stod fritt til å oppgi sin etnisitet i begynnelsen av undersøkelsen, og spørsmålet om foreldrenes etnisitet kom som siste spørsmål i undersøkelsen. Jeg velger derfor å tro at respondentene i all hovedsak ikke har tatt hensyn til foreldrenes etnisitet da de ble bedt om å oppgi sin egen etniske tilhørrelse, og at de følgelig har oppgitt den etniske tilhørrelsen som de selv i størst grad identifiserer seg med.

Det høye antallet respondenter med blandet opphav vil selvsagt kunne påvirke resultatene i den videre undersøkelsen, men dette er ikke noe jeg har tatt hensyn til.

Det kan bemerkes at ca. 3 % av respondentene som anser seg selv for å være av russisk etnisitet oppga at begge foreldrene deres var av en mordvinsk etnisitet, ca. 20 % av respondentene av russisk etnisitet oppga å ha én forelder av mordvinsk etnisitet, mens ca. 68 % av de etnisk russiske respondentene hadde to foreldre av russisk etnisitet.

Blant respondentene som oppga å være av en mordvinsk etnisitet kan man se at *ingen* av respondentene som regner seg for å være av en mordvinsk etnisitet har to foreldre av russisk etnisitet, mens ca. 30 % hadde én forelder av en mordvinsk etnisitet og ca. 69 % av respondentene som regnet seg for å være av en mordvinsk etnisitet hadde to foreldre av en mordvinsk etnisitet.

4.2 Bosted

En oversikt over respondentenes bosted etter inndeling i etnisitet ser ut som følger:

Bosted til 17 år			
	By	Utenfor by	Totalt
Mordvinske etnisiteter	34,4 %	65,6 %	100 %
Russisk etnisitet	60 %	40 %	100 %
Alle respondenter	50,3 %	49,7 %	100 %
Nåværende bosted			
Mordvinske etnisiteter	54,7 %	45,3 %	100 %
Russisk etnisitet	75,8 %	24,2 %	100 %
Alle respondenter	67,3 %	32,7 %	100 %

Figur 5: Oversikt over respondentenes bosted fram til 17 år, og etter.

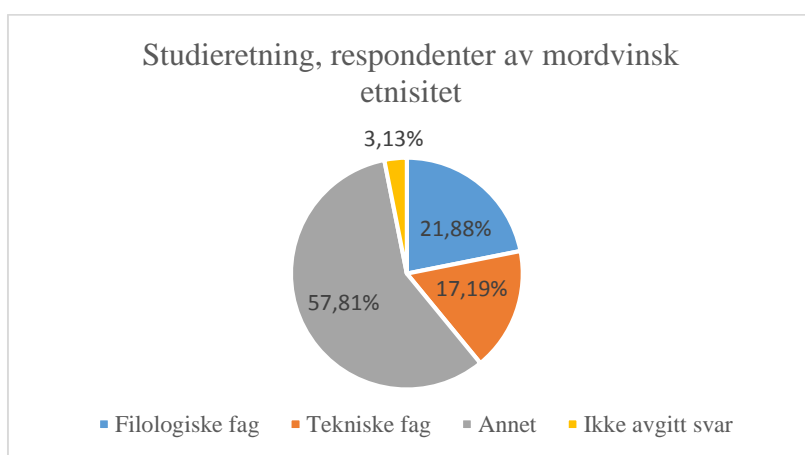
Som man kan se av inndelingen i bosted etter etnisitet, er det en relativt stor andel etnisk mordvinske respondenter (ca. 20 %) og etnisk russiske respondenter (ca. 16 %) som er flyttet inn til en by etter fylte 17 år. En årsak til dette kan være at institusjonene for høyere utdanning er plassert i byene.

Som tidligere undersøkelser har vist, går assimilasjonsprosessene raskere i byene (se kapittel om «Assimilasjonsprosesser i Mordovia), noe som kan resultere i at respondentene med en forelder av mordvinsk etnisitet som er oppvost i byene, oftere vil kunne foretrekke å anse seg selv som

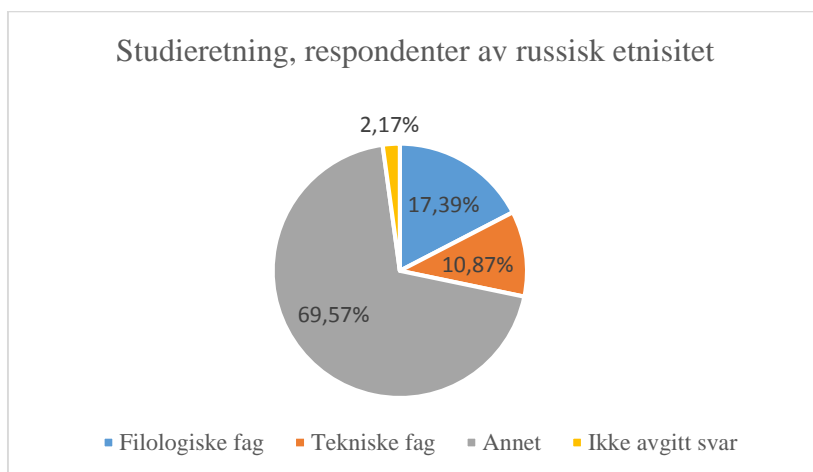
etnisk russisk enn respondenter av blandet opphav som er oppvokst utenfor byene. Da etnisk identitet ikke er statisk, er det altså mulig at en andel av respondentene som nå regner seg for å være av russisk etnisitet tidligere har ansett seg selv for å være av en mordvinsk etnisitet, men at det er skjedd et identitetsskifte etter at respondenten flyttet inn til byen.

4.3 Studieretning

Etter å ha delt respondentene inn i etter studieretning, så jeg at respondentene som regnet seg for å være av en mordvinsk etnisitet (n=64) var fordelt på noenlunde tilsvarende måte som respondentene som oppga at de var av russisk etnisitet (n= 92).

Figur 6: Respondenter av en mordvinsk etnisitet inndelt etter studieretning.

Figur 7: Respondenter av russisk etnisitet inndelt etter studieretning.

Da det kan tenkes at respondenter som studerer filologiske fag har en annen språklig bevissthet og et annet forhold til språk enn respondenter som ikke studerer dette, noe som igjen kan påvirke resultatene i undersøkelsen min. Ved manuell gjennomgang av resultatene fant jeg dog ikke noe

spesielt mønster i besvarelsene til respondenter som studerer filologiske fag i forhold til respondenter som studerer tekniske eller «andre» fag.

4.4 Morsmål og «tankespråk»¹⁴

Da det man regner som sitt morsmål ikke nødvendigvis er det språket man behersker best, vil ikke antallet mennesker som regner et visst språk som sitt morsmål nødvendigvis si noe om hvor mange mennesker som behersker dette eller hvor godt de behersker dette i forhold til et annet språk. Tidligere undersøkelser viser at et stort flertall etnisk erzjanske, moksjanske og «mordvinske» mennesker regner et mordvinsk språk som sitt morsmål, hvilket gjør at det er lett å tenke at disse menneskene også behersker et mordvinsk språk (se avsnitt «De mordvinske språkene som morsmål i Mordovia»).

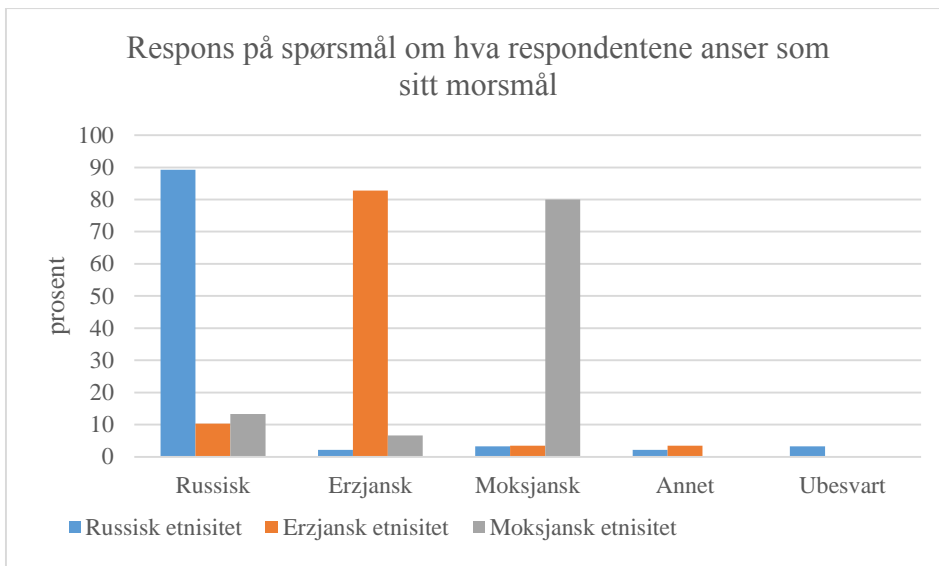
I et forsøk på å måle gapet mellom hvilket språk respondentene regner som sitt morsmål, og hvilket språk de mest sannsynlig behersker best, har jeg i undersøkelsen min, i tillegg til spørsmål om morsmål, stilt spørsmålet: «Hvilket språk tenker du på?». Respondentene kunne velge mellom svaralternativene «russisk», «erzjansk», «moksjansk» og «annet» på begge spørsmålene.

29 etnisk erzjanske respondenter, 15 etnisk moksjanske respondenter og 93 etnisk russiske respondenter utgjorde respondentbasen på spørsmål om morsmål og tankespråk. Jeg har i analysen ikke tatt med respondenter av «mordvinsk» etnisitet, da det ikke finnes noe «mordvinsk» språk å sette disse tallene i relasjon til.

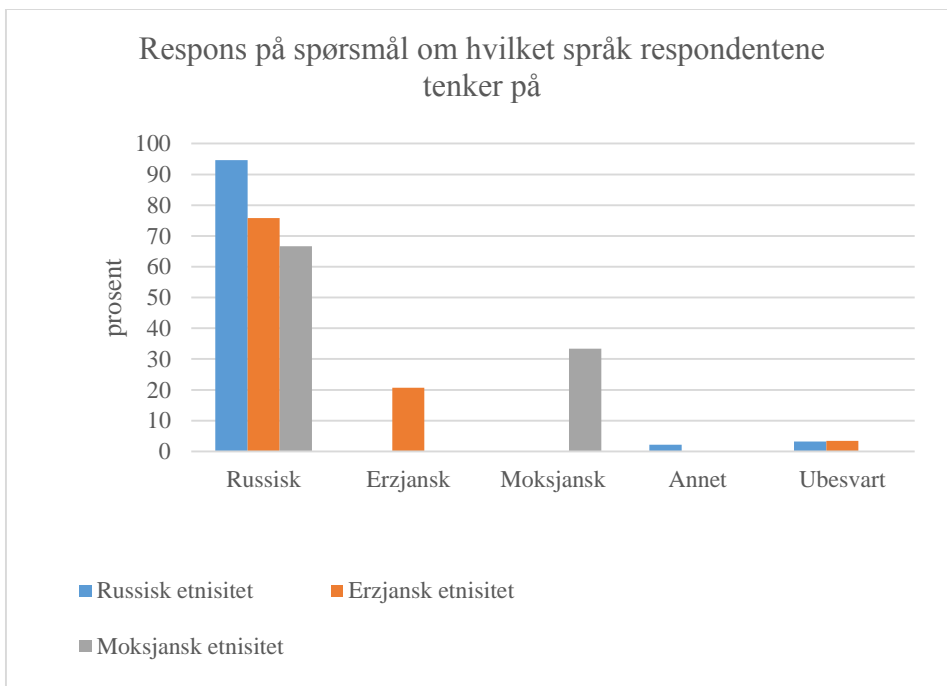
---

¹⁴ Altså: Hvilket språk respondenten tenker på (se «Definisjoner og begrepsavklaringer»).

Figur 8: Respons på spørsmål om hva respondentene anser som sitt morsmål

Figur 9: Respons på spørsmål om hvilket språk respondentene tenker på.

Det kommer av resultatene svært tydelig fram (se Figur 8 og 9), særlig for representanter av den erzjanske og den moksjanske etnisiteten, at det språket respondentene regner som sitt morsmål mest sannsynlig ikke er det språket de behersker best, ettersom en stor del av disse respondentene oppgir at de tenker på russisk. Tidligere lokale undersøkelser har behandlet spørsmål relatert til morsmål på en måte som kan gi inntrykk av at dette kan si noe om

respondentenes faktiske beherskelse av språket, enten isolert sett, eller i forhold til, for eksempel, det russiske språket. Da resultatene i min undersøkelse viser at det er høyst sannsynlig at flesteparten av respondentene som regner et mordvinsk språk som sitt morsmål behersker det russiske språket bedre enn det de regner som sitt morsmål, altså et mordvinsk språk, kan det tyde på at språksituasjonen i Mordovia bør revurderes i lys av disse funnene, og at de mordvinske språkene kanskje er i en mer utsatt posisjon enn tidligere antatt.

Resultatene viser også at etnisk mordvinske respondenters morsmålsidentitet har en sterk relasjon til etnisk identitet, hvilket viser til viktigheten av det språklige aspektet som komponent i deres etniske identitet.

4.5 Oversikt over respondentenes beherskelse av de mordvinske språkene

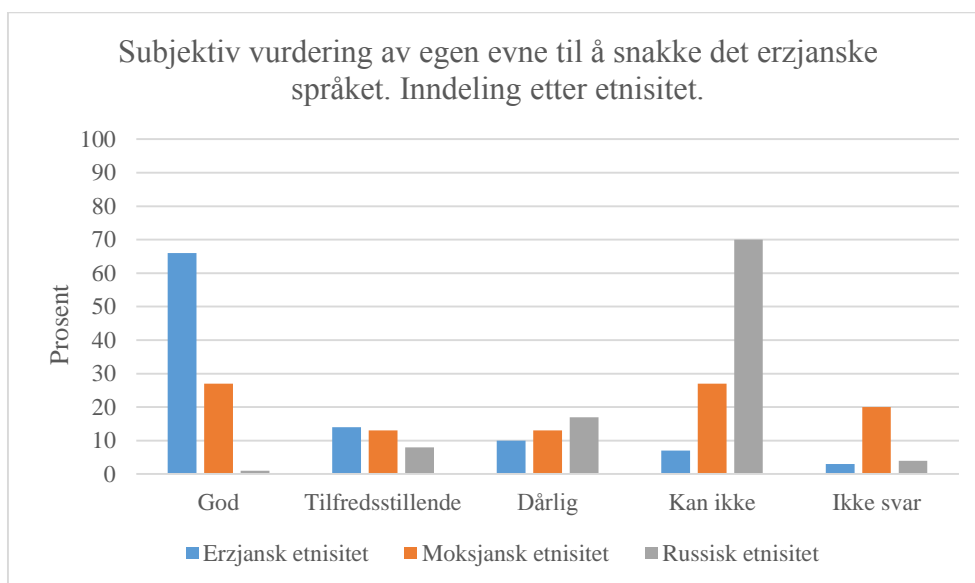
Blant faktorer som kan påvirke resultatene i besvarelsen av dette spørsmålet, kan være, blant annet, at respondentene er av blandet opphav eller har andre medlemmer i nær familie som er av en annen etnisitet. I min undersøkelse oppga ca. én av fire respondenter som regnet seg for å være av russisk etnisitet at de hadde én (ca. 3 %), eller begge (ca. 20 %), foreldre av en mordvinsk etnisitet. Det er også sannsynlig at den del av respondentene har hatt undervisning i et mordvinsk språk i skolen (se kapittel «Mordvinske språk i skolen i nyere tid»), noe som kan bidra til at enkelte av respondentene vil kunne ha en grunnleggende beherskelse av de mordvinske språkene, uavhengig av deres families etniske bakgrunn og beherskelse av disse.

Da jeg har hatt begrenset med tid og ressurser i min oppgave, var den eneste løsningen jeg fant for å innhente informasjon om respondentenes språkbeherskelse av de mordvinske språkene at respondentene selv skulle oppgi i hvilken grad de føler å beherske det erzjanske og det moksjanske språket. Disse resultatene vil ikke nødvendigvis gi et korrekt bilde av respondentenes språkbeherskelse, da ulike respondenter kan ha ulik oppfatning av hva det vil si å kunne beherske språket i noen grad. Jeg har selv erfart at mennesker i Saransk hevder å kunne «litt» av et mordvinsk språk om de kan et par ord av dette. Jeg har selv ikke satt noen kriterier for hva jeg ønsker å legge i de ulike gradene av språkbeherskelse, noe jeg i ettertid ser jeg kunne løst på en bedre måte, ved å, for eksempel, beskrive de ulike nivåene som jeg selv ville ansett som lav, høy, eller middels grad av språkbeherskelse.

Jeg har delt inn språkbeherskelse i fire ulike deler, altså evnen til å snakke språket, evnen til å lese språket, evnen til å skrive språket og evnen til å forstå språket. Respondentbasen består av etnisk erzjanske respondenter (n= 29), etnisk moksjanske respondenter (n= 15) og etnisk russiske respondenter (n=93). Jeg har også her valgt å utelate respondenter av «mordvinsk» etnisitet i

analysen ettersom jeg har etterspurt respondentenes grad av språkbeherskelse for både det erzjanske og det moksjanske språket, da det er tydelig av respondentene som regnet seg for å være av «mordvinsk» etnisitet hadde en preferanse for enten det erzjanske eller det moksjanske språket.

4.5.1 Om respondentenes evne til å snakke det erzjanske språket (tall oppgitt i %)

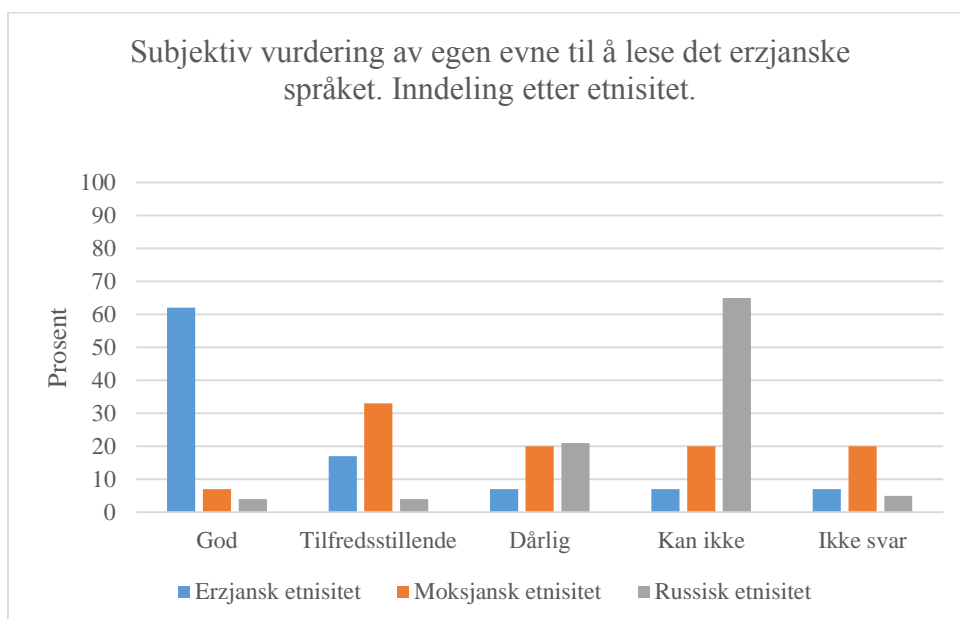
Figur 10: Subjektiv vurdering av egen evne til å snakke det erzjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

Som man kan se av Figur 10, oppga like under halvparten, ca. 43 %, av alle respondentene som deltok i min undersøkelse, at de kan snakke det erzjanske språket, mens 51 %, oppga at de ikke kunne snakke det erzjanske språket. 6 % lot dette spørsmålet stå ubesvart, og det kan tenkes at dette er fordi de ikke behersker det erzjanske språket.

Totalt ca. ni av ti etnisk erzjanske respondenter, ca. halvparten av de moksjanske respondentene og ca. en fjerdedel av de etnisk russiske respondentene oppga å i noen grad kunne snakke det erzjanske språket, og nærmere sju av ti etnisk erzjanske respondenter, ca. én av tre moksjanske respondenter og én av ti russiske respondenter anså sin evne til å snakke det erzjanske språket som «god».

Den relativt høye andelen etnisk moksjanske respondenter som lot dette spørsmålet stå ubesvart vil mest sannsynlig utgjøre respondenter som ikke forstår det erzjanske språket.

4.5.2 Om respondentenes evne til å lese det erzjanske språket

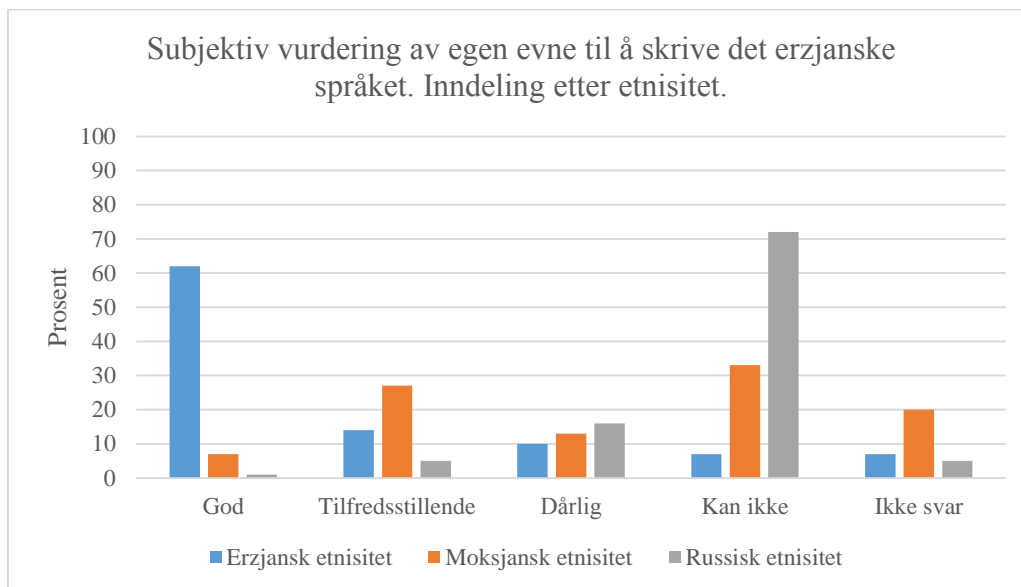
Figur 11: Subjektiv vurdering av egen evne til å lese det erzjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

Rett over halvparten, ca. 45 % av alle respondentene i min undersøkelse oppga å i noen grad kunne lese det erzjanske språket, mens ca. 48 % oppga at de ikke kunne lese det erzjanske språket.

Ca. 86 % av etnisk erzjanske respondenter, 60 % av etnisk moksjanske respondenter og ca. 29 % etnisk russiske respondenter oppga å i noen som helst grad kunne lese det erzjanske språket, og ca. seks av ti (ca. 62 %) etnisk erzjanske, 7 % etnisk moksjanske og 4 % etnisk russiske anså sin evne til å lese det erzjanske språket som god.

Den relativt høye andelen etnisk moksjanske respondenter som lot dette spørsmålet stå ubesvart vil mest sannsynlig utgjøre respondenter som ikke forstår det erzjanske språket.

4.5.3 Om respondentenes evne til å skrive det erzjanske språket

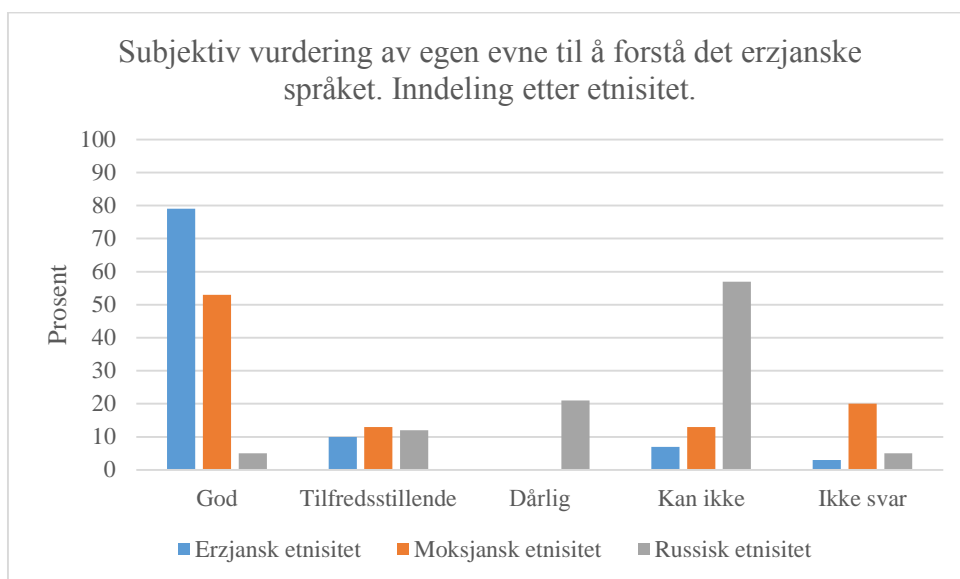
Figur 12: Subjektiv vurdering av egen evne til å skrive det erzjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

Like over halvparten, totalt 39 %, av alle respondentene i min undersøkelse oppga å i noen grad kunne skrive det erzjanske språket, og det var som ventet den erzjanske etnisiteten som utgjorde flertallet. Blant respondenter av erzjansk etnisitet oppga totalt 86 % å noen som helst grad kunne skrive det erzjanske språket, og av dem ca. seks av ti etnisk erzjanske respondenter sin evne til å skrive det erzjanske språket som «god».

Respondenter av russisk etnisitet oppga hyppigst å ikke kunne skrive det erzjanske språket, med sju av ti respondenter som oppga å ikke beherske dette.

Den relativt høye andelen etnisk moksjanske respondenter som lot dette spørsmålet stå ubesvart vil mest sannsynlig utgjøre respondenter som ikke forstår det erzjanske språket.

4.5.4 Om respondentenes evne til å forstå det erzjanske språket

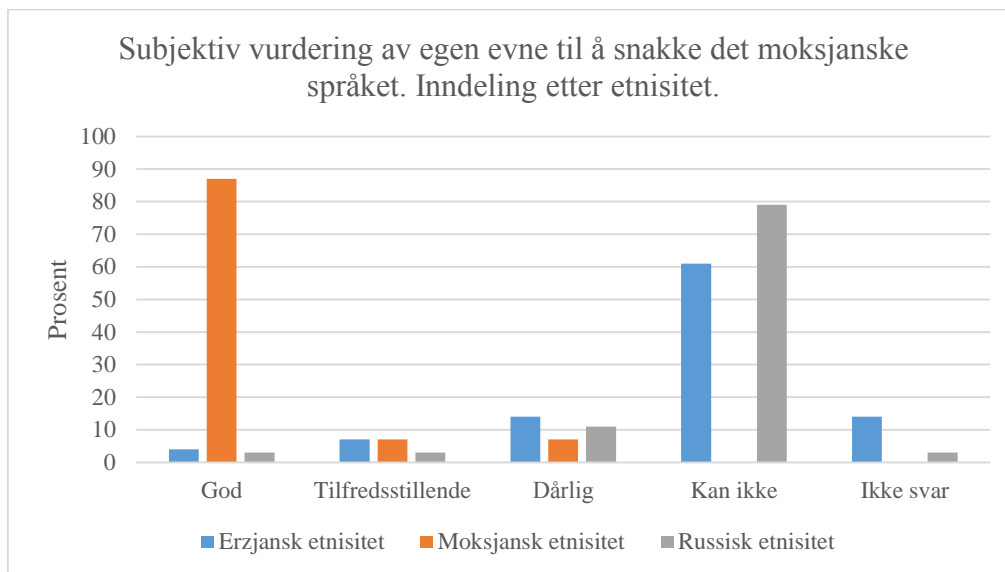
Figur 13: Subjektiv vurdering av egen evne til å forstå det erzjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

Av alle respondentene i undersøkelsen var det totalt ca. seks av ti, totalt 52 %, som oppga at de i noen som helst grad kunne forstå det erzjanske språket, og ca. fire av ti, 41%, oppga at de ikke kunne forstå det erzjanske språket. Blant etnisk erzjanske respondenter oppga totalt ca. ni av ti å i noen som helst grad forstå det erzjanske språket, og av disse anså ca. åtte av ti respondenter sin evne til å forstå det erzjanske språket som «god».

Det var også her i hovedsak respondenter av russisk etnisitet som hadde oppgitt manglende språkbeherskelse, hvorav nærmere seks av ti respondenter, totalt 54,5 %, oppga å ikke kunne forstå det erzjanske språket.

Den relativt høye andelen etnisk moksjanske respondenter som lot dette spørsmålet stå ubesvart vil mest sannsynlig utgjøre respondenter som ikke forstår, eller ikke har kjennskap til, det erzjanske språket.

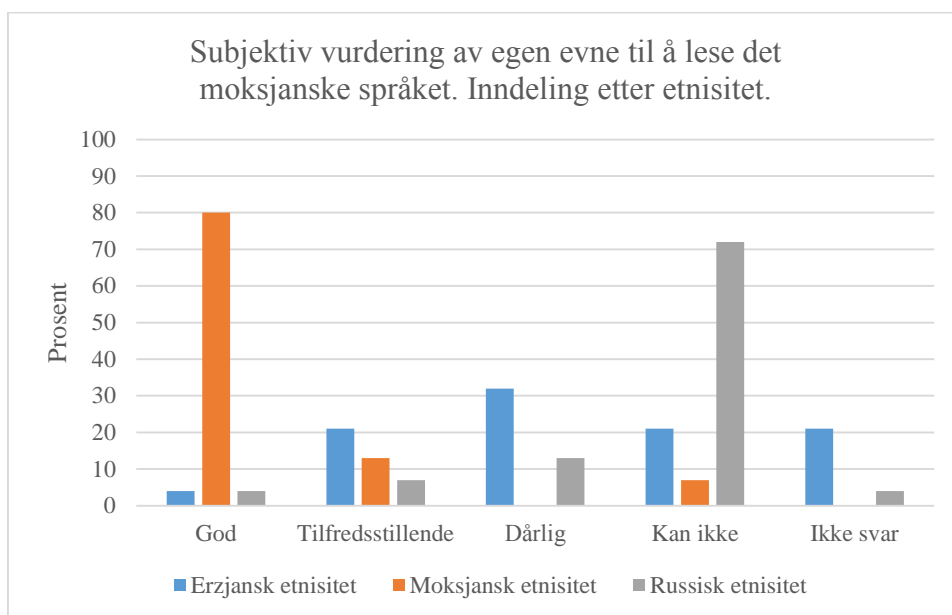
4.5.5 Om respondentenes evne til å snakke det moksjanske språket

Figur 14: Subjektiv vurdering av egen evne til å snakke det moksjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

I min undersøkelse oppga 29 % av alle respondentene å i noen som helst grad kunne snakke det moksjanske språket, mens totalt 66 % oppga å ikke kunne dette. Alle respondentene som regnet seg for å være av moksjansk etnisitet oppga å kunne snakke det moksjanske språket i noen grad, og nærmere 9 av 10 av disse anså sin evne til å snakke det moksjanske språket som «god». Svært få etnisk erzjanske og etnisk russiske respondenter oppga å i noen som helst grad kunne snakke det moksjanske språket, og ca. seks av ti etnisk erzjanske respondenter og ca. åtte av ti etnisk russiske respondenter oppga å ikke kunne dette. Den relativt høye andelen etnisk erzjanske respondenter som lot dette spørsmålet stå ubesvart vil mest sannsynlig utgjøre respondenter som ikke kan snakke det moksjanske språket.

4.5.6 Om respondentenes evne til å lese det moksjanske språket

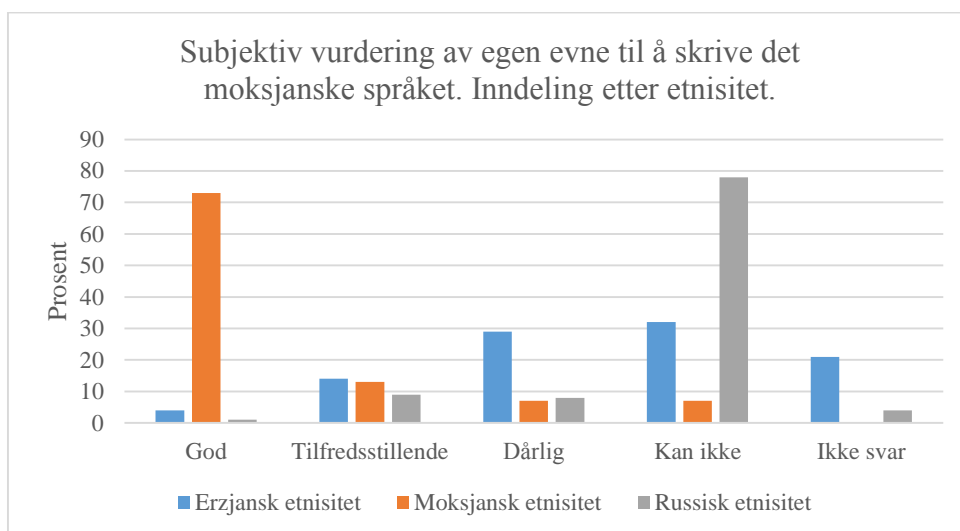

Figur 15: Subjektiv vurdering av egen evne til å lese det moksjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

Nærmere 3 av 10 respondenter, totalt 29 %, oppga å kunne lese det moksjanske språket, mens 54 % oppga å ikke kunne dette. Av respondenter av moksjansk etnisitet oppga totalt ca. ni av ti respondenter å kunne lese det moksjanske språket, og åtte av ti etnisk moksjanske respondenter anså sin evne til å lese det moksjanske språket som god. Den relativt høye andelen etnisk erzjanske respondenter som lot dette spørsmålet stå ubesvart vil mest sannsynlig utgjøre respondenter som ikke kan snakke det moksjanske språket.

4.5.7 Om respondentenes evne til å skrive det moksjanske språket

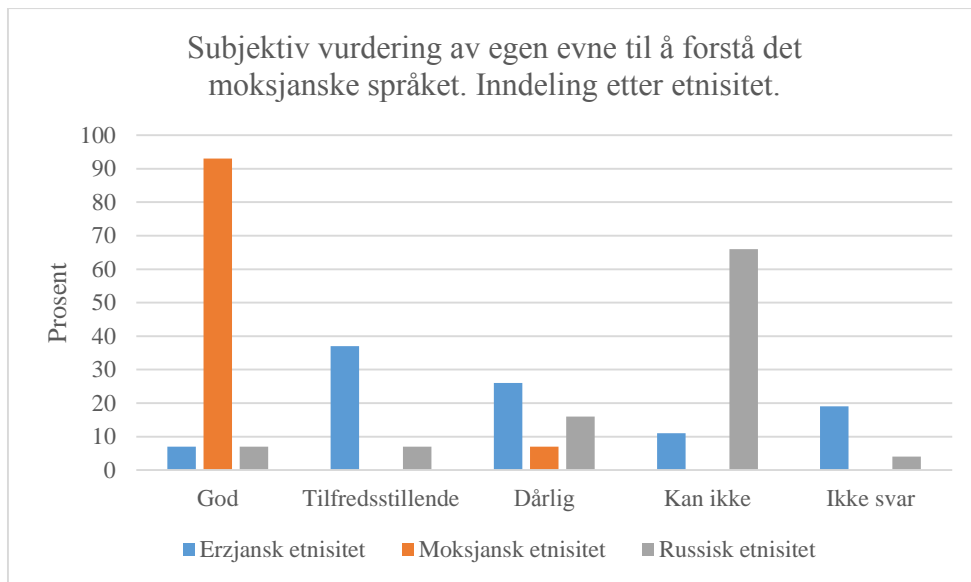

Figur 16: Subjektiv vurdering av egen evne til å skrive det moksjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

ca. 32 %, av alle respondentene i min undersøkelse oppga å i noen grad kunne skrive det moksjanske språket, mens 60 % oppga å ikke i noen grad kunne skrive det moksjanske språket. Blant respondenter av moksjansk etnisitet oppga ca. ni av ti at de kunne skrive det moksjanske språket, ca. sju av ti anså sin evne til å skrive det moksjanske språket som «god». Ca. åtte av ti etnisk russiske respondenter oppga å ikke i noen grad kunne skrive det moksjanske språket.

Den relativt høye andelen etnisk erzjanske respondenter som lot dette spørsmålet stå ubesvart vil mest sannsynlig utgjøre respondenter som ikke kan snakke det moksjanske språket.

4.5.8 Om respondentenes evne til å forstå det moksjanske språket

Figur 17: Subjektiv vurdering av egen evne til å forstå det moksjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

Nærmere fem av ti, ca. 46 %, av alle respondentene i min undersøkelse oppga å i noen grad kunne forstå det moksjanske språket, mens totalt 47 % oppga å ikke forstå dette. Alle etnisk moksjanske respondenter oppga å i noen grad kunne forstå det moksjanske språket, ni av ti anså sin evne til å forstå moksjansk tale som «god». Det var også her respondenter av russisk etnisitet som oftest oppga manglende språkbeherskelse.

Den relativt høye andelen etnisk erzjanske respondenter som lot dette spørsmålet stå ubesvart vil mest sannsynlig utgjøre respondenter som ikke kan snakke det moksjanske språket.

Det man kan merke seg av disse resultatene, er at etnisk russiske respondenter i stor grad skiller seg ut med manglende, eller liten grad av, språkbeherskelse av det erzjanske og det moksjanske språket. Dette kan, blant annet, skyldes manglende interesse for å lære seg språkene, hvilket er noe jeg har tatt opp senere i min undersøkelse. Det er også mulig at respondenter som regnet seg for å være av russisk etnisitet har mer negative holdninger til de mordvinske språkene enn hva respondenter av mordvinske etnisiteter har og at de følgelig ikke prioriterer å lære seg et mordvinsk språk, eller at de ikke anser fordelene ved å kunne et mordvinsk språk som store nok for å skulle gå inn for å lære seg disse. Russiskspråklige mennesker vil heller ikke få tilgang til noen nye domener ved å beherske ett, eller begge, de mordvinske språkene, da det russiske språket er funksjonelt i alle domener. Da de mordvinske språkene sies å ha en hovedfunksjon som etnisk markør, noe det høye antallet respondenter av mordvinsk etnisitet som regnet et mordvinsk språk som sitt morsmål, til tross av at de fleste av disse trolig behersker det russiske språket bedre, kan bekrefte, kan det også eksistere en oppfattelse av at de mordvinske språkene

er «forbeholdt» mennesker av mordvinsk etnisitet og fungerer som en aksentuering av denne, da beherskelse av et mordvinsk språk ikke er obligatorisk for medlemskap i de tilhørende etniske gruppene. Det kan tenkes at etnisk russiske mennesker kan få en følelse av å gi slipp på deler av sin etniske identitet ved å lære seg et mordvinsk språk, da de mordvinske språkene i svært høy grad konnoterer etnisk tilhørelse.

Jeg har i oppgaven dessverre ikke hatt anledning til å undersøke om de etnisk russiske respondentene som har oppgitt å i noen grad beherske et mordvinsk språk er av blandet opphav, eller om de etnisk russiske respondentenes etniske opphav ikke virker inn på graden av beherskelse av de mordvinske språkene.

En interessant trend er at respondenter av moksjansk etnisitet i høyere grad oppga å beherske det erzjanske språket enn motsatt. Det kan også skimtes tendenser til at respondentene i høyere grad kan snakke og forstå det erzjanske og det moksjanske språket enn å skrive eller lese disse. Dette kan være en mulig pekepinn på de mordvinske språkenes domener, da disse, ifølge tidligere litteratur, sies å ha en uformell og muntlig rolle. En mulig årsak til at respondenter av erzjansk etnisitet i høyere grad enn respondenter av russisk etnisitet oppgir å beherske det moksjanske språket, og at respondenter av moksjansk etnisitet i høyere grad enn etnisk russiske respondenter oppgir å beherske det erzjanske språket, kan være at det erzjanske og det moksjanske språket har mer til felles seg imellom enn med det russiske språket.

4.6 Språkvaner

I analysen av svarene på spørsmålene som tar for seg hyppigheten i respondentenes bruk av mordvinske språk inkluderte jeg kun besvarelser fra respondenter som hadde oppgitt noen som helst grad av språkbeherskelse av et mordvinsk språk. Jeg delte respondentene inn i to grupper etter etnisitet, hvor de mordvinske etnisitetene (n=60) utgjorde den ene gruppen, og respondentene som regnet seg for å være av russisk etnisitet (n=48) utgjorde den andre gruppen.

4.6.1 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten hører, eller ser på nyheter eller andre programmer på mordvinsk språk. Inndeling etter etnisitet

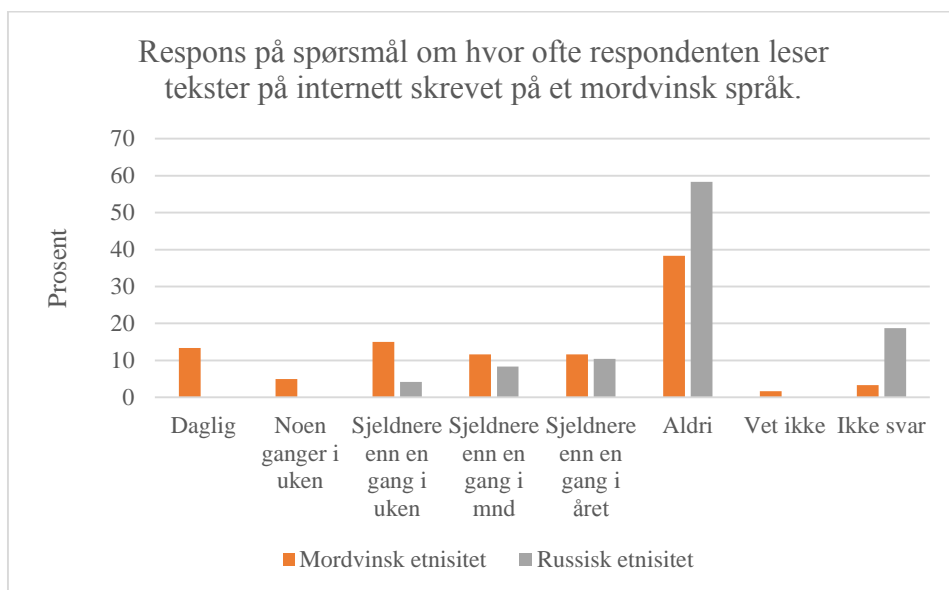

Figur 18: Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten hører, eller ser på nyheter eller andre programmer på mordvinsk språk. Inndeling etter etnisitet.

Én av fire respondenter av mordvinsk etnisitet oppga å se på, eller høre på, nyheter eller andre programmer på et mordvinsk språk daglig eller ukentlig, og ytterligere 20 % oppga å gjøre dette månedlig. Ca. 42 % av de mordvinske respondentene svarte at de ser på, eller hører på, nyheter eller andre programmet på et mordvinsk språk sjeldnere enn én gang i måneden, sjeldnere enn én gang i året, eller aldri, hvilket kan skyldes et oppfattet mangel på interessante tilbud. Dette har jeg dessverre ikke hatt kapasitet til å undersøke i denne oppgaven.

Blant respondenter av russisk etnisitet var det som ventet, sett ut fra gjennomsnittlig beherskelse av de mordvinske språkene, svært få som oppga å se på, eller høre på, nyheter eller andre programmer på et mordvinsk språk daglig (0 %) eller ukentlig (ca. 2 %). Ca. 13 % av de etnisk mordvinske respondentene og ca. 33 % etnisk russiske respondenter svarte at de aldri ser på, eller hører på, nyheter eller andre programmer på et mordvinsk språk.

4.6.2 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten leser tekster på internett skrevet på et mordvinsk språk

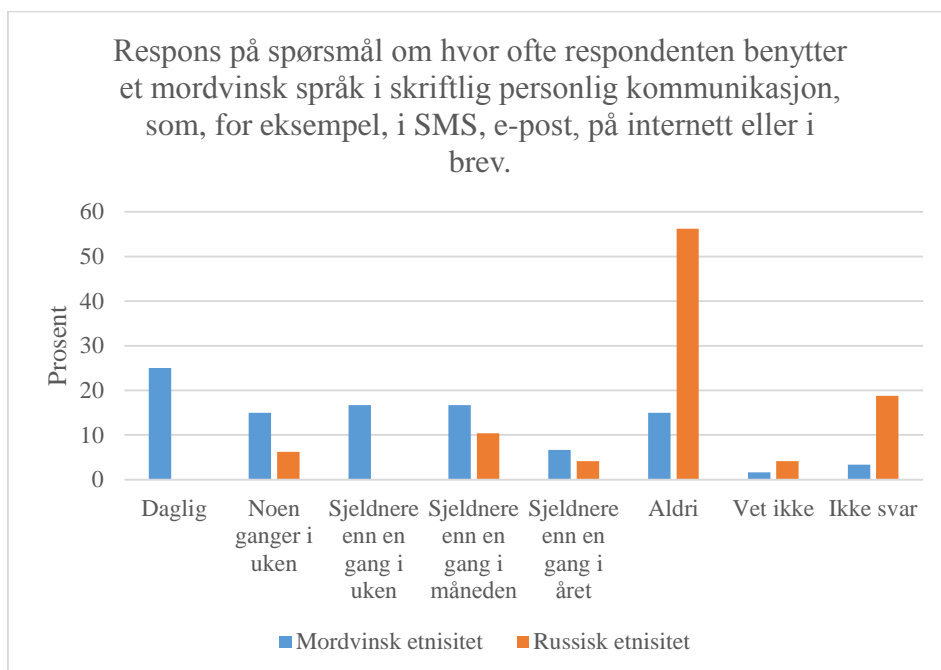
Figur 19: Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten leser tekster på internett skrevet på et mordvinsk språk.

Ca. 18 % av de etnisk mordvinske respondentene, men ingen respondenter av russisk etnisitet, oppga i min undersøkelse å lese tekster på internett skrevet på et mordvinsk språk daglig eller ukentlig. Ca. tre av ti etnisk mordvinske respondenter og 5 % etnisk russiske respondenter oppga å lese tekster på nett skrevet på et mordvinsk språk på månedlig basis, mens hele 38 % etnisk mordvinske respondenter og 58 % etnisk russiske respondenter oppga at de aldri leste tekster på internett skrevet på et mordvinsk språk.

I forbindelse kan med disse resultatene kan det nevnes at den russiske ekvivalenten til *Facebook*, *Vkontakte*, har flere underholdende grupper med såkalte «*demotivatory*» på både det erzjanske og det moksjanske språket og er i hovedsak rettet mot mennesker i den samme aldersgruppen som utgjør respondentgrunnlaget i min undersøkelse. Jeg vil følgelig påstå at det her ikke er mangelen på muligheter eller underholdningsverdi som er årsaken til respondentenes labre interesse for å lese erzjansk- eller moksjanskspråklige tekster på nett.¹⁵

¹⁵ Facebook og Vkontakte er begge såkalt «sosiale nettverk», hvor man kan dele store og små hendelser fra egen hverdag i form av tekst, video eller bilder. Man kan også danne egne grupper, eller bli medlem i allerede eksisterende grupper, hvilke som regel har et definert tema eller interessefelt. «Demotivatory» er bilder som sammen med en passende tekst får et humoristisk preg.

4.6.3 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten benytter et mordvinsk språk i skriftlig personlig kommunikasjon, som, f.eks. i SMS, e-post, på internett eller i brev

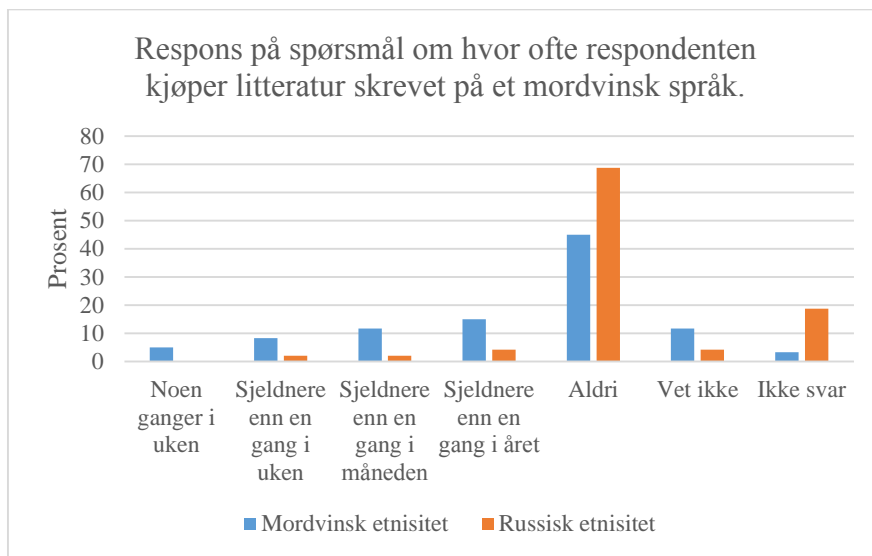

Figur 20: Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten benytter et mordvinsk språk i skriftlig personlig kommunikasjon, som, f.eks. i SMS, e-post, på internett eller i brev.

På spørsmål om hvor ofte respondentene selv benyttet seg av mordvinske språk i personlig kommunikasjon som, for eksempel, SMS, e-post, kommunikasjon på nett eller brev, svarte hele 25 %, men ingen etnisk russiske respondenter, at de gjorde dette daglig og 15 % etnisk mordvinske respondenter og ca. 6 % etnisk russiske respondenter oppga å gjøre dette ukentlig. Ca. 21,7 % etnisk mordvinske respondenter og ca. 60,4 % etnisk russiske respondenter oppga å bruke et mordvinsk språk i skriftlig personlig kommunikasjon sjeldnere enn én gang i året eller aldri.

Det kan selvsagt tenkes at respondentene som har oppgitt å være av en mordvinsk etnisitet har større muligheter for å bruke de mordvinske språkene, og andre holdninger i forhold til å gjøre dette, da alle respondentene som regnet seg for å være av en mordvinsk etnisitet hadde en, eller begge, foreldre av en mordvinsk etnisitet. Det at den mordvinske etniske identiteten hos disse respondentene er framtrepende nok til at de foretrekker å anse seg for å være av en mordvinsk etnisitet i stedet for av den mer «nøytrale» russiske etnisiteten, kan muligens også vitne om at respondenten har positive holdninger og assosiasjoner til de mordvinske etnisitetene og språkene.

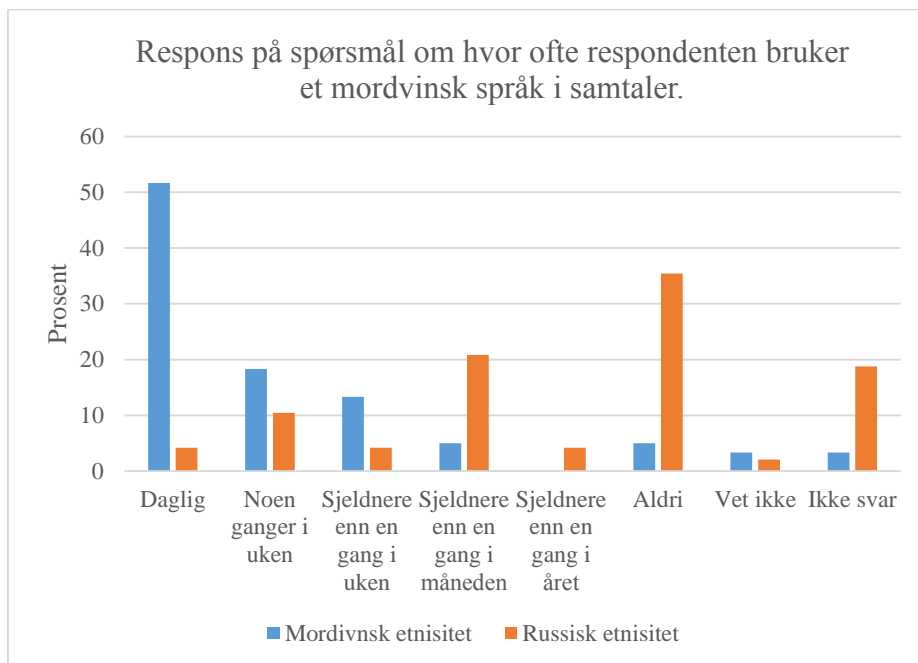
4.6.4 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten kjøper litteratur skrevet på et mordvinsk språk.

Figur 21: Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten kjøper litteratur skrevet på et mordvinsk språk.

5 % etnisk mordvinske respondenter og ingen russiske respondenter oppga å kjøpe mordvinkspråklig litteratur ukentlig. Ca. halvparten (45 %) av de etnisk mordvinske respondentene og ca. 69 % av de etnisk russiske respondentene oppga at de aldri hadde kjøpt litteratur skrevet på et mordvinsk språk. Om det vi ser her er en trend for framtiden, kan det altså se ut til at daglige eller ukentlige utgivelser på de mordvinske språkene vil falle bort med tiden, da resultatene av min undersøkelse ikke viser noen nevneverdig stor andel respondenter som investerer i erzjansk- eller moksjanskspråklig litteratur.

4.6.5 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten bruker et mordvinsk språk i samtaler

Figur 22: Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten bruker et mordvinsk språk i samtaler.

Blant respondentene som hadde oppgitt at de hadde noen som helst grad av beherskelse av et mordvinsk språk, oppga totalt 70 % respondenter av en mordvinsk etnisitet og 14,6 % etnisk russiske respondenter at de snakket på et mordvinsk språk daglig (ca. 51,7 % og ca. 4,2 %) eller ukentlig (18,3 % og 10,4 %). 35,4 % av de etnisk russiske og 5 % av de mordvinske respondentene oppga at de aldri snakket på et mordvinsk språk.

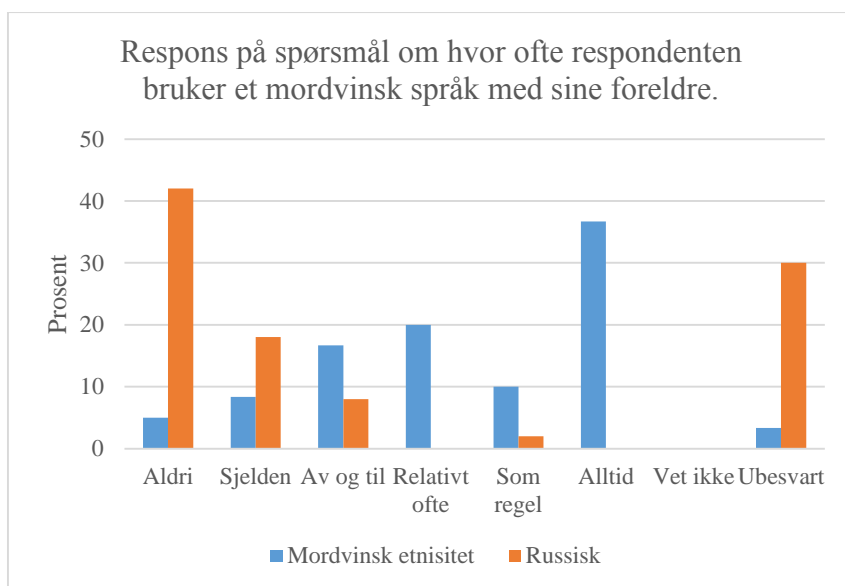
Det man kan merke seg av resultater fra dette spørsmålet, er altså at det er svært få respondenter som oppgir å lese tekster på nett skrevet på et mordvinsk språk, og også at det er svært få som kjøper litteratur skrevet på et mordvinsk språk til og med på månedlig basis. Til tross av at jeg ikke stilte disse to spørsmålene i forbindelse med det russiske språket, kan det virke som at de mordvinske språkene i hovedsak blir brukt muntlig eller til skriftlig personlig kommunikasjon og at lesing av tekster på mordvinske språk eller kjøp av litteratur skrevet på et mordvinsk språk er et felt for «spesielt interesserte». Det er selvsagt mulig at studenter nedprioriterer tilfeldig lesing av tekster på nett og kun fokuserer på russiskspråklig pensum, og at de heller ikke er tilbøyelige til å kjøpe russiskspråklig litteratur oftere enn et par ganger i måneden eller året.

4.7 Hvem bruker respondentene som behersker et mordvinsk språk de mordvinske språkene med?

Jeg har i analysen av responsen på dette spørsmålet kun regnet med respondenter som oppga å ha noen som helst grad av beherskelse av et mordvinsk språk. Respondentene er videre delt inn i to grupper, hvor de mordvinske etnisitetene utgjør én gruppe, og respondenter av russisk etnisitet utgjør den andre gruppen.

4.7.1 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten bruker et mordvinsk språk med sine foreldre

Figur 23: Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten bruker et mordvinsk språk med sine foreldre.

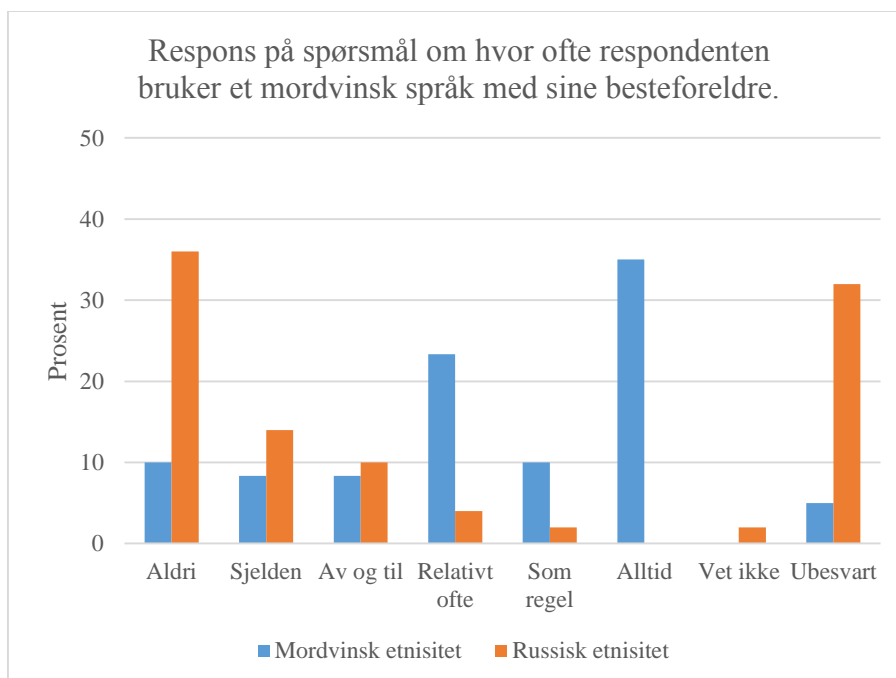
Som ventet, er det her respondentene som regner seg for å være av en mordvinsk etnisitet som hyppigst bruker et mordvinsk språk med sine foreldre, da rett under halvparten av disse oppgir at de bruker et mordvinsk språk med foreldrene «som regel» eller «alltid». Til tross av at min undersøkelse viser at ca. 1 av 5 av respondentene som regner seg for å være av russisk etnisitet har oppgitt at de har én forelder av mordvinsk etnisitet, og 3,3 % av respondentene har to foreldre av en mordvinsk etnisitet, oppgir likevel 60 % av respondentene som anser seg for å være av russisk etnisitet at de «sjelden» eller «aldri» bruker et mordvinsk språk med foreldrene.

Forskjellen i resultatene mellom gruppen bestående av de mordvinske etnisiteten og gruppen bestående av den russiske etnisiteten kan selvsagt ha sin rot i at flertallet av respondentene (ca. 67 %) oppga at begge deres foreldre var av russisk etnisitet, og at det derfor er lite sannsynlig at

foreldrene behersker et mordvinsk språk. Av resultatene i min undersøkelse kan man se at flere etnisk russiske respondenter er av blandet opphav (ca. 21 %) og at det videre i hovedsak er de mordvinske etnisitetene som behersker og aktivt bruker de mordvinske språkene. Dette kan tyde på en sammenheng mellom beherskelse av mordvinske språk og respondentens oppfattelse og definisjon av egen etnisitet, og det kan tenkes at respondenter som er av blandet opphav, men ikke behersker, eller i svært liten grad behersker, et mordvinsk språk, er mer tilbøyelig til å foretrekke å identifisere seg med den russiske etnisiteten. Jeg vil dermed foreslå at det i familier hvor foreldrene er av ulikt etnisk oppgav er en sammenheng mellom bruk av minoritetsspråk og barnas oppfattelse av egen etnisk tilhørelse, hvor kanskje aktivt bruk av et minoritetsspråk i familien kan bidra til å styrke barnas minoritetsetniske identitet og deres holdninger til, og følgelig ønske om å beherske og bruke, det tilhørende språket.

Den store andelen etnisk russiske respondenter som har unnlatt å svare på spørsmålet kan vise til manglende beherskelse av et mordvinsk språk hos respondenten selv, eller hos foreldrene, og at respondenten følgelig har unnlatt å svare.

4.7.2 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten bruker et mordvinsk språk med sine besteforeldre

Figur 24: Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten bruker et mordvinsk språk med sine besteforeldre.

Nærmere halvparten av respondentene av en mordvinsk etnisitet, ca. 45 %, og 2 % av etnisk russiske respondenter svarte at de «som regel» eller «alltid» snakker et mordvinsk språk med sine besteforeldre. Det var blant respondenter av de mordvinske etnisitetene også et relativt høyt antall som oppga å bruke et mordvinsk språk med sine besteforeldre «relativt ofte». Halvparten av de etnisk russiske respondentene og ca. 18 % av de etnisk mordvinske respondentene oppga å «sjelden» eller «aldri» bruke et mordvinsk språk med besteforeldrene.

Forskjellen i besvarelsene mellom gruppen med respondenter av mordvinske etnisiteter og gruppen med etnisk russiske respondenter kan selvsagt grunne ut i at besteforeldrene til respondenter av russisk etnisitet kanskje også er av russisk etnisitet, og følgelig ikke har store forutsetninger for å beherske et mordvinsk språk. En indikasjon på manglende språkbeherskelse hos enten respondenten eller deres besteforeldre er det høye antallet etnisk russiske som ikke har besvart spørsmålet. I et slikt tilfelle ville forståelig nok respondentene av russisk etnisitet som behersker et mordvinsk språk i noen grad kunne hatt problemer om de ønsket å opprettholde kontakten med sine besteforeldre på et mordvinsk språk, og motsatt. Det kan for øvrig nevnes at to av respondentene som oppga å være av russisk etnisitet informerte om at de hadde en besteforelder av mordvinsk etnisitet.

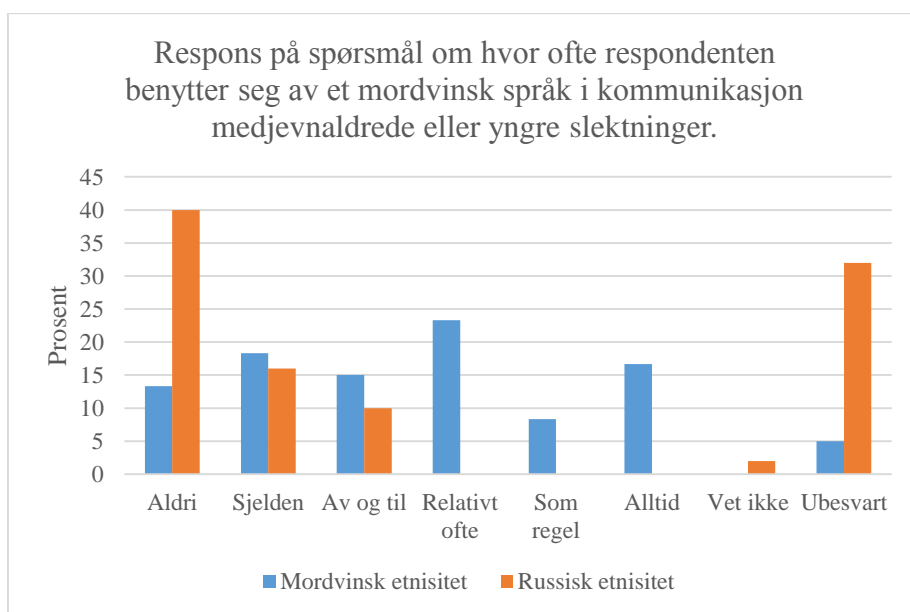
4.7.3 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten kommuniserer med eldre slektninger på et mordvinsk språk

Figur 25: Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten kommuniserer med eldre slektninger på et mordvinsk språk

Blant respondenter som oppga å «som regel» eller «alltid» bruke et mordvinsk språk i kommunikasjon med slektninger eldre enn dem selv, finner man 30 % mordvinske respondenter, men ingen russiske. 25 % etnisk mordvinske og 58 % etnisk russiske respondenter oppga at de «sjelden» eller «aldri» bruker et mordvinsk språk med sine eldre slektninger. Igjen kan det tenkes at den høye andelen etnisk russiske respondenter som ikke har besvart spørsmålet skyldes manglende beherskelse av et, eller begge, de mordvinske språkene, enten hos respondenten selv eller hos deres slektninger.

4.7.4 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten benytter seg av et mordvinsk språk i kommunikasjon med jevnaldrede eller yngre slektninger

Figur 26: Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten benytter seg av et mordvinsk språk i kommunikasjon med jevnaldrede eller yngre slektninger

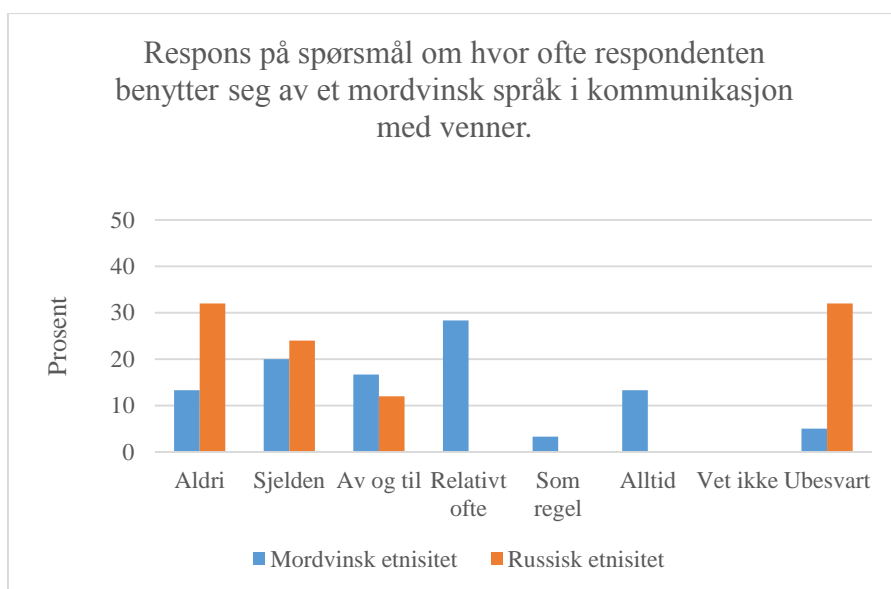
25 % etnisk mordvinske respondenter og ingen etnisk russiske respondenter oppga å «alltid» eller «som regel» bruke et mordvinsk språk i kommunikasjon med jevnaldrende eller yngre slektninger. Ca. 31,5 % etnisk mordvinske respondenter og 56 % etnisk russiske respondenter oppga å «aldri» eller «sjelden» bruke et mordvinsk språk i kommunikasjon med jevnaldrende eller yngre slektninger.

Om man sammenlikner hvordan de etnisk mordvinske respondentene har besvart de to foregående spørsmålene, kan man se at 25 % «som regel» eller «alltid» bruker et mordvinsk språk med sine yngre slektninger, et tall som øker med 5 % til 30 % når det kommer til bruken

av mordvinske språk med eldre slektninger. Ca. 31,5 % oppga å «sjelden» eller «aldri» bruke et mordvinsk språk i kommunikasjon med yngre slektninger, et tall som falt 6,5 % til 25 % da det var snakk om å bruke et mordvinsk språk med eldre slektninger. En slik tendens kan skyldes en endring i generasjonenes språkbeherskelse, og at den yngre generasjonen i mindre grad behersker ett, eller begge, de mordvinske språkene. Jeg vil her minne leseren på resultatene fra den nasjonale russiske folketellingen fra 1989 (se kapittel «De mordvinske språkene som morsmål i Mordovia») som viser at det, sett i forhold til den generelle etnisk mordvinske befolkningen i Mordovia, var en noe lavere andel etnisk mordvinske under 17 år som anså et mordvinsk språk som sitt morsmål. Til tross for at min undersøkelse svært tydelig har vist at morsmål ikke nødvendigvis er det språket man behersker best, tror jeg likevel, om antallet mennesker som regner et språk som sitt morsmål synker kraftig, at dette kan si noe om at det også blir færre mennesker som behersker dette språket.

En annen årsak til den etnisk mordvinske gruppens forskjeller i bruk av mordvinske språk med eldre og yngre slektninger kan være urbanisering, og at yngre slektninger kan ha en større tilknytning til byene hvor det i hovedsak blir benyttet russisk.

4.7.5 Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten benytter seg av et mordvinsk språk i kommunikasjon med venner

Figur 27: Respons på spørsmål om hvor ofte respondenten benytter seg av et mordvinsk språk i kommunikasjon med venner.

16,6 % etnisk mordvinske respondenter, men ingen russiske respondenter, svarte at de «som regel» eller «alltid» brukte et mordvinsk språk med sine venner, mens 33,3 % etnisk mordvinske

respondenter og 56 % etnisk russiske respondenter oppga å «sjelden» eller «aldri» bruke et mordvinsk språk med sine venner.

Det kommer av disse resultatene tydelig fram at respondenter av en mordvinsk etnisitet (erzjansk, moksjansk eller «mordvinsk» etnisitet) i hovedsak benytter seg av et mordvinsk språk med foreldre, besteforeldre eller eldre slektninger.

4.8 Utsagn

Jeg hadde i min undersøkelse også med utsagn til hvilke respondentene ble spurt om å oppgi sin grad av enighet. Graden av enighet skulle markeres på en Likerts skala fra -3 til 3, hvor -3 betyr «svært uenig» og 3 – «helt enig». ¹⁶

Jeg har i analysen benyttet meg av tosidig t-test, hvor jeg har sammenlignet de ulike kategoriene. Utsagn som jeg i ettertid så var mindre relevante for min endelige problemstilling er blitt utelatt fra den endelige oppgaven.

Responsen på følgende utsagn er analysert:

- 1) «Jeg kunne tenke meg å lære meg det erzjanske språket.»
- 2) «Jeg kunne tenke meg å lære meg det moksjanske språket.»
- 3) «Å lære seg et mordvinsk språk påvirker «renheten» i det russiske språket.»
- 4) «Hyppig bruk av et mordvinsk språk påvirker «renheten» i det russiske språket.»
- 5) «Jeg er bekymret for det erzjanske språkets framtid.»
- 6) «Jeg er bekymret for det moksjanske språkets framtid.»
- 7) «Om jeg skulle lært meg et annet språk enn russisk, ville jeg lært meg et annet språk enn et mordvinsk språk.»

4.8.1 «Jeg kunne tenke meg å lære meg det erzjanske språket» og «jeg kunne tenke meg å lære meg det moksjanske språket»

Jeg fant ingen signifikant forskjell i graden av enighet til disse utsagnene etter inndeling i kjønn ved tosidig t-test av resultatene.

Ved inndeling etter etnisitet i to grupper (erzjansk, moksjansk og «mordvinsk» etnisitet sett opp mot russisk etnisitet) finner man dog en statistisk signifikant forskjell i graden av enighet til

---

¹⁶ Se avsnitt om «*Bruk av skala i måling av språkholdninger*» og «*Om å stille spørsmål*».

begge utsagnene, hvor de mordvinske etnisitetene samlet uttrykte en større enighet til utsagnene enn hva den russiske etnisiteten gjorde. Dette viser at det i hovedsak er respondenter av mordvinsk etnisitet som ser på det som interessant eller fordelaktig å lære seg et mordvinsk språk.

Fordelingen av respondenter som oppga et svar på den positive siden av skalaen, hvilket kan indikere et ønske om å lære seg det erzjanske eller moksjanske språket, var som følger etter inndeling i etnisitet:

Etnisitet:	"Jeg kunne tenke meg å lære meg det erzjanske språket."	«Jeg kunne tenke meg å lære meg det moksjanske språket.»
Erzjansk	51,5 %	22 %
Moksjansk	43 %	71,5 %
«Mordvinsk»	31,5 %	44,5 %
Russisk	26 %	22 %

Figur 28: Respons i form av enighet til utsagnene: «Jeg kunne tenke meg å lære meg det erzjanske språket» og «Jeg kunne tenke meg å lære meg det moksjanske språket». m ønsket om å lære seg det erzjanske eller det moksjanske språket.

Det kommer tydelig fram av resultatene at respondentene av erzjansk og moksjansk etnisitet i høyest grad er interessert i å lære språket tilhørende egen etnisitet, og at respondenter av moksjansk etnisitet er mer interessert i å lære det erzjanske språket enn motsatt. Totalt sett er det respondenter av russisk etnisitet som i lavest grad ønsker å lære seg et mordvinsk språk, om man ser bort fra den heller labre interessen respondenter av erzjansk etnisitet viser til å lære seg det moksjanske språket. Disse resultatene kan også understreke de mordvinske språkernes sentrale rolle som sammenbindende faktor innad i gruppen for de mordvinske etnisitetene og som etnisitetsmarkør, da de mordvinske språkene tydelig appellerer i større grad til respondentene av de mordvinske etnisitetene enn til de russiske respondentene.

4.8.2 «Å lære seg et mordvinsk språk påvirker «renheten» i det russiske språket»

I gjennomsnitt viste det seg at respondentene ikke var enige i dette utsagnet, med en litt sterkere uenighet fra respondentene i fra gruppen «mordvinske etnisiteter» ved inndeling av respondentene etter etnisitet.

Jeg fant her ingen signifikant forskjell verken etter inndeling etter kjønn eller i mordvinske/ russisk etnisitet, men det kan likevel være interessant å belyse forskjeller i besvarelsene.

<i>«Å lære seg et mordvinsk språk påvirker renheten i det russiske språket.»</i>			
	<i>n</i>	<i>Gj.Snitt</i>	<i>Std. avvik¹⁷</i>
Mordvinske etnisiteter	57	-1,14	1,85
Russisk etnisitet	81	-0,74	2,08

Figur 29: Gjennomsnitt av enighet til utsagnet: «Å lære seg et mordvinsk språk påvirker renheten i det russiske språket.»

Etter å ha analysert resultatene ut fra om respondentene har avgitt svar på den positive eller den negative siden av skalaen, hvor «enig» tilsier et svar fra 1 til 3 og «uenig» tilsier et svar fra -1 til -3 på skalaen, ser resultatene slik ut:

<i>«Å lære seg et mordvinsk språk påvirker renheten i det russiske språket.»</i>				
	<i>Enig</i>	<i>Gj.snitt</i>	<i>Uenig</i>	<i>Gj.snitt</i>
Mordvinske etnisiteter	24,5 %	1,5	61,5 %	-2,4
Russisk etnisitet	23,5 %	2,2	50,5 %	-2,5

Figur 30: Respons i form av enighet eller uenighet til utsagnet: «Å lære seg et mordvinsk språk påvirker renheten i det russiske språket.»

Det kan være interessant å merke seg at det er omtrent like mange respondenter av mordvinske etnisiteter som respondenter av russisk etnisitet som avga en grad av enighet til det nevnte utsagnet, men det kan likevel se ut som om de etnisk russiske respondenter som mener at det å lære seg et mordvinsk språk vil påvirke «renheten» i det russiske språket er mer sikre på dette

¹⁷ Standardavvik er kvadratroten av variansen. Et høyt standardavvik kan fortelle at responsen er spredt.

enn respondentene av mordvinsk etnisitet som mener det samme om man ser på gjennomsnittet for de ulike etnisitetsgruppene.

4.8.3 «Aktivt bruk av et mordvinsk språk påvirker «renheten» i det russiske språket»

<i>«Aktivt bruk av et mordvinsk språk påvirker renheten i det russiske språket.»</i>			
	<i>n</i>	<i>Gj.Snitt</i>	<i>Std. avvik</i>
Mordvinske etnisiteter	59	-0,6	2,13
Russisk etnisitet	81	0,1	2,16

Figur 31: Gjennomsnitt i grad av enighet til utsagnet: «Aktivt bruk av et mordvinsk språk påvirker renheten i det russiske språket.»

Forskjellen i besvarelsene fra grunnen respondenter av mordvinsk etnisitet og russisk etnisitet viste seg ved tosidig t-test å være signifikante. Gjennomsnittet for de to respondentgruppene befinner seg interessant nok på hver sin side av skalaen, hvor de mordvinske respondentenes samlede respons tilsier at denne gruppen i hovedsak stiller seg negativ til det foregående utsagnet, mens gruppen respondenter av russisk etnisitet viser seg å være relativt nøytral, men likevel tilfalle den positive siden av skalaen.

<i>«Aktivt bruk av et mordvinsk språk påvirker renheten i det russiske språket.»</i>				
	<i>Enig</i>	<i>Gj.snitt</i>	<i>Uenig</i>	<i>Gj.snitt</i>
Mordvinske etnisiteter	38,9 %	1,73	62,7 %	-2,45
Russisk etnisitet	44,4 %	2,19	35,8 %	-2,37

Figur 32: Respons i form av enighet eller uenighet til utsagnet "aktivt bruk av et mordvinsk språk påvirker renheten i det russiske språket".

Etter å ha analysert responsen antall positive og negative besvarelser på skalaen og gjennomsnittet av disse, kommer det tydelig fram at nærmere dobbelt så mange respondenter av mordvinsk etnisitet enn respondenter av russisk etnisitet er uenig med det nevnte utsagnet. Respondenter av russisk etnisitet har i mye høyere grad enn respondenter av en mordvinsk etnisitet sagt seg enig i at aktivt bruk av et mordvinsk språk påvirker renheten i det russiske

språket. Da «renhet» og god beherskelse av det russiske språket verdsettes høyt i det russiske samfunnet, vil oppfattelser som dette kunne påvirke menneskers ønske om å lære seg, og aktivt bruke, et mordvinsk språk.

4.8.4 «Jeg er bekymret for det erzjanske språkets framtid» og «jeg er bekymret for det moksjanske språkets framtid»¹⁸

Respondenter av mordvinske etnisiteter bekymrer seg i signifikant høyere grad enn etnisk russiske respondenter over framtiden til det erzjanske og det moksjanske språket, med en gjennomsnitt på hhv. 0,28 for de mordvinske etnisitetene samlet og 0,91 for respondenter av russisk etnisitet på en skala fra -3 (helt uenig) til 3 (helt enig).

<i>«Jeg er bekymret for det erzjanske språkets framtid.»</i>			
Etnisitet:	<i>n</i>	<i>Gj.Snitt</i>	<i>Std. avvik</i>
Erzjansk	28	0,9	2,2
Moksjansk	12	0	2,5
Russisk	78	-0,9	2,0

Figur 33: Gjennomsnitt i grad av enighet eller uenighet til utsagnet: "Jeg er bekymret for det erzjanske språkets framtid".

<i>«Jeg er bekymret for det erzjanske språkets framtid.»</i>				
Etnisitet:	<i>Enig</i>	<i>Gj.snitt</i>	<i>Uenig</i>	<i>Gj.snitt</i>
Erzjansk	64 %	2,4	29 %	-2,1

¹⁸ Jeg har her utelatt respondenter av «mordvinsk» etnisitet, da det kom tydelig fram i den manuelle analysen at respondentene som utgjorde denne gruppen hadde tilknytning til enten den erzjanske eller den moksjanske etnisiteten og språkene, men foretrakk å definere sin etnisitet som «mordvinsk», da dette selvsagt vil påvirke responsen.

Moksjansk	42%	2,4	33 %	-3
Russisk	23 %	2	50 %	-2,8

Figur 34: Respons i form av enighet eller uenighet til utsagnet: "Jeg er bekymret for det erzjanske språkets framtid".

Om man ser alle resultatene under ett, ser man at den samlede responsen viser at respondentene ikke er særlig bekymret over det erzjanske språkets framtid. Etter analyse av respons ut fra hvor på skalaen respondentene har avgitt sin grad av enighet til utsagnet «jeg er bekymret for det erzjanske språkets framtid», ser man at det i hovedsak er respondenter av den erzjanske etnisiteten som bekymrer seg for dette, med en likevel relativt høy grad av støtte fra respondenter av den moksjanske etnisiteten, hvilket kanskje kan vise til et solidarisk bånd mellom de to gruppene.

«Jeg er bekymret for det moksjanske språkets framtid.»			
Etnisitet:	<i>n</i>	<i>Gj.Snitt</i>	<i>Std. avvik</i>
Erzjansk	25	-0,1	2,3
Moksjansk	12	0,5	2,5
Russisk	78	-0,9	2,0

Figur 35: Gjennomsnitt i grad av enighet eller uenighet til utsagnet: "Jeg er bekymret for det moksjanske språkets framtid".

Graden av enighet til utsagnet: «Jeg er bekymret over det moksjanske språkets framtid», viser at respondentene samlet sett ikke bekymrer seg stort for dette. Det er ved tosidig t-test ingen signifikant forskjell i hvorvidt respondenter av erzjansk og moksjansk, eller erzjansk og russisk etnisiteten oppgir å bekymre seg for det moksjanske språkets framtid, men forskjellen mellom i hvilken grad respondenter av moksjansk og russisk etnisitet bekymrer seg for dette er signifikant.

«Jeg er bekymret for det moksjanske språkets framtid.»				
Etnisitet:	<i>Enig</i>	<i>Gj.snitt</i>	<i>Uenig</i>	<i>Gj.snitt</i>
Erzjansk	44 %	2,18	40 %	-2,6

Moksjansk	50 %	2,6	33,3 %	-2,5
Russisk	21,7 %	1,9	48,7 %	-2,7

Figur 36: Respons i form av enighet eller uenighet til utsagnet: "Jeg er bekymret for det moksjanske språkets framtid".

Man ser også her at det i hoveddsak er representanter av erjansk og moksjansk etnisitet som i noen grad oppgir å bekymre seg for det moksjanske språkets framtid, mens respondenter av russisk etnisitet i liten grad oppgir å være dette.

Det var ingen signifikant forskjell i hvorvidt respondenter av russisk etnisitet bekymret seg for det erzjanske eller det moksjanske språkets framtid.

4.8.5 «Om jeg skulle lært meg et annet språk enn russisk, ville jeg lært meg et annet språk enn et mordvinsk språk.»

Det var ingen signifikant forskjell mellom de mordvinske etnisitetenes og den russiske etnisitetens grad av enighet/ uenighet til dette utsagnet, men det kan likevel se ut til at de mordvinske etnisitetene er mer positive til å lære seg et mordvinsk språk enn hva den russiske etnisiteten er.

<i>«Om jeg skulle lært meg et annet språk enn russisk, ville jeg lært meg et annet språk enn et mordvinsk språk.»</i>			
Etnisitet:	<i>n</i>	<i>Gj.Snitt</i>	<i>Std. avvik</i>
Mordvinsk	55	0,61	2,07
Russisk	74	1,24	2,12

Figur 37: Gjennomsnitt i grad av enighet eller uenighet til utsagnet: "Om jeg skulle lært meg et annet språk enn russisk, ville jeg lært meg et annet språk enn et mordvinsk språk".

Ved analyse av antall positive og negative besvarelser får man følgende bilde:

<i>«Om jeg skulle lært meg et annet språk enn russisk, ville jeg lært meg et annet språk enn et mordvinsk språk.»</i>

Etnisitet:	<i>Enig</i>	<i>Gj.snitt</i>	<i>Uenig</i>	<i>Gj.snitt</i>
Mordvinsk	54,5 %	2,2	25,4 %	-2,28
Russisk	68,9 %	2,5	21,6 %	-2,25

Figur 38: Respons i form av av enighet eller uenighet til utsagnet: "Om jeg skulle lært meg et annet språk enn russisk, ville jeg lært meg et annet språk enn et mordvinsk språk".

Det kan tenkes at forskjeller i respondentenes beherskelse av de mordvinske språkene har påvirket resultatene av dette spørsmålet, da det for respondenter som allerede har en god beherskelse av et mordvinsk språk (noe min undersøkelse har vist at i hovedsak gjelder respondenter av de mordvinske etnisitetene) kan virke meningsløst å skulle «ta fatt» på det andre mordvinske språket, eller fordype seg enda mer i ett av dem.

4.9 Assosiasjonsoppgave ¹⁹

Ettersom spørsmål som etterspør respondenters holdninger er svært utsatt for å bli påvirket av Social Desirability Bias, etterspurte jeg ikke direkte hvilke holdninger respondentene hadde til de ulike språkene, men heller i hvilken grad de assosierte de ulike språkene med ulike ord og egenskaper. Responsen på et slikt spørsmål tror jeg kan reflektere holdningene respondentene har til de ulike språkene. Om en respondent i stor grad assosierer ordet "velklingende" med et visst språk er det altså stor sannsynlighet for at respondenten mener at språket er velklingende. Jeg sammenfattet en liste på 20 forskjellige ord/egenskaper som kan knyttes til egenskaper ved språkene eller egenskaper knyttet til menneskene som bruker de ulike språkene.

Respondentene ble bedt om å avgi sin grad av assosiasjon på en skala fra -3 til 3, hvor -3 betyr «absolutt ingen assosiasjon» og 3 – «veldig sterk assosiasjon», og det var en egen rute for respondenter som hadde «vanskelig for å svare».

Det var ikke alle respondentene som avga svar for alle de fire språkkategoriene som var satt opp (erzjansk, moksjansk, russisk og *mordvinske språk), og heller ikke alle som avga svar for alle ordene som var listet opp. I den statistiske analysen er tomme besvarelser, og besvarelser hvor

¹⁹ Jeg har i analysen av responsen på dette spørsmålet utelukket kategorien «mordvinske språk» som språkkategori. Jeg har også unnlatt å analysere responsen fra respondenter av «mordvinsk» etnisitet.

respondenten oppga å ha «vanskelig for å svare» ikke innregnet. Dette fører blant annet til at antallet besvarelser for hhv. kjønn og etnisitet kan variere fra spørsmål til spørsmål.

Ideen om å undersøke i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ulike ord/egenskaper, fikk jeg av såkalte masketester (matched guise), hvor respondenter hører opptak fra mennesker som leser en tekst med ulike språklige variasjoner, og deretter blir bedt om å oppgi hvilken grad av ulike egenskaper de mener respondenter besitter.

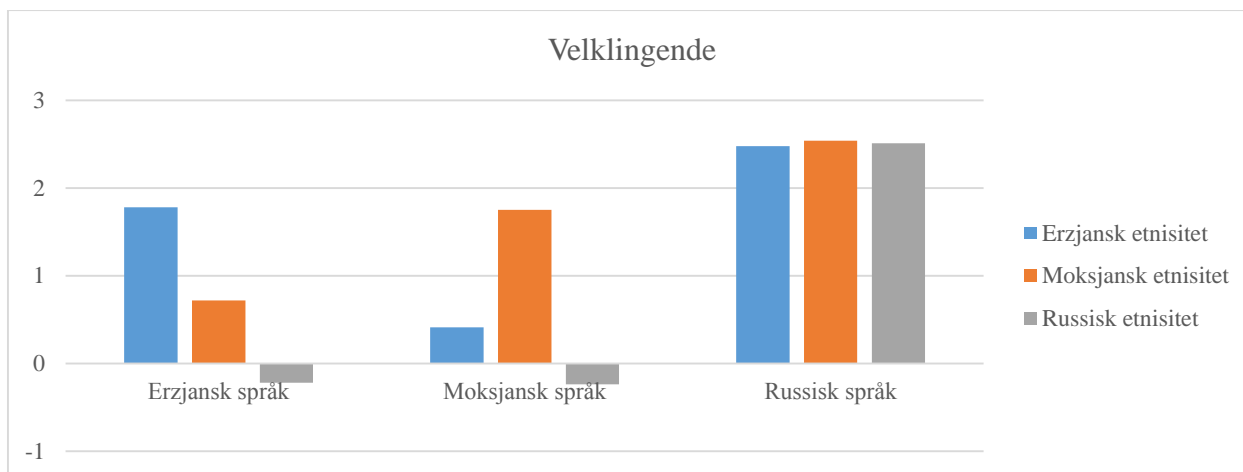
Jeg har analysert responsen ut fra inndelinger etter etnisitet og kjønn.

Signifikante forskjeller fantes for alle ordene jeg hadde listet opp etter inndeling etter etnisitet, men jeg vil i gjennomgangen av resultatene bare omtale det jeg selv anser som de mest interessante funnene.

4.9.1 Velklingende

<i>Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer ordet «velklingende» med de ulike språkene. Inndeling etter etnisitet.</i>									
	Erzjansk etnisitet			Moksjansk etnisitet			Russisk etnisitet		
	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik
Erzjansk språk	27	1,78	1,69	11	0,72	2,2	57	-0,22	1,71
Moksjansk språk	24	0,41	2	12	1,75	1,91	58	-0,24	1,8
Russisk språk	29	2,48	1,06	13	2,54	1,66	93	2,51	1,08

Figur 39: Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer ordet «velklingende» med de ulike språkene. Inndeling etter etnisitet.

Figur 40: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer ordet «velklingende» med de ulike språkene. Inndeling etter etnisitet.

Det kommer av resultatene tydelig fram at respondenter av både erzjansk og moksjansk etnisitet i høyere grad assosierer ordet «velklingende» med det russiske språket enn med språket tilhørende egen etnisitet, og at respondenter av russisk etnisitet i svært liten, eller ingen grad, assosierer det erzjanske og det moksjanske språket med dette ordet.

Som man kan se av de generelle resultatene, assosierer respondentene av alle etnisitetene det russiske språket med ordet velklingende, mens det i hovedsak er respondenter av erzjansk eller moksjansk etnisitet som assosierer ordet med de mordvinske språkene. Respondenter av russisk etnisitet assosierte i svært liten grad de mordvinske språkene med ordet «velklingende».

Respondenter av russisk etnisitet assosierte i betydelig høyere grad enn den erzjanske og den moksjanske etnisiteten språket tilhørende egen etnisitet (russisk) med ordet «velklingende». Som man kan se av standardavviket, var de ulike etnisitetene også mer samlet i sin respons for det russiske språket, hvilket kan vise til at det finnes ulike holdninger.

Respondenter av erzjansk etnisitet assosierte det erzjanske og det russiske språket i signifikant høyere grad enn det moksjanske språket med ordet velklingende, mens det mellom det erzjanske og russiske språket ikke fantes en signifikant forskjell i graden av assosiasjon.

Respondenter av moksjansk etnisitet assosierte det russiske språket i signifikant høyere grad enn det erzjanske språket med ordet velklingende, mens det mellom det erzjanske og det moksjanske språket, og mellom det moksjanske og det russiske språket ikke ble funnet noen signifikant forskjell.

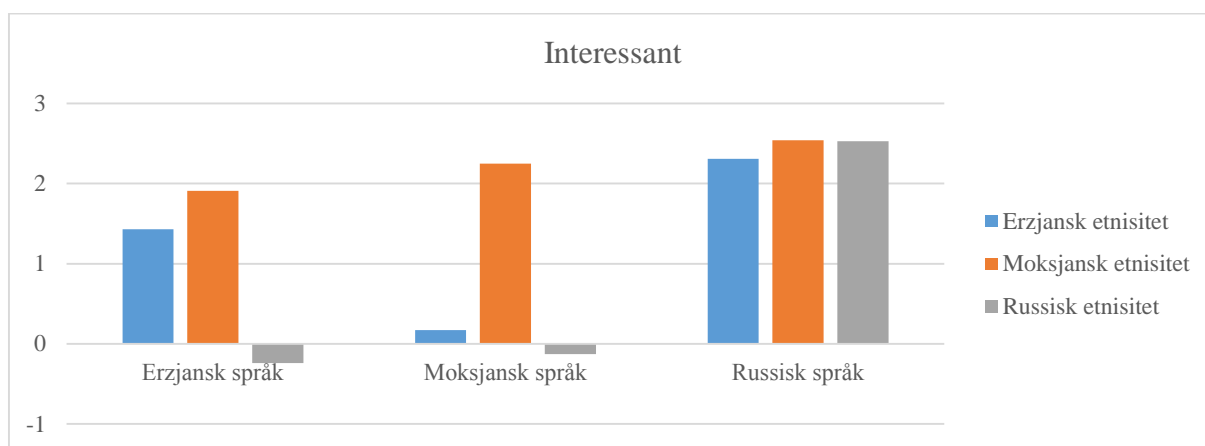
Respondenter av russisk etnisitet assosierer det russiske språket med ordet velklingende i signifikant høyere grad enn med det erzjanske og det moksjanske språket. Mellom det erzjanske og det moksjanske språket fantes ingen signifikant forskjell.

Jeg fant her ingen signifikant forskjell i responsen ved inndeling etter kjønn.

4.9.2 Interessant

<i>Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «interessant». Inndeling etter etnisitet.</i>									
	Erzjansk etnisitet			Moksjansk etnisitet			Russisk etnisitet		
	<i>n</i>	<i>Gj.snitt</i>	<i>Std.avvik</i>	<i>n</i>	<i>Gj.snitt</i>	<i>Std.avvik</i>	<i>n</i>	<i>Gj.snitt</i>	<i>Std.avvik</i>
Erzjansk språk	28	1,43	1,99	11	1,91	1,38	58	-0,24	1,98
Moksjansk språk	23	0,17	2,01	12	2,25	1,76	58	-0,13	2,01
Russisk språk	29	2,31	1,31	13	2,54	1,13	93	2,53	1,07

Figur 41: Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «interessant». Inndeling etter etnisitet.

Figur 42: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «interessant». Inndeling etter etnisitet.

Jevnt over kan man også her se en tendens til at det er respondenter av erzjansk og moksjansk etnisitet som assosierer de mordvinske språkene med ordet «interessant», mens både respondenter av russisk etnisitet og respondentene av erzjansk og moksjansk etnisitet i høyere grad assosierer ordet «interessant» med det russiske språket. Respondenter av russisk etnisitet assosierer ikke de mordvinske språkene med ordet «interessant».

Respondenter av erzjansk etnisitet assosierte det erzjanske og det russiske språket i signifikant høyere grad enn det moksjanske språket med ordet interessant, mens det mellom det erzjanske og russiske språket ikke fantes en signifikant forskjell i graden av assosiasjon.

Det var ingen signifikante forskjeller i hvilken grad respondenter av moksjansk etnisitet assosierte ordet interessant med det erzjanske, moksjanske eller russiske språket.

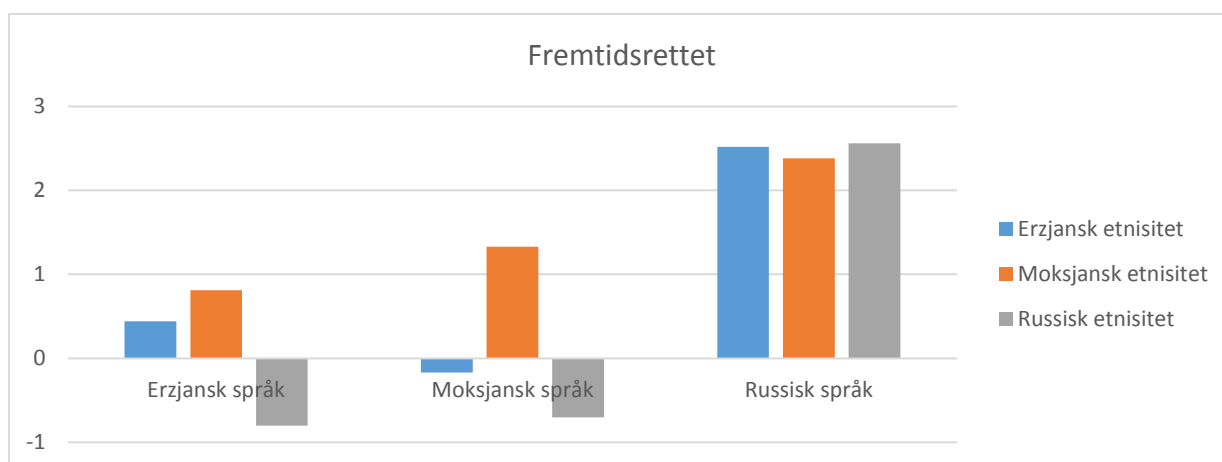
Respondenter av russisk etnisitet assosierte det russiske språket med ordet interessant i signifikant høyere grad enn med det erzjanske og det moksjanske språket. Mellom det erzjanske og det moksjanske språket fantes det ingen signifikant forskjell i responsen fra etnisk russiske respondenter.

Jeg fant her ingen signifikant forskjell ved inndeling etter kjønn.

4.9.3 Fremtidsrettet

<i>Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «fremtidsrettet». Inndeling etter etnisitet.</i>									
	Erzjansk etnisitet			Moksjansk etnisitet			Russisk etnisitet		
	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik
Erzjansk språk	27	0,44	1,85	11	0,81	1,89	55	-0,8	1,71
Moksjansk språk	23	-0,17	1,7	12	1,33	2,42	57	-0,7	1,83
Russisk språk	29	2,52	0,91	13	2,38	1,66	93	2,56	1,1

Figur 43: Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «fremtidsrettet». Inndeling etter etnisitet.

Figur 44: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «fremtidsrettet». Inndeling etter etnisitet.

Resultatene viser at det i hovedsak er den erzjanske og den moksjanske etnisiteten som assosierer de mordvinske språkene med ordet «fremtidsrettet», mens det russiske språket, både av etnisk russiske, og etnisk mordvinske respondenter, i stor grad blir assosiert med ordet. Respondenter av russisk etnisitet har jevnt over ingen assosiasjon mellom de mordvinske språkene og ordet «fremtidsrettet», hvilket kan tyde på at dette er en egenskap respondenter av russisk etnisitet mener at de mordvinske språkene ikke innehar.

Av resultatene på spørsmålet om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «fremtidsrettet», kan man se at etnisk erzjanske respondenter i signifikant høyere grad assosierer dette ordet med det russiske språket enn med det erzjanske og det moksjanske språket.

Det er hos respondenter av moksjansk etnisitet ingen signifikant forskjell i i hvilken grad de assosierer det moksjanske og det russiske språket med ordet velklingende, men også disse respondentene har besvart spørsmålet på en slik måte at de i signifikant høyere grad assosierer det russiske språket med ordet «fremtidsrettet» enn det erzjanske språket.

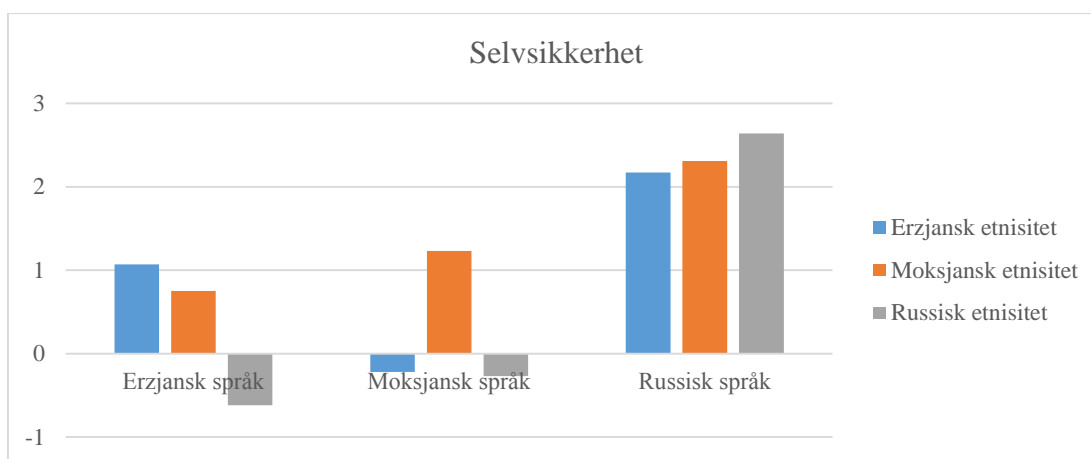
Det er i responsen fra respondenter av russisk etnisitet ingen signifikant forskjell i hvordan de assosierer det erzjanske og det moksjanske språket med ordet «fremtidsrettet», men forskjellen mellom graden av assosiasjon mellom det erzjanske og moksjanske språket i forhold til det russiske språket er signifikant.

Inndeling av respondentene etter kjønn viste seg ikke å gi noen signifikant forskjell.

4.9.4 Selvsikkerhet

<i>Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «selvsikkerhet». Inndeling etter etnisitet.</i>									
	Erzjansk etnisitet			Moksjansk etnisitet			Russisk etnisitet		
	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik
Erzjansk språk	27	1,07	2,13	12	0,75	2,09	56	-0,62	1,99
Moksjansk språk	22	-0,22	2,2	13	1,23	2,24	55	-0,27	1,97
Russisk språk	29	2,17	1,71	13	2,31	1,8	90	2,64	0,94

Figur 45: Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «selvsikkerhet». Inndeling etter etnisitet.

Figur 46: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «selvsikkerhet». Inndeling etter etnisitet.

Resultatene viser at det i hovedsak er respondenter av erzjansk og moksjansk etnisitet som assosierer ordet «selvsikkerhet» med de mordvinske språkene, mens respondenter av russisk etnisitet ikke assosierer dette ordet med de mordvinske språkene. Også respondenter av de mordvinske etnisitetene assosierer ordet i høyere grad med det russiske språket enn med språket tilhørende egen etnisk gruppe. Etnisk russiske respondenter hadde en høy grad av assosiasjon mellom ordet «selvsikkerhet» og det russiske språket».

Respondenter av erzjansk etnisitet viste seg å i signifikant høyere grad assosiere ordet «selvsikkerhet» med det russiske språket enn med det erzjanske og moksjanske språket, og forskjellen i grad av assosiasjon mellom det erzjanske og moksjanske språket var også signifikant.

Responsen fra respondenter av moksjansk etnisitet viste ingen signifikante forskjeller i i hvilken grad de assosierte ordet «selvsikkerhet» med de ulike språkene.

Av responsen fra respondenter av russisk etnisitet kan man se en svært signifikant forskjell i i hvilken grad de assosierer de mordvinske språkene med ordet «selvsikkerhet» i forhold til det russiske språket, mens forskjellen mellom det erzjanske og moksjanske språket viste seg å ikke være signifikant.

<i>Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «selvsikkerhet». Inndeling etter kjønn.</i>						
	Kvinner			Menn		
	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik
Erzjansk språk	54	-0,86	2,2	42	0,71	1,8
Moksjansk språk	54	-0,27	2,1	40	0,77	1,9
Russisk språk	88	2,56	1,0	62	2,45	1,4

Figur 47: Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «selvsikkerhet». Inndeling etter kjønn.

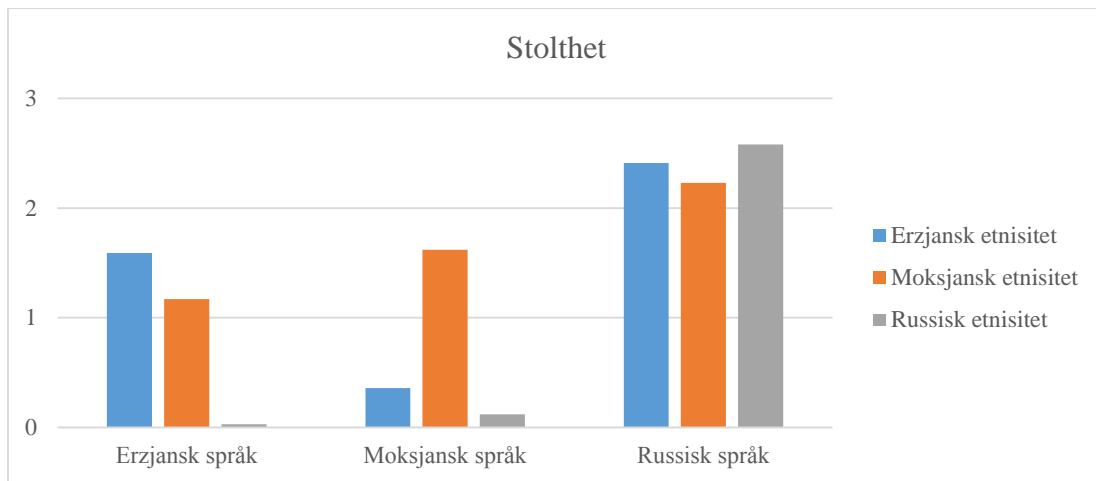
På dette spørsmålet viste det seg at det var en signifikant forskjell i responsen fra kvinner og menn, hvor kvinner i signifikant mindre grad enn menn assosierte det erzjanske og det moksjanske språket med ordet «selvsikkerhet». For det russiske språket var det ingen signifikant forskjell i responsen fra kvinner og menn.

I forbindelse med dette funnet, vil jeg igjen vise til avsnittet «Språk og kjønn», hvor jeg har referert til litteratur som viser til at kvinner har en tendens til å i større grad enn menn foretrekke en «standardvariant» av et språk, eller språket med høyest status i tilfeller hvor dette gjelder ulike språk. Jeg har dessverre ikke hatt anledning til å lete etter forskjeller i bruken av mordvinske språk ved inndeling i kjønn som kategori.

4.9.5 Stolthet

<i>Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «stolthet». Inndeling etter etnisitet.</i>									
	Erzjansk etnisitet			Moksjansk etnisitet			Russisk etnisitet		
	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik
Erzjansk språk	27	1,59	1,72	12	1,17	1,85	56	0,03	1,96
Moksjansk språk	22	0,36	2,17	13	1,62	2,26	55	0,12	2,04
Russisk språk	29	2,41	1,18	13	2,23	1,69	90	2,58	0,99

Figur 48: Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «stolthet». Inndeling etter etnisitet.

Figur 49: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «stolthet». Inndeling etter etnisitet.

Det russiske språket ble av de ulike språkene i høyest grad assosiert med ordet «stolthet», både av respondenter av russisk etnisitet, men også av respondenter av erzjansk og moksjansk etnisitet.

Respondenter av erzjansk og moksjansk etnisitet oppga å i høyere grad assosiere ordet «stolthet» med det russiske språket enn med språkene som tilhører deres egen etnisitet. Respondenter av russisk etnisitet viste seg å i svært liten, eller ingen grad, assosiere de mordvinske språkene med ordet «stolthet», mens de hadde en høy grad av assosiasjon av ordet til det russiske språket.

Resultatene fra respondenter av erzjansk etnisitet viste signifikante forskjeller i i hvilken grad de assosierer det erzjanske språket med ordet «stolthet» i forhold til med det moksjanske og det russiske språket, hvor man kan se en høyere grad av assosiasjon med det erzjanske språket i forhold til det moksjanske, og med det russiske språket i forhold til det erzjanske,

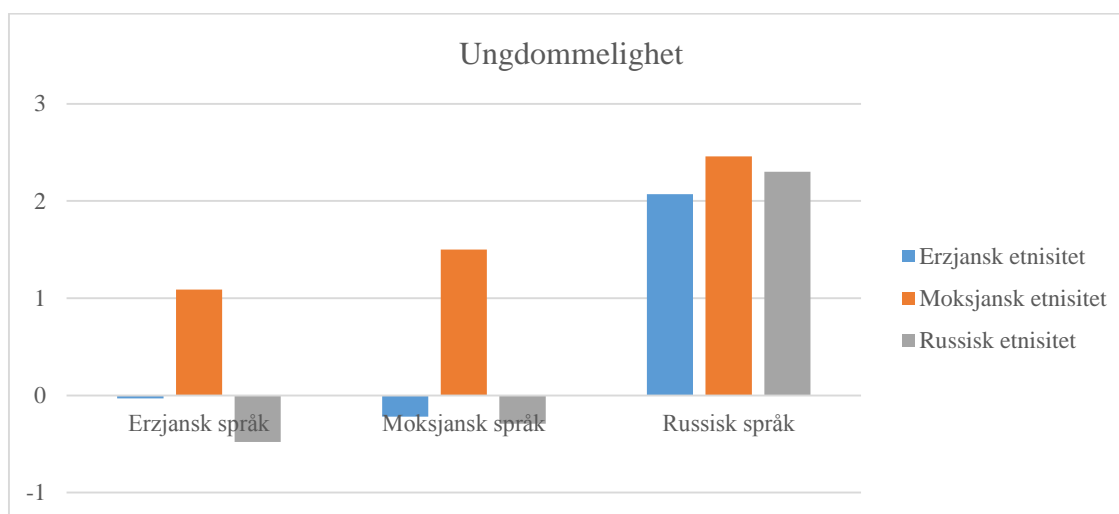
Responser fra respondenter av moksjansk etnisitet viser ingen signifikant forskjell i i hvilken grad de assosierer det erzjanske, moksjanske og russiske språket med ordet «stolthet».

Etnisk russiske respondenter assosierte i signifikant høyere grad det russiske språket med ordet «stolthet» i forhold til de mordvinske språkene, hvor det mellom det erzjanske og det moksjanske språket ikke viste seg å finnes en signifikant forskjell.

4.9.6 Ungdommelighet

Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «ungdommelighet». Inndeling etter etnisitet.									
	Erzjansk etnisitet			Moksjansk etnisitet			Russisk etnisitet		
	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik
Erzjansk språk	26	-0,03	2,11	11	1,09	1,92	54	-0,48	1,97
Moksjansk språk	22	-0,22	1,9	12	1,5	2,39	54	-0,29	2,21
Russisk språk	28	2,07	1,68	13	2,46	1,66	89	2,3	1,31

Figur 50: Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «ungdommelighet». Inndeling etter etnisitet.

Figur 51: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «ungdommelighet». Inndeling etter etnisitet.

Resultatene viser at respondenter av russisk etnisitet ikke assosierer de mordvinske språkene med ordet «ungdommelighet», men at både etnisk erzjanske, moksjanske og russiske respondenter i høyest grad assosierer ordet med det russiske språket.

Responsen fra respondenter av erzjansk og russisk etnisitet viser at disse er ganske like i i hvilken grad de assosierer de ulike språkene med ordet «ungdommelighet», hvor det russiske språket i betydelig høyere grad blir assosiert med ordet enn de mordvinske språkene, mens det mellom det erzjanske og det moksjanske språket ikke viste seg å være noen signifikant forskjell i graden av assosiasjon.

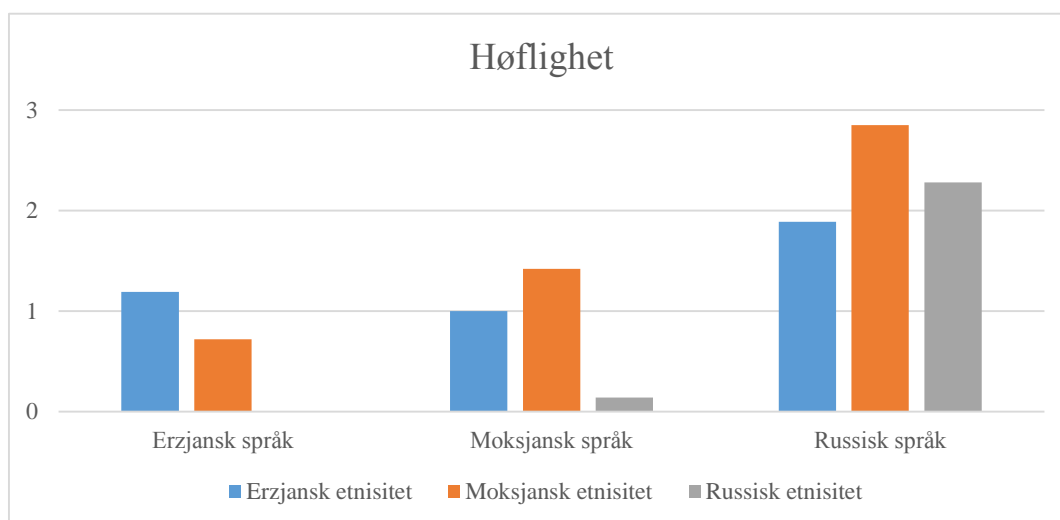
Resultatene fra respondentene av moksjansk etnisitet viste ingen signifikant forskjell i graden av assosiasjon av ordet «ungdommelighet» med de ulike språkene, men man kan likevel se tydelig at de i høyere grad assosierer ordet med språket tilhørende egen etnisitet enn med det erzjanske

språket, og at det russiske språket er det som gir dem sterkest assosiasjoner til ordet «ungdommelighet».

4.9.7 Høflighet

Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «høflighet». Inndeling etter etnisitet.									
	Erzjansk etnisitet			Moksjansk etnisitet			Russisk etnisitet		
	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik
Erzjansk språk	26	1,19	2,06	11	0,72	1,74	54	0	1,9
Moksjansk språk	22	1	2,12	12	1,42	2,35	54	0,14	1,95
Russisk språk	28	1,89	1,66	13	2,85	0,55	89	2,28	1,28

Figur 52: Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «høflighet». Inndeling etter etnisitet.

Figur 53: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «høflighet». Inndeling etter etnisitet.

Ikke uventet hadde også her respondenter av erzjansk og moksjansk etnisitet en sterkere assosiasjon mellom ordet «høflighet» og det russiske språket, enn med språket tilhørende egen etnisk gruppe. Respondenter av russisk etnisitet hadde liten, eller ingen grad, av assosiasjon mellom ordet «høflighet» og det erzjanske og moksjanske språket, men assosierte derimot ordet sterkt med sitt eget språk.

Responsen fra respondentene av erzjansk etnisitet viser ingen signifikant forskjell i graden av assosiasjon av ordet «høflighet» med de ulike språkene.

Respondentene av moksjansk etnisitet viser at disse i signifikant høyere grad assosierer ordet «høflighet» med det russiske språket enn med det erzjanske og det moksjanske språket, mens

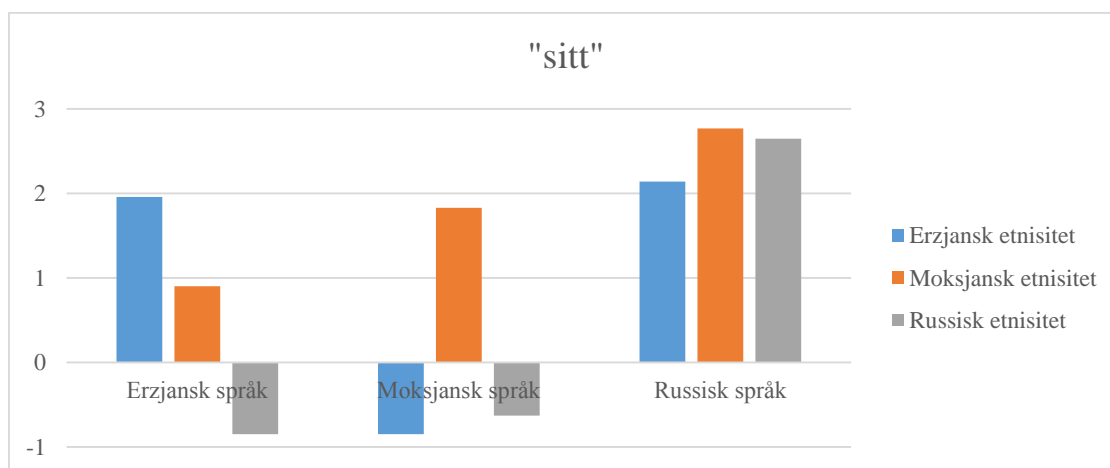
graden av assosiasjon med det erzjanske språket i forhold til det moksjanske språket ikke viser noen signifikant forskjell.

Resultatene fra respondenter av russisk etnisitet viser ingen signifikant forskjell i graden av assosiasjon av ordet “høflighet” med det erzjanske og det moksjanske språket, men det kommer svært tydelig fram at disse respondentene i signifikant høyere grad assosierer ordet “høflighet” med det russiske språket framfor med de mordvinske språkene.

4.9.8 “Sitt”

<i>Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «sitt». Inndeling etter etnisitet.</i>									
	Erzjansk etnisitet			Moksjansk etnisitet			Russisk etnisitet		
	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik
Erzjansk språk	27	1,96	1,89	11	0,9	2,26	54	-0,85	2,02
Moksjansk språk	21	-0,85	2,13	12	1,83	2,33	54	-0,63	2,09
Russisk språk	28	2,14	1,69	13	2,77	1,69	89	2,65	0,96

Figur 54: Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «sitt». Inndeling etter etnisitet.

Figur 55: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «sitt». Inndeling etter etnisitet.

Det kommer tydelig fram av de generelle resultatene at respondentene av de mordvinske etnisitetene assosierer det russiske språket med ordet “sitt” enn hva de gjør med språket tilhørende egen etnisitet.

Respondentene av erzjansk etnisitet assosierte i signifikant høyere grad ordet “sitt” med det russiske språket enn med det moksjanske språket. Resultatene viste også at disse respondentene i betydelig høyere grad assosierte ordet “sitt” med språket tilhørende egen etnisitet enn med det mordvinske språket.

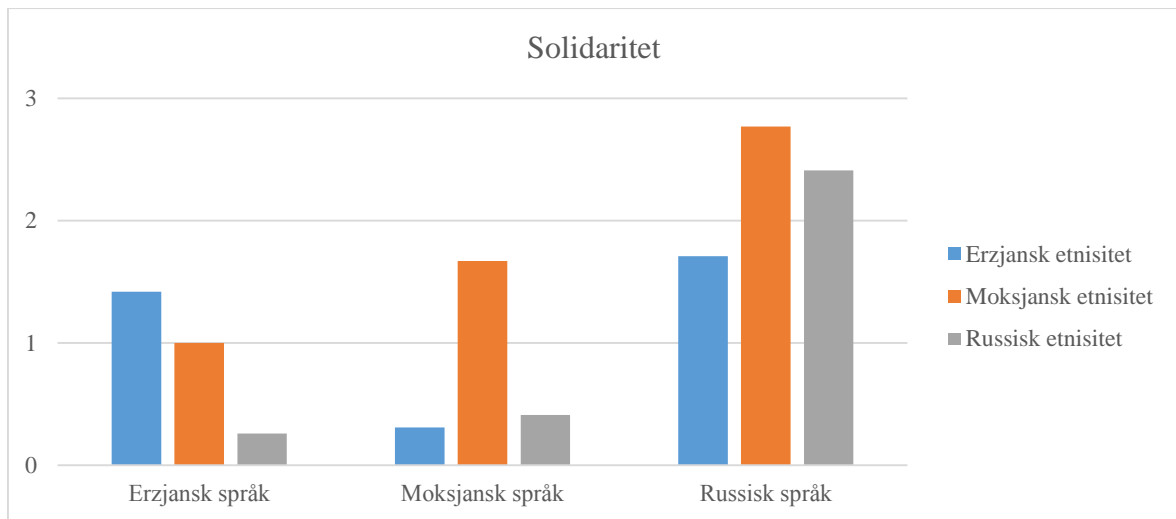
Av responsen fra respondenter av moksjansk etnisitet kan man se at disse i signifikant høyere grad assosierer ordet “sitt” med det russiske språket enn med det erzjanske språket, mens forskjellen i graden av assosiasjon mellom det erzjanske og det moksjanske språket, og mellom det moksjanske og det russiske språket ikke er signifikant. Dette kan være enda et argument for at den store andelen respondenter av en mordvinsk etnisitet som regner et mordvinsk språk som sitt morsmål, men tenker på russisk, følgelig behersker det russiske språket best, og også har en sterkere assosiasjon mellom ordet “sitt” og det russiske språket enn med et mordvinsk språk.

Respondenter av russisk etnisitet assosierte ordet “sitt” i signifikant høyere grad med det russiske språket enn med de mordvinske språkene, mens det mellom det erzjanske og det moksjanske språket viste seg å ikke være en signifikant forskjell.

4.9.9 Solidaritet

<i>Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «solidaritet». Inndeling etter etnisitet.</i>									
	Erzjansk etnisitet			Moksjansk etnisitet			Russisk etnisitet		
	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik
Erzjansk språk	26	1,42	1,72	11	1	1,61	53	0,26	1,85
Moksjansk språk	22	0,31	1,99	12	1,67	1,97	53	0,41	1,79
Russisk språk	28	1,71	1,51	13	2,77	0,59	88	2,41	1,04

Figur 56: Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «solidaritet». Inndeling etter etnisitet.

Figur 57: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordet «solidaritet». Inndeling etter etnisitet.

Både etnisk erzjanske, moksjanske og russiske respondenter oppga å i høyest grad assosiere det russiske språket med ordet «solidaritet».

Respondentene av erzjansk etnisitet oppga i signifikant høyere grad å assosiere ordet «solidaritet» med det erzjanske språket framfor det moksjanske språket, og med det russiske språket framfor det moksjanske språket.

Etnisk moksjanske respondenter assosierte ordet «solidaritet» i signifikant høyere grad med det russiske språket framfor det erzjanske språket, mens det mellom det moksjanske og russiske språket og mellom det erzjanske og moksjanske språket ikke viste seg å være en signifikant forskjell.

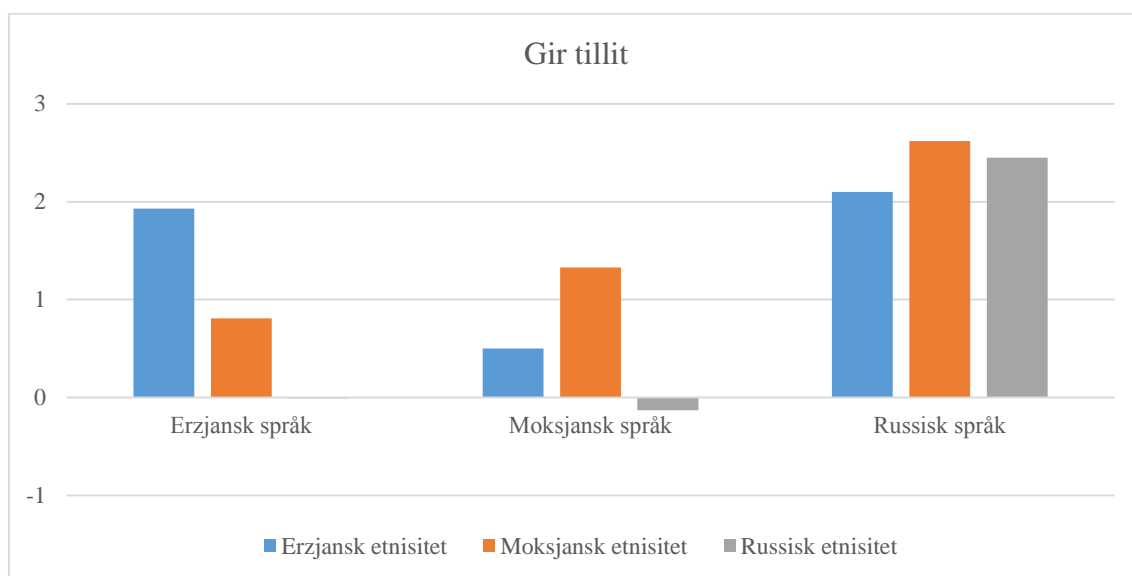
Som i de tidligere tilfellene viste det seg å ikke være noen signifikant forskjell i graden av assosiasjon mellom det erzjanske og det moksjanske språket i responsen fra respondenter av russisk etnisitet, men responsen viser at disse respondentene i signifikant høyere grad assosierer ordet «solidaritet» med det russiske språket framfor med det erzjanske og det moksjanske språket.

4.9.10 «Gir tillit»

Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordene «gir tillit». Inndeling etter etnisitet.

	Erzjansk etnisitet			Moksjansk etnisitet			Russisk etnisitet		
	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik	n	Gj.snitt	Std.avvik
Erzjansk språk	27	1,93	1,73	11	0,81	1,73	53	-0,01	2,02
Moksjansk språk	22	0,5	2,11	12	1,33	2,11	53	-0,13	2,01
Russisk språk	29	2,1	1,32	13	2,62	1,32	89	2,45	1,16

Figur 58: Respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordene «gir tillit». Inndeling etter etnisitet.

Figur 59: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordene «gir tillit». Inndeling etter etnisitet.

Som man kan se av Figur 59, oppga både respondenter av erzjansk, moksjansk og russisk etnisitet at de i høyere grad enn med de mordvinske språkene assosierte det russiske språket med ordene «gir tillit». Respondenter av russisk etnisitet oppga liten, eller ingen, grad av assosiasjon mellom ordene «gir tillit» og de mordvinske språkene.

På spørsmål om i hvilken grad respondentene assosierer de ulike språkene med ordene «gir tillit», viser responsen fra respondentene av erzjansk etnisitet at disse i betydelig høyere grad assosierer ordene med det russiske språket framfor med det moksjanske språket, og med det erzjanske språket framfor med det moksjanske språket.

Etnisk moksjanske respondenter oppga å i signifikant høyere grad assosiere ordene «gir tillit» med det russiske språket framfor med det erzjanske språket, mens forskjellen i graden av

assosiasjon mellom det moksjanske og det russiske språket, og mellom det erzjanske og det moksjanske språket viste seg å ikke være signifikant.

Responser fra respondenter av russisk etnisitet viser at det ikke er en signifikant forskjell i i hvilken grad disse assosierer ordene «gir tillit» med det erzjanske og det moksjanske språket, mens de i signifikant høyere grad assosierer ordene med det russiske språket enn med de mordvinske språkene.

Oppsummering

Det kommer tydelig fram av resultatene at respondentene av russisk etnisitet i min undersøkelse ikke «forskjellsbehandler» de mordvinske språkene, da ingen av resultatene viser en signifikant forskjell i graden av assosiasjon mellom det erzjanske og det moksjanske språket.

Etnisk erzjanske og etnisk moksjanske respondenter hadde en høyere grad av assosiasjon av positivt ladde ord og egenskaper til det russiske språket enn til de mordvinske språkene. Etnisk russiske respondenter viste seg å være ganske så enig i den høye graden av assosiasjon av positivt ladde ord og egenskaper til sitt eget språk, mens de selv ikke viste noen sterk assosiasjon av de samme ordene til de mordvinske språkene.

Respondenter av moksjansk etnisitet viste jevnt over en høyere grad av assosiasjon av positivt ladde ord og egenskaper til det erzjanske språket enn motsatt.

4.10 Intergenerasjonell overføring ²⁰

For at et språk skal overleve, er det grunnleggende at det blir videreført til de neste generasjonene. Jeg inkluderte derfor i undersøkelsen et spørsmål hvor respondentene ble bedt om å oppgi hvor viktig det var for dem at deres barn, eller eventuelt framtidige barn, skulle lære seg et mordvinsk språk. Dette spørsmålet kunne selvsagt blitt stilt mer inngående, ettersom det høyst sannsynlig er flere faktorer som kan påvirke svarene. Dette kan være faktorer som, men ikke begrenset til, om språkundervisningen vil gå på bekostning av barnets fritid, om språkundervisningen vil erstatte undervisning i et annet språk, hvilken interesse barnet selv viser

---

²⁰ En del besvarelser for dette spørsmålet er i analysen tatt bort grunnet utydeligheter i svaralternativene for de første undersøkelsene som ble delt ut. Respondentene for dette spørsmålet består derfor av 20 respondenter av erzjansk etnisitet, 13 respondenter av moksjansk etnisitet og 64 respondenter av russisk etnisitet.

for å lære seg språket eller om den andre forelderen er av minoritetsetnisk bakgrunn og selv behersker språket og anser dette som viktig.

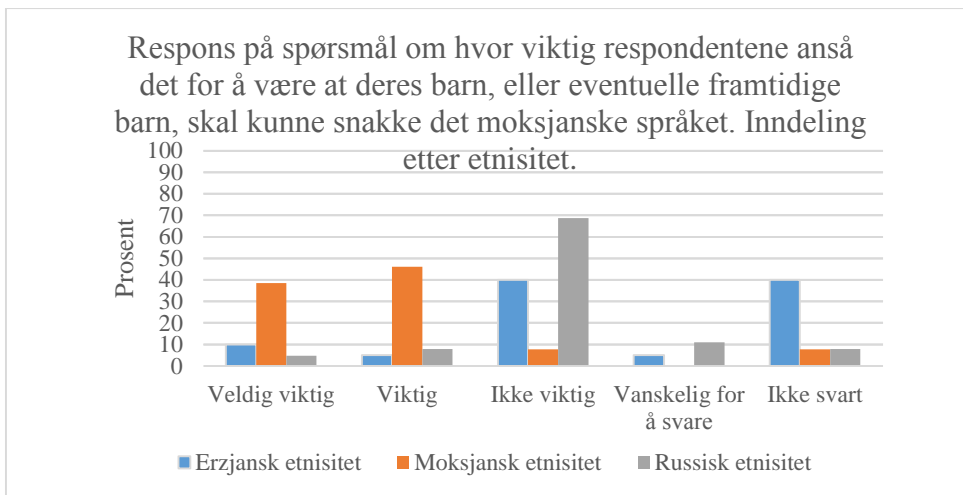
Til tross for at svar på spørsmål som etterspør intensjoner i en tenkt situasjon ikke nødvendigvis har en sterk korrelasjon med reell oppførsel om respondenten blir satt i den gitte situasjonen tror jeg likevel at resultatene av disse spørsmålene kan si noe om hvor viktig overlevelsen av de mordvinske språkene oppfattes å være for respondentene.

Jeg delte språkbeherskelsen inn i å kunne snakke, lese, skrive og å forstå språket. Alternativene som ble gitt, var at dette var «veldig viktig», «viktig», «ikke viktig» eller at respondenten har «vanskelig for å svare».

På spørsmål om hvor viktig respondentene anså det for å være at deres barn, eller eventuelle framtidige barn, skulle kunne snakke det erzjanske og det moksjanske språket var resultatene som følger:

Figur 60: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om hvor viktig respondentene anså det for å være at deres barn, eller eventuelle framtidige barn, skal kunne snakke det erzjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

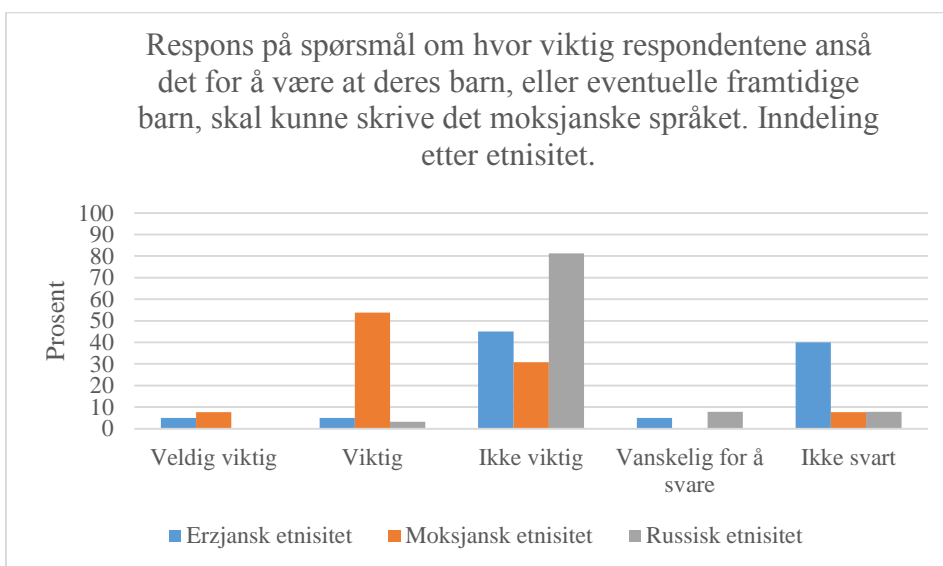
Figur 61: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om hvor viktig respondentene anså det for å være at deres barn, eller eventuelle framtidige barn, skal kunne snakke det moksjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

Det kommer av resultatene tydelig fram at den russiske etnisiteten i svært liten grad anser det som viktig at deres barn skal kunne snakke det erzjanske eller moksjanske språket, etnisk russiske respondenter viser ikke noen uttalt preferanse av ett av de mordvinske språkene.

Man kan også bemerke seg at respondenter av moksjansk etnisitet i høy grad anser det som «veldig viktig» eller viktig» at deres barn skal kunne snakke det erzjanske språket, mens det for respondenter av den erzjanske etnisiteten ikke ser ut til å være like viktig at deres barn skal kunne snakke det moksjanske språket. En mulig årsak til disse resultatene kan være at det i dag er en stor overvekt av mennesker som regner seg for å være av erzjansk etnisitet i forhold til antallet mennesker som regner seg for å være av moksjansk etnisitet, slik at respondenter av moksjansk etnisitet kanskje tenker at det moksjanske språket har dårligere framtidsutsikter enn det erzjanske språket.

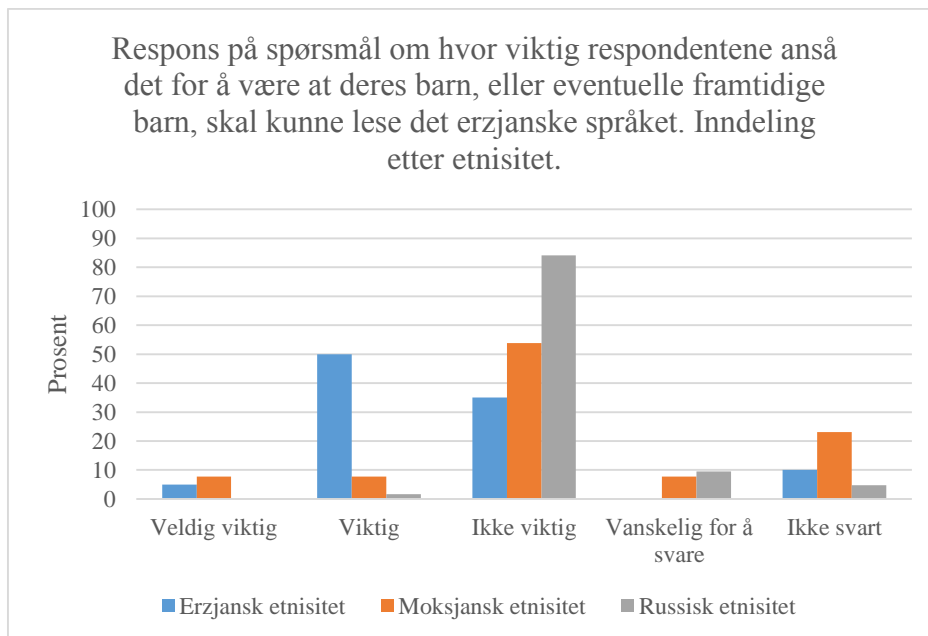
Figur 62: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om hvor viktig respondentene anså det for å være at deres barn, eller eventuelle framtidige barn, skal kunne skrive det erzjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

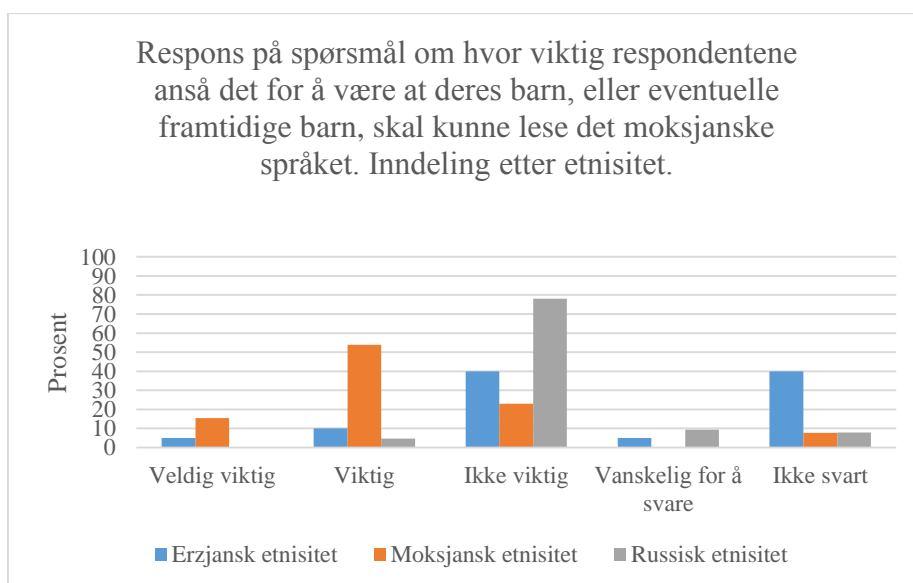
Figur 63: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om hvor viktig respondentene anså det for å være at deres barn, eller eventuelle framtidige barn, skal kunne skrive det moksjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

På spørsmål om hvor viktig respondentene anser det for å være at deres barn, eller eventuelle framtidige barn, skal kunne skrive det moksjanske eller erzjanske språket, ser man at ca. halvparten av både de erzjanske og de moksjanske respondentene anser det som «viktig» at deres barn, eller framtidige barn, skal kunne skrive språket som tilhører respondentenes egen etnisitet. Det er et forsvinnende lite antall respondenter som anser det som «veldig viktig» at deres barn

skal kunne skrive et mordvinsk språk. Respondenter av russisk etnisitet ser ut til å i hovedsak ikke anse skriveferdigheter i de mordvinske språkene som viktig for deres barn, eller eventuelt framtidige barn.

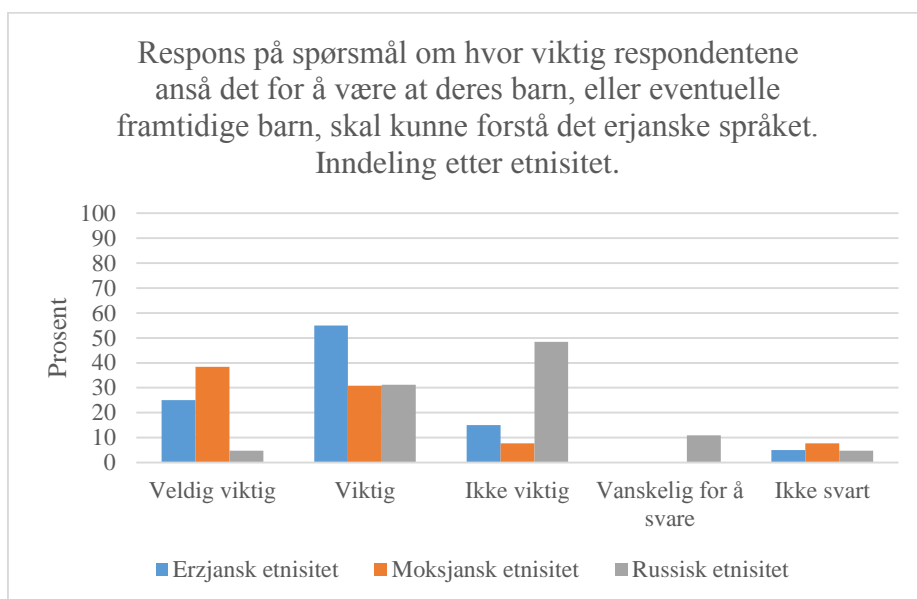
Figur 64: Grafisk framstilling av Respons på spørsmål om hvor viktig respondentene anså det for å være at deres barn, eller eventuelle framtidige barn, skal kunne lese det erzjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

Figur 65: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om hvor viktig respondentene anså det for å være at deres barn, eller eventuelle framtidige barn, skal kunne lese det moksjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

Om ønsket om at deres barn, eller eventuelle framtidige barn, skal kunne lese det erzjanske eller det moksjanske språket, viser resultatene at det er få respondenter av erzjansk og moksjansk etnisitet som anser dette som «veldig viktig», men at igjen ca. halvparten av disse respondentene anser dette som «viktig». Det er tydelig at den erzjanske og den moksjanske etnisiteten her i hovedsak ønsker at deres barn skal kunne lese det språket som tilhører respondentens egen etnisitet, mens respondenter av den russiske etnisiteten i all hovedsak anser dette som «ikke viktig».

Figur 66: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om hvor viktig respondentene anså det for å være at deres barn, eller eventuelle framtidige barn, skal kunne forstå det erzjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

Figur 67: Grafisk framstilling av respons på spørsmål om hvor viktig respondentene anså det for å være at deres barn, eller eventuelle framtidige barn, skal kunne forstå det moksjanske språket. Inndeling etter etnisitet.

Totalt ca. åtte av ti etnisk erzjanske respondenter og ca. sju av ti etnisk moksjanske respondenter anså det som «viktig» eller «veldig viktig» at deres barn skulle forstå det erzjanske språket, en støtte den erzjanske etnisiteten ikke ser ut til å gi det moksjanske språket. Dette kan skyldes at hele 40 % av respondentene av erzjansk etnisitet ikke hadde besvart det samme spørsmålet relatert til det moksjanske språket.

Når det kom til ønsket om at egne barn, eller framtidige barn, skulle kunne forstå det erzjanske eller moksjanske språket, oppga totalt ca. hver tredje etnisk russiske respondent, totalt 36 %, at det var «viktig» eller «veldig viktig» for dem at deres barn skulle forstå det erzjanske språket, -et tall som for det moksjanske språket var på ca. 30 %. Med tanke på at den russiske etnisiteten i svært liten grad ytret noe ønske om at deres barn skulle kunne snakke, skrive eller lese det erzjanske og det moksjanske språket, kan ønsket om at deres barn i hvert fall skal kunne forstå de mordvinske språkene grunne ut i et ønske om at barna ikke skal måtte føle seg «helt utenfor» om de havner i en situasjon hvor det blir snakket et mordvinsk språk, eller for at brukere av mordvinske språk ikke skal kunne bruke de mordvinske språkene som «hemmelige» språk.

Om man ser på alle de tre etnisitetene under ett, kan det også se ut til at respondentene er mer tilbøyelig til å anse det som «veldig viktig» og «viktig» at deres barn, eller framtidige barn, skal kunne forstå det erzjanske eller moksjanske språket, mens de andre typene språkbeherskelse ser ut til å bli ansett som mindre viktige. Mulige årsaker til dette er nevnt i forrige avsnitt i relasjon til resultatene fra respondenter av russisk etnisitet.

Det kan også skimtes en tendens til at den moksjanske etnisiteten i høyere grad støtter opp under det erzjanske språket enn motsatt, da det på alle spørsmålene var flest moksjanske respondenter som anså det som «veldig viktig» at deres barn skulle kunne snakke, lese, skrive eller forstå det erzjanske, så vel som det moksjanske, språket. Dette kan, som tidligere nevnt, ha sin årsak i størrelsesforskjellen mellom de to etniske gruppene, hvor den erzjanske etnisiteten utgjør en klar majoritet.

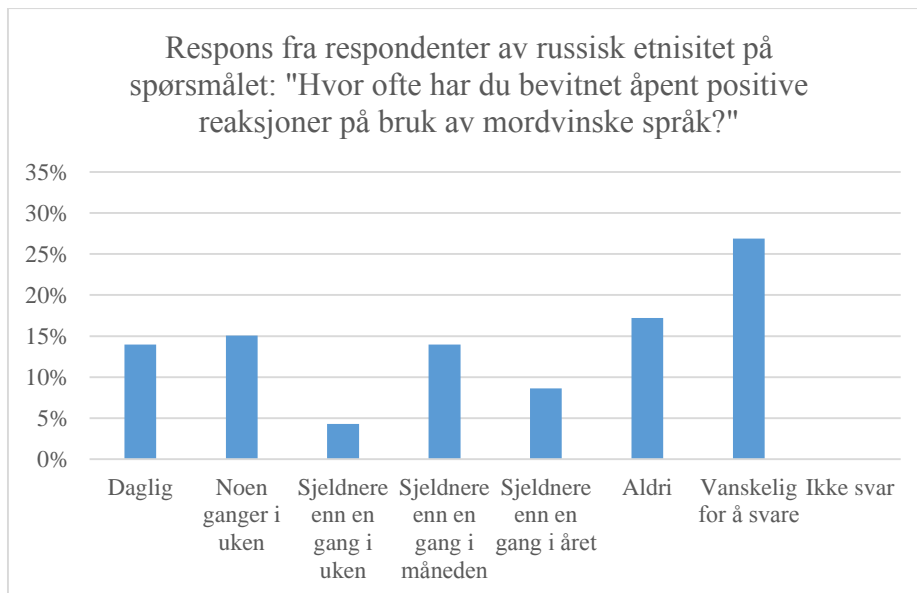
I forbindelse med de nevnte resultatene kan man også se tilbake til spørsmålet om morsmål i forhold til talespråk. Da det store flertallet etnisk mordvinske respondenter som anså et mordvinsk språk som sitt morsmål oppga å tenke på det russiske språket, kan dette vise til at disse respondentene følgelig også behersker det russiske språket bedre, eller føler seg mer komfortable når de bruker det russiske språket. Om dette stemmer, vil det også være en høy sannsynlighet for at respondenten vil ta i bruk det russiske språket i kommunikasjon med sine eventuelle barn, om ikke respondenten gjør et bevisst valg i forhold til dette spørsmålet.

4.11 Reaksjoner på bruk av mordvinske språk

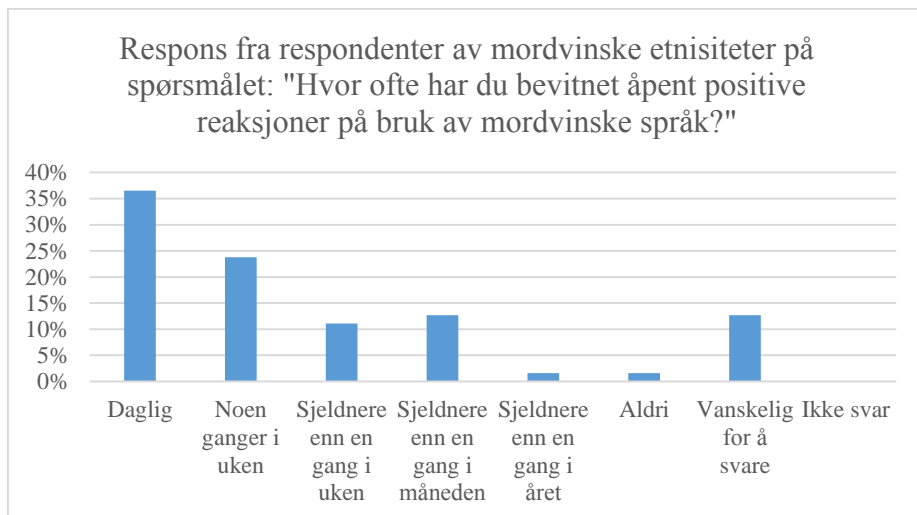
I et forsøk på å kunne si noe om hvilke holdninger som eksisterer (positive eller negative) til bruken av mordvinske språk i Mordovia, hadde jeg i min undersøkelse med et spørsmål som etterspurte hvor hyppig respondentene har bevitnet åpne positive og negative reaksjoner på mordvinske språk.

Jeg har i analysen av svarene på dette spørsmålet delt respondentene inn i to grupper, hvor respondenter av erzjansk, moksjansk og «mordvinsk» etnisitet utgjør den ene gruppen, og respondenter av russisk etnisitet utgjør den andre gruppen. Jeg ønsker også at leseren skal ha fenomener som *forward* og *backward telescoping* i bakhodet i gjennomgangen av responsen på dette spørsmålet.

En analyse av responsen på spørsmålet om hvor ofte respondentene har bevitnet åpne positive eller negative reaksjoner på bruken av mordvinske språk viser følgende:

Figur 68: Grafisk framstilling av respons fra respondenter av russisk etnisitet på spørsmålet: "Hvor ofte har du bevitnet åpent positive reaksjoner på bruk av mordvinske språk?"

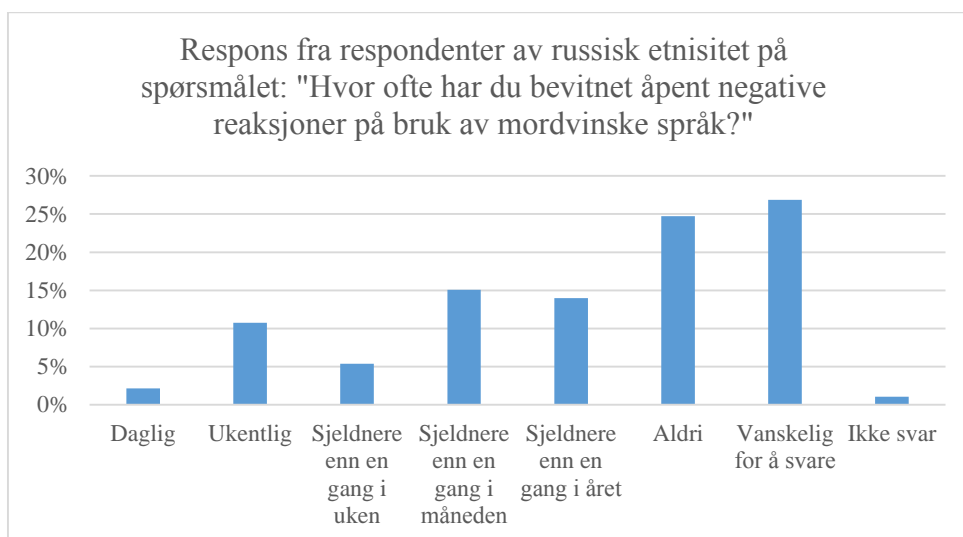

Figur 69: Grafisk framstilling av respons fra respondenter av mordvinske etnisiteter på spørsmålet: "Hvor ofte har du bevitnet åpent positive reaksjoner på bruk av mordvinske språk?"

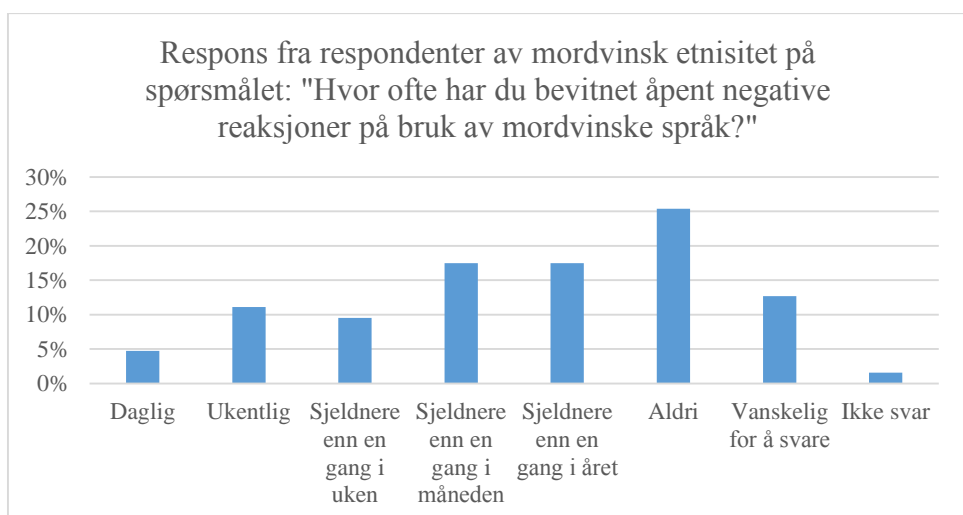
Totalt ca. 55 % av respondentene som anser seg for å være av en mordvinsk etnisitet har oppgitt å bevitne åpent positive reaksjoner på bruk av mordvinske språk daglig eller ukentlig, mens det samme tallet for den russiske etnisiteten er på ca. 30 %. Hele 17,2 % av de etnisk russiske respondentene og ca. 1,6 % av de etnisk mordvinske respondentene oppga å aldri ha bevitnet åpent positive reaksjoner på bruken av mordvinske språk.

Som man kan se av den grafiske framstillingen av resultatene på spørsmålet om hvor ofte respondentene har opplevd å bevitne åpent positive reaksjoner på mordvinske språk, er det klare

forskjeller mellom de to gruppene. Årsaker til dette kan selvsagt være at det i all hovedsak er respondentene som er av en mordvinsk etnisitet som har oppgitt å beherske et mordvinsk språk og følgelig er tilbøyelige til å bruke dette og selv erfare andres reaksjoner. En slik tanke kan også støttes oppunder det betydelig høyere antallet etnisk russiske respondenter som har oppgitt at de har vanskelig for å svare, eller at de «aldri» har bevitnet åpent positive reaksjoner på bruken av de mordvinske språkene, da de mordvinske språkene for dem kan tenkes å være «fjernere» enn hva det er for respondenter av en mordvinsk etnisitet.

Figur 70: Grafisk framstilling av respons fra respondenter av russisk etnisitet på spørsmålet: "Hvor ofte har du bevitnet åpent negative reaksjoner på bruk av mordvinske språk?"

Figur 71: Grafisk framstilling av respons fra respondenter av mordvinsk etnisitet på spørsmålet: "Hvor ofte har du bevitnet åpent negative reaksjoner på bruk av mordvinske språk?"

Ca. 13 % etnisk russiske respondenter og ca. 16 % etnisk mordvinske respondenter oppga i min undersøkelse å ha bevitnet åpent negative reaksjoner på bruk av mordvinske språk daglig eller ukentlig.

Omtrent 1 av 4 respondenter, både respondenter av mordvinske etnisiteter og respondenter av russisk etnisitet, oppga at de aldri hadde bevitnet åpent negative reaksjoner på bruken av mordvinske språk.

Også her kan man se et høyere antall etnisk russiske respondenter enn respondenter av mordvinske etnisiteter som oppga at de hadde vanskelig for å svare, noe som kan ha sammenheng med forskjeller i respondentenes språkbeherskelse, og at det er trolig er større sjans for at respondentene som er av en mordvinsk etnisitet selv har erfart reaksjoner når de har brukt de mordvinske språkene.

Det faktum at en stor andel respondenter oppgir at de relativt ofte har bevitnet enten positive eller negative reaksjoner på bruk av de mordvinske språkene kan i seg selv være interessant, da dette kan tyde på at det eksisterer sterke holdninger til bruken av de mordvinske språkene.

4.12 Situasjoner hvor respondentene oppga at de ikke ville brukt er mordvinsk språk, selv om de visste at samtalepartneren også behersket dette

Jeg stilte i min undersøkelse også et spørsmål om hvor respondentene *ikke* ville ønsket å bruke et mordvinsk språk, selv om de visste at samtalepartneren også behersket dette. Jeg tror responsen på dette spørsmålet kan fortelle mye om de mordvinske språkenes status i Mordovia, da det vil kunne gi en pekepinn på i hvilke domener det russiske språket blir foretrukket til fordel for de mordvinske språkene.

Jeg har for analysen først delt respondentene inn i to grupper, hvor den ene gruppen består av etnisk russiske respondenter, og den andre gruppen består av respondenter som regnet seg for å være av en mordvinsk etnisitet (erzjansk, moksjansk eller «mordvinsk» etnisitet).

Jeg har også analysert responsen på spørsmålet ut fra kjønn.

Kategoriene som var inkludert var følgende:

- 1) På jobb blant kolleger med en høyere stilling
- 2) På jobb blant kolleger med en lavere stilling
- 3) På jobb utenfor arbeidstiden

- 4) På skolen i undervisningstiden
- 5) På skolen utenfor undervisningstiden
- 6) På offentlig transport
- 7) Blant nære venner
- 8) Blant nye bekjenskaper
- 9) Hjemme blant «sine egne»
- 10) I offisiell sammenheng
- 11) I offentlige institusjoner

Jeg har ved bruk av disse kategoriene prøvd å skille mellom situasjoner hvor respondenten befinner seg i uoffisielle og offisielle sammenhenger. Jeg har også forsøkt å se om samtalepartneren, om det er en ukjent eller kjent samtalepartner eller om samtalepartneren er «høyere» eller «lavere» i sosial status, kan spille inn på respondentens foretrekkelse av språk i de ulike situasjonene.

Spørsmålet jeg stilte i undersøkelsen lød som følger:

«Om du behersker, eller hadde behersket, et mordvinsk språk, eller begge, i hvilke situasjoner ville du *ikke* brukt dette som kommunikasjonsspråk, selv om du visste at din samtalepartner også behersket dette?»

Da det kom klart fram for meg av resultatene fra de spørreskjemaene som ble delt ut at ikke alle respondentene hadde lest spørsmålet like nøye og følgelig oversett at jeg etterspurte situasjoner hvor de *ikke* ville brukt et mordvinsk språk, unnlot jeg å ta disse besvarelsene med i analysen. Mistanken ble bekreftet i ulikhetene i resultatene fra spørreskjemaene hvor jeg hadde uthevet og understreket ordet «ikke». Grunnet denne endringen utgjør respondentgrunlaget for dette spørsmålet 49 respondenter av mordvinsk etnisitet og 63 respondenter av russisk etnisitet, og etter inndeling i kjønn: 68 kvinner og 44 menn.

4.12.1 Resultater etter inndeling i etnisitet

<i>«Om du behersker, eller hadde behersket, et mordvinsk språk, eller begge, i hvilke situasjoner ville du ikke brukt dette som kommunikasjonspråk, selv om du visste at din samtalepartner også behersket dette?»²¹</i>			
Inndeling etter etnisitet.			
	Respondenter av mordvinsk etnisitet	Respondenter av russisk etnisitet	Forskjell
<i>På jobb blant kolleger med en høyere stilling</i>	35 %	76 %	41 %
<i>På jobb blant kolleger med en lavere stilling</i>	20 %	49 %	29 %
På jobb utenfor arbeidstiden	22 %	40 %	18 %
På skolen i undervisningstiden	37 %	51 %	14 %
På skolen utenfor undervisningstiden	14 %	16 %	2 %
<i>På offentlig transport</i>	22 %	54 %	32 %
Blant nære venner	14 %	22 %	8 %
<i>Blant nye bekjenskaper</i>	37 %	57 %	20 %
Hjemme blant «sine egne»	12 %	27 %	15 %
I offisiell sammenheng	73 %	84 %	11 %
<i>I offentlige institusjoner</i>	51 %	71 %	20 %

Figur 72: Respons på spørsmål: «Om du behersker, eller hadde behersket, et mordvinsk språk, eller begge, i hvilke situasjoner ville du ikke brukt dette som kommunikasjonspråk, selv om du visste at din samtalepartner også behersket dette?». Inndeling etter etnisitet.

²¹ Spørsmål hvor det i responsen er en signifikant forskjell ved tosidig t-test mellom de to etnisitetsgruppene er merket i kursiv.

Etter å ha sjekket resultatene for statistisk signifikans, fant jeg at resultatene fra de to gruppene i de følgende besvarelsen var signifikant forskjellige:²²

- På jobb blant kolleger med en høyerestilling (p-verdi: <0,0002)
- På jobb blant kolleger med en lavere stilling (p-verdi: 0,0017)
- På offentlig transport (p-verdi: 0,0007)
- Blant nye bekjenskaper (p-verdi: 0,032)
- I offentlige institusjoner (p-verdi: 0,0269)

Som tabellen viser, er det prosentvis store forskjeller mellom de to gruppene, hvor de etnisk russiske respondentene i de fleste angitte situasjonene i svært mye høyere grad enn respondentene av mordvinsk etnisitet ville foretrukket å ikke bruke et mordvinsk språk. Dette kan tyde på at respondentene i mindre grad ønsker å bruke et mordvinsk språk blant mennesker som ikke står dem særlig nær, og at det i mer offentlige og/ eller seriøse sammenhenger blir foretrukket russisk språk.

For den russiske etnisiteten ser man at situasjonen hvor respondentene hyppigst oppgir å ikke ville bruke et mordvinsk språk, er i offisiell sammenheng, med kategorien «på jobb blant kolleger med en høyere stilling» og «I offentlige institusjoner» på hhv. andre og tredje plass.

For de mordvinske etnisitetene kan man se at respondentene er mest motvillige til å bruke et mordvinsk språk «i offisielle sammenhenger», med kategoriene «i offentlige institusjoner» og «på skolen i undervisningstiden» på andre- og tredje plass.

På motsatt side av skalaen, om situasjoner hvor færrest respondenter har oppgitt å ikke ville bruke et mordvinsk språk, finner man for begge etnisitetene kategoriene «hjemme blant sine egne» (12 % etnisk mordvinske respondenter og 27 % etnisk russiske respondenter), «på skolen utenfor undervisningstiden» (14 % etnisk mordvinske respondenter og 16 % etnisk russiske respondenter) og «blant nære venner» (14 % etnisk mordvinske respondenter og 22 % etnisk russiske respondenter).

Om man ser på tendensene i besvarelsene, ser man at begge etnisitetene har oppgitt å ikke ønske å bruke et mordvinsk språk i situasjoner av mer offisiell art (offentlige institusjoner og offentlig sammenheng) og i situasjoner hvor det er en skjev maktfordeling (lærerens stilling i

---

²² Utregningene til p-verdi (ved tosidig t-test) er gjort ved hjelp av kalkulator tilgjengelig på nett: http://vassarstats.net/proptdiff_ind.html

klasserommet, kolleger av høyere stilling). Dette kan tyde på at det finnes konvensjoner for hvor, og når, man bruker de ulike språkene.

Da tidligere litteratur viser til de mordvinske språkernes funksjon som etnisk markør (se *Mordvinske språks funksjon og stilling i Mordovia*), kan selvsagt en form for uvilje til å midlertidig gi slipp på sin egen etniske identitet ved å bruke språket tilhørende en annen etnisitet som kommunikasjonsspråk være en av årsakene til at respondenter av russisk etnisitet i høyere grad enn etnisk mordvinske respondenter har oppgitt å ikke ville bruke de mordvinske språkene i de ulike kontekstene. Forskjellen i responsen fra respondenter av de mordvinske etnisitetene og den russiske etnisiteten kan også vise til ulike holdninger knyttet til de mordvinske språkene og/eller deres brukere.

4.12.2 Resultater ved inndeling i kjønn

«Om du behersker, eller hadde behersket, et mordvinsk språk, eller begge, i hvilke situasjoner ville du ikke brukt dette som kommunikasjonsspråk, selv om du visste at din samtalepartner også behersket dette?»			
Inndeling etter kjønn.			
	Kvinner	Menn	Forskjell
På jobb blant kolleger med en høyere stilling	60 %	54 %	6 %
På jobb blant kolleger med en lavere stilling	43 %	27 %	16 %
På jobb utenfor arbeidstiden	32 %	32 %	0 %
På skolen i undervisningstiden	44 %	45 %	1 %
På skolen utenfor undervisningstiden	26 %	18 %	8 %
På offentlig transport	46 %	32 %	14 %
Blant nære venner	25 %	9 %	16 %
Blant nye bekjentskaper	47 %	47 %	0 %
Hjemme blant «sine egne»	25 %	14 %	11 %
I offisiell sammenheng	89 %	77 %	12 %
I offentlige institusjoner	63 %	61 %	2 %

Figur 73: Respons på spørsmål: «Om du behersker, eller hadde behersket, et mordvinsk språk, eller begge, i hvilke situasjoner ville du ikke brukt dette som kommunikasjonsspråk, selv om du visste at din samtalepartner også behersket dette?». Inndeling i kjønn.

Etter å ha t-testet disse resultatene kom jeg fram til at det kun var i responsen på spørsmålet om respondentene ville ønsket å ikke bruke et mordvinsk språk blant nære venner, selv om respondenten visste at samtalepartneren også behersket dette, at jeg fant en signifikant forskjell med en p-verdi på 0,0351.

Etter å ha delt respondentene inn etter kjønn, kan man se relativt store prosentmessige forskjeller i responsen fra de to gruppene, hvor det i hovedsak er gruppen bestående av kvinnelige respondenter som oftest oppgir å ikke ønske å bruke et mordvinsk språk i de gitte situasjonene. Både kvinner og menn oppga hyppigst at de ikke ville ønsket å bruke et mordvinsk språk i offisiell sammenheng (89 % kvinner og 77 % menn), med kategoriene «i offentlige institusjoner» (63 % kvinner og 61 % menn) og «på jobb blant kolleger med en høyere stilling» (60 % kvinner og 54 % menn) på hhv. andre- og tredjeplass. På motsatt ende av skalaen, hvor respondentene sjeldnest har oppgitt å ikke ville bruke et mordvinsk språk, er «hjemme blant sine egne», «blant nære venner» (25 % kvinner og 14 % menn), (25 % kvinner og 9 % menn) og «på skolen utenfor undervisningstiden» (26 % kvinner og 18 % menn).

Som en interessant bemerkning til kvinnenenes relativt store uvilje til å bruke de mordvinske språkene i forhold til menns, vil jeg henwise til avsnittet om «Språk og kjønn».

5 Sammendrag

5.1 Språkbeherskelse og språkvaner

En undersøkelse blant studenter utført i 2001 konkluderte i at ca. 80 % av de etnisk mordvinske studentene i undersøkelsen i en eller annen grad behersket et mordvinsk språk. Folketellingen fra 2002 viste at 84,6 % av de etnisk mordvinske respondentene behersket et mordvinsk språk, mens kun 1,5 % etnisk russiske respondenter oppga å beherske et mordvinsk språk.

En masseundersøkelse fra 2003 viste til at ca. 90 % av de etnisk mordvinske respondentene i en eller annen grad. Tidligere undersøkelser viser også at det er en svært liten andel etnisk russiske mennesker i Mordovia som behersker et mordvinsk språk.

Min undersøkelse bekrefter at en stor andel erzjanske og moksjanske respondenter behersker et mordvinsk språk. Ca. 90 % etnisk erzjanske respondenter kan snakke og forstå det erzjanske språket, mens 86 % kan lese og skrive dette. Blant etnisk moksjanske respondenter oppga 53 % at de kunne snakke det erzjanske språket, 60 % oppga å kunne lese dette, 47 % oppga å kunne skrive det erzjanske språket, og 66 % oppga at de kunne forstå det. Blant etnisk russiske respondenter, hvorav ca. én av fire hadde en forelder av mordvinsk etnisitet, oppga 26 % å i noen grad kunne snakke det erzjanske språket, 29 % oppga å kunne lese dette, 32 % oppga å kunne skrive det, og 38 % oppga å kunne forstå det erzjanske språket (se Figur 10-13).

Alle de etnisk moksjanske respondentene i min undersøkelse oppga å kunne snakke og forstå det moksjanske språket, mens 93 % oppga å kunne lese og skrive dette. 25 % etnisk erzjanske respondenter oppga å kunne snakke det moksjanske språket, 57 % oppga å kunne lese dette, 47 % oppga å kunne skrive dette, og 70 % av de etnisk erzjanske respondentene oppga å kunne forstå det moksjanske språket. Som ventet oppga respondentene av russisk etnisitet også en lavere grad av beherskelse av det moksjanske språket i forhold til de mordvinske etnisitetene, hvorav 17 % oppga å kunne snakke det moksjanske språket, 24 % oppga å kunne lese dette, 18 % oppga å kunne skrive dette og 30 % oppga å kunne forstå det moksjanske språket (se Figur 14-17).

Min undersøkelse viser altså en noe høyere grad av språkbeherskelse blant respondenter av russisk etnisitet enn de tidligere undersøkelsene. Da jeg ikke vet om det er tatt utgangspunkt i subjektiv eller objektiv etnisitet hos respondentene i de tidligere undersøkelsene, mest sannsynlig er dette også subjektiv etnisitet, er det også vanskelig å si om dette er årsaken til den høyere graden av språkbeherskelse hos respondenter av russisk etnisitet i min undersøkelse i forhold til i de tidligere undersøkelsene.

Resultatene på spørsmål om morsmål i forhold til tankespråk (se Figur 8 og 9) viste seg også å være svært interessante, da relasjonen mellom morsmål og språket respondentene trolig behersker best tidligere ikke er målt. Tidligere undersøkelser har vist en nedgang i antall etnisk mordvinske mennesker som regner et mordvinsk språk som sitt morsmål, hvor andelen etnisk mordvinske mennesker som regner et mordvinsk språk som sitt morsmål i perioden 1959 – 2010 er gått fra å være 97,2 % til 77,3 %. En folketelling fra 1989 viste også at 88,5 % av den generelle etnisk mordvinske befolkningen i Mordovia regnet et mordvinsk språk som sitt morsmål, mens andelen mennesker under 17 år som regnet et mordvinsk språk som sitt morsmål var på 77,1 %, altså en del lavere enn den generelle befolkningen.

I min undersøkelse oppga ca. 90 % av de etnisk russiske respondentene at de regnet det russiske språket som sitt morsmål, ca. 83 % etnisk erzjanske respondenter regnet det erzjanske språket som sitt morsmål, og ca. 80 % etnisk moksjanske respondenter regnet det moksjanske språket som sitt morsmål. På spørsmål om hvilket språk respondentene tenker på, oppga ca. 95 % etnisk russiske respondenter, ca. 76 % etnisk erzjanske respondenter og ca. 67 % etnisk moksjanske respondenter at de tenker på det russiske språket. Ca. 21 % av de etnisk erzjanske respondentene oppga å tenke på erzjansk, mens ca. 33 % etnisk moksjanske respondenter oppga å tenke på det moksjanske språket. Om man går ut fra at språket man tenker på er språket man behersker best, viser dette altså at det er en svært lav andel etnisk mordvinske respondenter som faktisk behersker et mordvinsk språk bedre enn det russiske språket. Konsekvensene dette kan ha, er blant annet, at de etnisk mordvinske respondentene velger å benytte seg av språket de selv behersker, altså mest sannsynlig det russiske språket, best i kommunikasjon med egne barn, noe som vil føre til at det med generasjonene vil bli en stadig synkende andel etnisk mordvinske mennesker som behersker de mordvinske språkene. I avslappet kommunikasjon kan det også tenkes at mennesker vil foretrekke å benytte seg av språket de føler seg mest komfortabel med, og altså behersker best. Dette kan manifestere seg i at etnisk mordvinske mennesker som behersker et mordvinsk språk likevel velger å bruke et russisk språk som kommunikasjonsspråk i intraetnisk kommunikasjon. Om man ser på andelen mennesker som i min undersøkelse oppga å beherske et mordvinsk språk, kunne man forventet å høre de mordvinske språkene i bruk oftere enn hva jeg føler jeg har gjort i min tid i Mordovia.

På spørsmål om språkvaner i forhold til et mordvinsk språk, analyserte jeg responsen fra alle respondentene som hadde oppgitt noen grad av beherskelse av et mordvinsk språk. Resultatene i min undersøkelse viser at ca. 25 % av de etnisk mordvinske og 2 % av de etnisk russiske respondentene som hadde oppgitt å beherske et mordvinsk språk hører eller ser på nyheter eller andre programmer på et mordvinsk språk daglig eller ukentlig, mens 42 % etnisk mordvinske

respondenter og 71 % etnisk russiske respondenter oppga å gjøre dette sjeldnere enn ukentlig. 33 % etnisk russiske respondenter og 13 % etnisk mordvinske respondenter oppga at de aldri så eller hørte på nyheter eller andre programmer på et mordvinsk språk. Ca. 18 % etnisk mordvinske respondenter, og ingen etnisk russiske respondenter, oppga å lese tekster på internett skrevet på et mordvinsk språk ukentlig, mens 38 % etnisk mordvinske respondenter og 58 % etnisk russiske respondenter oppga å aldri lese tekster på internett skrevet på et mordvinsk språk.

Ca. én fjerdedel av de etnisk mordvinske respondentene, men ingen etnisk russiske respondenter, oppga i min undersøkelse å bruke et mordvinsk språk i personlig skriftlig kommunikasjon daglig, mens 15 % etnisk mordvinske respondenter og 56 % etnisk russiske respondenter oppga å aldri bruke et mordvinsk språk i personlig skriftlig kommunikasjon, til tross for at de har oppgitt noen grad av beherskelse av dette.

På spørsmål om hvor ofte respondentene kjøper litteratur skrevet på et mordvinsk språk, oppga 5 % av de etnisk mordvinske respondentene, og ingen av de etnisk russiske respondentene, som hadde oppgitt noen som helst grad av beherskelse av et mordvinsk språk at de kjøpte dette noen ganger i uken. 45 % etnisk mordvinske respondenter og 69 % etnisk russiske respondenter oppga at de aldri kjøpte litteratur skrevet på et mordvinsk språk.

Ca. 52 % etnisk mordvinske respondenter og 4 % etnisk russiske respondenter oppga å bruke et mordvinsk språk i samtaler daglig, mens 5 % etnisk mordvinske respondenter og 35 % etnisk russiske respondenter oppga å aldri bruke et mordvinsk språk i samtaler.

Om man har i bakhodet at flere av respondentene i min undersøkelse er av blandet etnisk opphav, kan det se ut til at respondenter som regner seg for å være av russisk etnisitet og er av blandet opphav i mindre grad enn de etnisk mordvinske respondentene som er av blandet etnisk opphav behersker eller bruker de mordvinske språkene. Det kan med andre ord se ut til at det foregår en samtidig etnisk- og språklig assimilering av de mordvinske etnisitetene til den russiske etnisiteten og det russiske språket.

Min undersøkelse viser også at de etnisk mordvinske respondentene som behersker et mordvinsk språk i hovedsak benytter seg av dette i kommunikasjon med foreldre og besteforeldre, hvorav 37 % oppga å alltid bruke et mordvinsk språk i kommunikasjon med sine foreldre, og 35 % oppga å alltid bruke et mordvinsk språk i kommunikasjon med sine besteforeldre. For respondenter av russisk etnisitet var det ingen respondenter som oppga å alltid bruke et mordvinsk språk med sine foreldre, mens 42 % oppga å aldri bruke dette med sine foreldre.

18 % etnisk mordvinske respondenter, og ingen etnisk russiske respondenter, oppga å alltid bruke et mordvinsk språk i kommunikasjon med eldre slektninger. 10 % etnisk mordvinske respondenter og 46 % etnisk russiske respondenter oppga å aldri bruke et mordvinsk språk i kommunikasjon med eldre slektninger.

17 % etnisk mordvinske respondenter, men ingen etnisk russiske respondenter, oppga å alltid bruke et mordvinsk språk i kommunikasjon med yngre eller jevnaldrende slektninger, mens 13 % etnisk mordvinske respondenter og 40 % etnisk russiske respondenter oppga å aldri bruke et mordvinsk språk i kommunikasjon med jevnaldrende eller yngre slektninger.

13 % av de etnisk mordvinske respondentene som hadde oppgitt å beherske et mordvinsk språk, men ingen av de etnisk russiske respondentene, rapporterte at de alltid brukte dette i kommunikasjon med venner. 13 % etnisk mordvinske respondenter og 32 % etnisk russiske respondenter oppga å aldri bruke dette i kommunikasjon med sine venner.

Da de fleste som aktivt bruker et mordvinsk språk benytter seg av dette i kommunikasjon med eldre slektninger, vil det være naturlig å tenke at bruken av de mordvinske språkene vil bli ytterligere begrenset etter hvert som studentgenerasjonen vokser opp og dagens besteforeldre- og foreldregenerasjon faller fra.

Ønsket om at egne barn skal lære et mordvinsk språk er ikke utbredt blant respondenter av den russiske etnisiteten, hvilket kan tyde på at ansvaret på å videreføre de mordvinske språkene i stor grad hviler på de mordvinske etnisitetene. Resultatene på spørsmålene som tok for seg intergenerasjonell overføring viste at evnen til å lese og skrive de mordvinske språkene var mindre viktig for respondentene enn evnen til å snakke eller forstå disse, hvilket kan tyde på at de mordvinske språkene har en reell funksjon som uoffisielle språk, til tross for den offisielle statusen.

Ut fra respondentenes subjektive vurdering av egen språkbeherskelse, kan man i resultatene av min undersøkelse se at det er lite sannsynlig at det er manglende språkbeherskelse som er årsaken til den begrensede bruken av de mordvinske språkene i det offentlige rommet i Mordovia. Trolig er det andre årsaker, som språkholdninger og strenge språklige konvensjoner, som er grunnen til den relativt lite utstrakte bruken av de mordvinske språkene i forhold til hvor mange mennesker som oppgir å beherske disse. Det kan også nevnes at det ser ut til at innføringen av internett som språkdomene ikke har en spesiell betydning i for utstrekningen av de mordvinske språkene i dag.

5.2 Holdninger og konvensjoner

På spørsmål om hvor ofte respondentene har bevitnet positive og negative reaksjoner på bruk av mordvinske språk, oppga totalt 14 % av respondentene av russisk etnisitet og ca. 37 % av respondentene av en mordvinsk etnisitet å daglig ha bevitnet åpent positive reaksjoner på bruken av mordvinske språk. 15 % etnisk russiske respondenter og 24 % etnisk mordvinske respondenter oppga å ha bevitnet åpent positive reaksjoner på bruken av mordvinske språk ukentlig, mens ca. 17 % etnisk russiske respondenter og ca. 2 % etnisk mordvinske respondenter oppga å aldri ha bevitnet åpne positive reaksjoner på bruken av mordvinske språk. Den store andelen respondenter som har bevitnet både positive og negative reaksjoner på bruken av mordvinske språk, viser at bruken av de mordvinske språkene i Mordovia er et tema befolkningen har sterke meninger om.

Når det kommer til respondenter av russisk etnisitets holdninger til de mordvinske språkene, viser mine undersøkelser at denne respondentgruppen ikke forskjellsbehandler det erzjanske og det moksjanske språket i hvordan de assosierer disse språkene med ulike ord. Respondenter av russisk etnisitet viste i assosiasjonsoppgaven en sterke positive holdninger til det russiske språket, mens de mordvinske språkene i liten, eller ingen grad, ble assosiert med positive egenskaper. Ord med positive konnotasjoner, som velklingende, interessant, fremtidsrettet, selvsikkerhet, stolthet, ungdommelighet og høflighet viste seg å også av etnisk mordvinske respondenter være assosiert i høyere grad med det russiske språket enn med språket som tilhører respondentens egen etnisitet, eller det andre mordvinske språket. Dette kan tyde på at respondenter av mordvinske etnisiteter i min undersøkelse har mer positive holdninger til det russiske språket enn til de mordvinske språkene, derunder til språket tilhørende egen etnisk gruppe.

Da respondenter av de mordvinske etnisitetene i min undersøkelse viste mer positive holdninger til det russiske språket enn til sitt eget, kan man også anta at disse respondentene også velger å benytte seg av det russiske språket også i tilfeller hvor et mordvinsk språk kunne blitt brukt, da mennesker som oftest streber etter en positiv selvidentifisering.

I min undersøkelse oppga respondenter av mordvinsk etnisitet at de, om de hadde behersket et mordvinsk språk, ikke ville ønsket å bruke dette «i offentlig sammenheng», «i offentlige institusjoner» og «på skolen utenfor undervisningstiden», selv om de visste at samtalepartneren også behersket dette. Respondentene som regnet seg for å være av russisk etnisitet oppga at de ikke ville ønsket å bruke et mordvinsk språk, selv om de visste at samtalepartneren også behersket dette, «i offentlig sammenheng», «på jobb blant kolleger med en høyere stilling» og «i

offentlige institusjoner». Av den samlede responsen var det kategoriene «hjemme blant sine egne», «på skolen utenfor undervisningstiden» og «blant nære venner» som fikk minst oppslutning, hvilket tyder på at respondentene stort sett ville vegret seg for å bruke et mordvinsk språk i situasjoner av offentlig art, hvor det er en skjev maktfordeling og hvor de ikke kjenner samtalepartneren særlig godt.

Min undersøkelse viste også en signifikant forskjell mellom kvinner og menns foretrekkelse av å ikke bruke et mordvinsk språk «blant nære venner», selv om de visste at samtalepartneren også behersket dette. På spørsmål om hvor respondentene ville helst unnlatt å bruke et mordvinsk språk, selv om de visste at også samtalepartneren behersket dette, kommer det tydelig fram at også etnisk mordvinske respondenter har gjort seg tanker om i hvilke domener det er akseptert å bruke et mordvinsk språk, og at disse resultatene etter inndeling i etnisitet ikke har særlig store variasjoner. Dette kan komme av implisitte forventninger, eller holdninger, som manifesterer seg i en form for «selvregulerende» adferd, hvor mennesker som behersker et mordvinsk språk unnlater å bruke dette, kanskje i frykt for negative reaksjoner, hvilket ca. 35 % av respondentene i min undersøkelse oppga å ha bevitnet på månedlig basis. Implisitte domeneregulasjoner sammen med holdninger og assosiasjoner knyttet til språket og dets brukere vil trolig i stor grad kunne påvirke utbredelsen av bruken av de mordvinske språkene og følgelig den oppfattede viktigheten av å bevare språkene, da mennesker har en tendens til å strebe etter en positiv selvidentifikasjon, noe man ikke vil få om man assosierer seg med noe som det eksisterer negative holdninger til.

Jeg hadde i min undersøkelse også med ulike utsagn som respondentene ble bedt om å oppgi sin grad av enighet til. Blant disse utsagnene var:

- 1) «Jeg kunne tenke meg å lære meg det erzjanske språket.»
- 2) «Jeg kunne tenke meg å lære meg det moksjanske språket.»
- 3) «Å lære seg et mordvinsk språk påvirker «renheten» i det russiske språket.»
- 4) «Hyppig bruk av et mordvinsk språk påvirker «renheten» i det russiske språket.»
- 5) «Jeg er bekymret for det erzjanske språkets framtid.»
- 6) «Jeg er bekymret for det moksjanske språkets framtid.»
- 7) «Om jeg skulle lært meg et annet språk enn russisk, ville jeg lært meg et annet språk enn et mordvinsk språk.»

I analysen av responsen til disse utsagnene kom det fram at det i hovedsak var de mordvinske etnisitetene selv som var interessert i å lære seg et mordvinsk språk, og i hovedsak språket tilhørende egen etniske gruppe, mens bare 26 % og 22 % etnisk russiske respondenter kunne

tenke seg å lære hhv. det erzjanske og det moksjanske språket. Respondenter av moksjansk etnisitet viste også en større interesse for å lære seg det erzjanske språket enn motsatt, hvilken kan ha sin årsak i de to etniske gruppenes størrelsesforskjell.

Det viste seg at respondentene i min undersøkelse jevnt over var uenige til utsagnet om at «å lære seg et mordvinsk språk påvirker renheten i det russiske språket». Ca. én fjerdedel av både de etnisk mordvinske og de etnisk russiske respondentene sa seg enig i dette utsagnet, mens ca. 62 % etnisk mordvinske respondenter og ca. 50 % etnisk russiske respondenter sa seg uenige i dette. Ca. 39 % etnisk mordvinske respondenter og ca. 44 % etnisk russiske respondenter oppga videre at de var enige til utsagnet «hyppig bruk av et mordvinsk språk påvirker renheten i det russiske språket», mens ca. 63 % etnisk mordvinske respondenter og 36 % etnisk russiske respondenter var uenige i dette. Dette kan tyde på at det blant respondentene i min undersøkelse ikke eksisterer noen særlig utbredt tanke om at det vil påvirke deres beherskelse av det russiske språket negativt om de ønsker å lære seg et mordvinsk språk, men det er likevel en stor andel respondenter, særlig av russisk etnisitet, som tror at det vil kunne påvirke «renheten» i det russiske språket om de velger å aktivt bruke et mordvinsk språk.

Det viste seg også at respondentene i min undersøkelse i svært liten grad bekymret seg for de mordvinske språkenes framtid. Det var i hovedsak respondenter av erzjansk og moksjansk etnisitet som oppga å bekymre seg for framtiden til språket som tilhører deres egen etniske gruppe. 64 % etnisk erzjanske, 42 % etnisk moksjanske og 23 % etnisk russiske respondenter oppga å bekymre seg for det erzjanske språkets framtid, mens 44 % etnisk erzjanske, 50% etnisk moksjanske og ca. 22 % etnisk russiske respondenter oppga at de bekymret seg for det moksjanske språkets framtid. Respondenter av moksjansk etnisitet oppga i høyere grad å bekymre seg for det erzjanske språkets framtid enn motsatt. Ca. én av tre respondenter av erzjansk og moksjansk etnisitet, og 50 % av respondentene av russisk etnisitet, oppga at de ikke bekymret seg for det erzjanske språkets framtid, mens ca. 40 % etnisk erzjanske, 33 % etnisk moksjanske og ca. halvparten av de etnisk russiske respondentene oppga at de ikke var bekymret for det moksjanske språkets framtid.

55 % etnisk mordvinske og ca. 69 % etnisk russiske respondenter oppga videre at de heller ville lært seg et annet språk enn et mordvinsk språk om de skulle lære seg et annet språk enn russisk. Ca. 25 % etnisk mordvinske og ca. 22 % etnisk russiske respondenter oppga å være uenig til utsagnet «om jeg skulle lært meg et annet språk enn russisk, ville jeg lært meg et annet språk enn et mordvinsk språk».

Det kan av resultatene som er kommet fram i min undersøkelse se ut til at holdningsarbeid og modernisering av de mordvinske stereotypiene og språkene kunne hatt en fordelaktig innvirkning på utbredelsen av bruken av de mordvinske språkene, da resultatene kan tyde på at det ikke er manglende språkbeherskelse som gjør at respondentene velger å ikke bruke mordvinske språk. Som tidligere nevnt, hevdes det at det også mulig å endre holdningene til et objekt eller fenomen indirekte, hvilket gjør at man da kan trekke en logisk slutning om at det å arbeide med holdningene til mennesker av mordvinske etnisitetene vil kunne endre holdningene til bruken av de mordvinske språkene – og motsatt.

Det finnes tydelige forskjeller i holdningene til det erzjanske, moksjanske og russiske språket, hvor de mordvinske språkene, erzjansk og moksjansk, blir ansett som lite attraktive, og bruken av dem er svært begrenset. Som litteraturen og tidligere undersøkelser tilsier, viser også min undersøkelse at de mordvinske språkene har svært begrensede domener i forhold til det russiske språket.

6 Konklusjon

Som resultatene av min undersøkelse viser, er det i hovedsak studenter som regner seg for å være av mordvinsk etnisitet som behersker, og bruker, de mordvinske språkene.²³

Svært få respondenter, sett i forhold til antallet respondenter som oppga å i noen grad beherske et mordvinsk språk, brukte dette aktivt. Det kom også fram at de mordvinske språkene i hovedsak blir brukt i uoffisielle situasjoner og helst med nære bekjente eller eldre familiemedlemmer. Som første undersøkelse som undersøker holdningene til de mordvinske språkene, viser min undersøkelse at det blant studenter i Mordovia eksisterer språkholdninger som kan bidra til å begrense de mordvinske språkenes domener og attraktivitet. Respondenter av både russisk etnisitet og respondenter av de mordvinske etnisitetene viste seg å ha en tendens til å i større grad assosiere positivt ladde ord med det russiske språket enn med de mordvinske språkene. Jeg kan følgelig konkludere i at det er en stor sannsynlighet for at konvensjoner og språkholdninger er en del av årsaken til at de mordvinske språkene ikke blir hyppigere brukt i det offentlige rom.

6.1 Videre forskning

Det hadde vært interessant å undersøke om respondentenes beherskelse av de mordvinske språkene har innvirkning på deres holdninger til språkene, eller motsatt, eller om graden av språkbeherskelse spiller inn på respondentenes språkvaner, altså hvem de brukte de mordvinske språkene med, hvor og hvor ofte. Denne kvantitative undersøkelsen kunne med fordel blitt utvidet med en kvalitativ undersøkelse i form av intervju med et utvalg av respondentene i etterkant. I et slikt intervju kan man undersøke om respondentene er bevisst sine holdninger og spurt hva de selv tenkte om temaet; om de oppfatter at det er holdninger til, og konvensjoner for, bruken av de mordvinske språkene i Mordovia.

6.2 Mulige tiltak

En grundig kartlegging av språkkompetanse hos menneskene som regner et mordvinsk språk som sitt morsmål bør gjennomføres for å se om det virkelig er slik at de som regner et mordvinsk språk som sitt morsmål nesten utelukkende behersker et annet, trolig det russiske språket, bedre, og at det kanskje er på grunn av dette de foretrekker å bruke det russiske språket. Om dette er tilfellet, bør det, om det ønskes at disse språkene skal være i bruk om 100 år, rettes fokus på det

---

²³ Jeg fikk dessverre ikke anledning til å undersøke om de etnisk russiske respondentene som oppga å beherske og bruke et mordvinsk språk i hovedsak var studenter av blandet etnisk opphav, altså med én etnisk mordvinsk forelder, eller ei.

faktum at språket ikke holder seg selv i live, men trenger å bli lært og brukt for å utvikle seg og for å videreføres til de kommende generasjonene. Som resultatene på spørsmål om respondentenes ønske om å lære seg et mordvinsk språk sier, så tilfaller en slik oppgave i hovedsak de spesielt interesserte filologene og de mordvinske etnisitetene selv. Dette tilsier at de ca. seks av ti etnisk erzjanske, fire av ti etnisk moksjanske og to av ti etnisk russiske respondentene som oppga å være bekymret for det erzjanske språkets framtid, og de ca. fire av ti etnisk erzjanske, fem av ti etnisk moksjanske og to av ti etnisk russiske respondentene som oppga å være bekymret for det moksjanske språkets framtid faktisk bør være seg bevisst i at de tar et valg hver gang de velger å bruke det russiske språket i situasjoner hvor et mordvinsk språk kunne vært brukt.

Da språk ikke er en nøytral lingvistisk kode til bruk for kommunikasjon, men derimot kan vekke sterke assosiasjoner og følelser i mennesker, tror jeg at holdningsrelatert arbeid er en vesentlig del av språkbevaring. Videre forskning på språkholdninger, gjerne mer avanserte og grundigere undersøkelser enn hva man har kapasitet til i en masteroppgave, kan være fruktbart som et ledd i å fostre bruk og læring av de mordvinske språkene. For å kunne behandle et pleietrengende språk, for å ta i bruk banale sammenlikninger, trenger man å vite hva språket trenger hjelp til. For de mordvinske språkene tror jeg, ut fra litteraturen jeg har lest og min egen undersøkelse, at problemet ligger i det russiske språkets suverenitet i alle domener, og jeg vil også påstå at konvensjoner og språkholdninger også bidrar til at folk velger å bruke det russiske språket framfor de mordvinske språkene, også i situasjoner hvor det hadde vært fullt mulig å bruke et mordvinsk språk.

Jeg mener at menneskene som ønsker at de mordvinske språkene skal leve videre bør ta mer bevisste valg i forhold til videreføringen av de mordvinske språkene, og særlig til graden av bruk av disse, om de ønsker å bevare språkene som så mange regner som sitt morsmål.

Litteraturliste

- Ajzen, I. (2005). *Attitudes, personality and behavior*: Open University Press.
- Akturk, S. (2010). Passport Identification and Nation-Building in Post-Soviet Russia. *Post-Soviet Affairs*, 26(4), 314-341.
- Albarracin, D., Johnson, B. T., & Zanna, M. P. (2005). *The handbook of attitudes*. London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Arel, D. (2001). Fixing ethnicity in Identity Documents: the Rise and fall of Passport nationality in Russia.
- Barth, F. (1969). *Ethnic groups and boundaries : the social organization of culture difference*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Bogatova, O. A. (2004a). Etnitsjeskie granitsy v Mordovii: Paradoks mnogourovnevoj identitsjnosti.
- Bogatova, O. A. (2004b). *Garmonizatsija mezjetnitsjeskikh odnosjenij v regionalnom sotsiume*. (PhD), Mordovskij gosudarstvennyj universitet imeni N. P. Ogareva, Saransk.
- Bogatova, O. A., & Kargin, A. I. (2009). Etnitsjeskaja identitsjnost i sotsialnyj status mordovskogo naselenija Respubliki Mordovija. *Finno-Ugorskij mir*(1), 92-111.
- Bradburn, N. M., Wansink, B., & Sudman, S. (2004). *Asking questions* (Rev. ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Brennan, A. (1988). *Conditions of identity : a study in identity and survival*. New York: Oxford University Press.
- Brown, E. K., & Anderson, A. (2006). *The encyclopedia of language & linguistics* (2nd ed.). Amsterdam ; Boston: Elsevier.
- Burke, P. J., & Stets, J. E. (2009). *Identity theory*. New York; Oxford: Oxford University Press.
- Carl, J., & Stevenson, P. (2009). *Language, discourse and identity in Central Europe : the German language in a multilingual space*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Comrie, B., & Corbett, G. G. (1993). *The Slavonic languages*. London ; New York: Routledge.
- Cooper, R. L., & Fishman, J. A. (1977). A study of language attitudes *Bilingual Review*, 4(1), 7-34.
- Duranti, A. (2005). *A companion to linguistic anthropology*. Oxford: Blackwell.
- Edwards, J. (1994). *Multilingualism*. London ; New York: Routledge.
- Edwards, J. (2009). *Language and identity: an introduction*: Cambridge Univ Press.
- Eriksen, T. H. (1992). Linguistic Hegemony and Minority Resistance. *Journal of Peace Research*, 29(3), 313-332.
- Fishman, J. A. (1989). *Language & Ethnicity in Minority Sociolinguistic Perspective*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Fishman, J. A. (1999). *Handbook of language & ethnic identity*. New York ; Oxford: Oxford University Press.
- Gardner, R. C. (1985). *Social psychology and second language learning : the role of attitudes and motivation*. London: Edward Arnold.
- Goldberg, D. T., & Solomos, J. (2002). *A companion to racial and ethnic studies*. Malden, Mass.: Blackwell.
- Gorenburg, D. P. (2003). *Minority ethnic mobilization in the Russian Federation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gumperz, J. J. (1982). *Language and social identity* (Vol. 2): Cambridge Univ Press.
- Haddock, G., & Maio, G. R. (2004). *Contemporary perspectives on the psychology of attitudes*. Hove, East Sussex ; New York: Psychology Press.
- Hogg, M. A., & Rigoli, N. (1996). Effects of ethnolinguistic vitality, ethnic identification, and linguistic contacts on minority language use. *Journal of Language and Social Psychology*, 15(1), 76-89.
- Hogg, M. A., & Vaughan, G. M. (2011). *Social psychology* (6th ed.). New York, NY: Pearson Prentice Hall.
- Horowitz, D. L. (1985). *Ethnic groups in conflict*. Berkeley: University of California Press.
- Katz, D. (1960). The Functional Approach to the Study of Attitudes. *The Public Opinion Quarterly*, 24(2), 163-204. doi: 10.2307/2746402
- Kelina, A. N. e. a. (Ed.) (2012). Saransk: Krasnij Oktrjabr.
- Labov, W. (2010). *Principles of Linguistic Change; Cognitive and Cultural Factors* (Vol. 3). Ann Arbor: Wiley-Blackwell; University of Michigan Press.

- Language vitality and endangerment*. (2003). Paper presented at the Paris: UNESCO Intangible Cultural Unit, Safeguarding Endangered Languages. <http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/00120-EN.pdf> (Sjekkjet: 31.01.13)
- Makarkin, N. P. e. a. (2004). *Mordva: otsjerki po istorii, etnografii i kulture mordovskogo naroda* (Vol. 1). Saransk: Mordovskoe knizjnoe izdatelstvo.
- Makarkin, N. P. e. a. (2012). *Mordva: otsjerki po istorii, etnografii i kulture mordovskogo naroda* (Vol. 2). Saransk: Mordovskoe knizjnoe izdatelstvo.
- Mazur, I. I., & Chumakov, A. N. (2003). *Globalistika: entsiklopedija*. Moskva: Dialog: Raduga.
- Mesthrie, R. (2001). *Concise Encyclopedia of Sociolinguistics*. Amsterdam: Elsevier.
- Millar, J. R. (2004). *Encyclopedia of Russian history*. New York: Macmillan Reference USA.
- Moseley, C. (2007). *Encyclopedia of the world's endangered languages* (pp. xvi, 669 p.). London: Routledge.
- Mosin, M. V. (2003). *Problemy i perspektivy razvitija vostotsjnykh finno-ugorskikh jazykov*. Saransk: Krasnyj oktjabr.
- Mosin, M. V. (2006). *Sostojanie natsionalno-russkogo dvujazytsjija v finno-ugorskikh regionakh Rossijskoj Federatsii*. Saransk: Krasnyj Oktjabr'.
- Natsionalnij sostav naselenija Respubliki Mordovija, vladenie jazykami i grazhdanstvo (po itogam Vserossijskoj perepisi naselenija 2010 goda) (2013). from Mordoviasat http://mrd.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_ts/mrd/resources/e5f7ba004f2f0c4a9ad8da3a99b5ae2d/%D1%81%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA+928.pdf
- Omoniyi, T., & White, G. (2006). *The sociolinguistics of identity*. London: Continuum.
- Oskamp, S., & Schultz, P. W. (2005). *Attitudes and opinions* (3rd ed.). Mahwah, N.J.: L. Erlbaum Associates.
- Perrie, M. e. a. (2006). *From Early Rus' to 1689* (Vol. 1). Cambridge: Cambridge University Press.
- Rosstat. (2012). *Sotsialno-demografitsjeskij portret Rossii : Po itogam Vserossijskoj perepisi naselenija 2010 goda*. Moskva: Statistika Rossii.
- Rudman, L. A. (2004). Sources of Implicit Attitudes. *Current Directions in Psychological Science*, 13(2), 79-82. doi: 10.2307/20182915
- Sjaronov, A. M. (2013). *Erzja, Merja, Rus v istografii Rossii*. Saransk.
- Sotsialno-ekonomitsjeskaja kharakteristika naselenija korennoj natsionalnosti - Mordvy Respubliki Mordovii. (2006). from Mordoviasat http://mrd.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_ts/mrd/ru/census_and_researching/census/national_census_2010/score_2010/b19b3000428a79b28960cd2d59c15b71 (sjekkjet: 01.02.2014)
- Tarunov, A. M. (2012). *Sokrovisjtsja kulturi Mordovii*. Saransk: Nautsjno-infomatsionnij tsentr.
- Tourangeau, R., Rips, L. J., & Rasinski, K. A. (2000). *The psychology of survey response*. Cambridge, U.K. ; New York: Cambridge University Press.
- Wardhaugh, R. (2006). *An introduction to sociolinguistics* (5th ed.). Malden, Mass., USA: Blackwell Pub.
- Weiner, I., Millon, T., & Lerner, M. J. (2003). *Handbook of Psychology, Personality and Social Psychology* (Vol. 5). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Презентация

Меня зовут Аня Юрдален, и я являюсь студенткой Бергенского университета в Норвегии, где я учусь в магистратуре по специальности «Русский язык». В настоящее время я работаю над моей дипломной работой, темой которой является «Языковая ситуация республики Мордовия».

Результаты данного исследования лягут в основу моей дипломной работы, и Ваше мнение представляется для меня бесценным.

Я гарантирую Вашу анонимность, и все личные сведения будут сохраняться отдельно от опросных данных в течение всего рабочего процесса, а после окончания проекта будут уничтожены. В готовой работе точной информации о личных данных указано не будет, а ответы будут разделены по более обширным категориям.

Прошу Вас заполнить анкету и вернуть ее лицу, которое Вам ее выдало. Заранее благодарю за Вашу помощь.

Если у Вас возникнут вопросы, или Вы хотите прокомментировать опросный лист, Вы можете связаться со мной по электронной почте:

Blitzzy87@hotmail.com

Подпись научного руководителя,
лектора при Бергенском Университете,
Мархье Пост:

1.1) Личные данные		X
а. Пол (М/Ж)		
б. Год рождения		
в. Место жительства: (П= посёлок, Д= деревня Г=, город)		
г. Место жительства до 17-и лет: (П= посёлок, Д= деревня, Г=, город)		
д. Образование: (1= Филологическое, 2= Техническое, 3 = Другое)		
е. Специальность (напишите)		
ж. Количество лет высшего образования (законченных)		
з. Родной язык (Р= Русский, Э= Эрзянский, М= Мокшанский, Д= другой)		
и. На каком языке Вы думаете? (Р= Русский, Э= Эрзянский, М= Мокшанский, Д= другой)		
к. Проживали ли Вы длительный срок вне Мордовии? Если «да», где Вы жили, и сколько лет?		
1.2) Ставьте «X» в клетке подходящей для Вас альтернативы, или напишите своими словами:		
Я – эрзянин/ эрзянка		Если Вы не нашли подходящей для Вас альтернативы, Вы можете написать свой ответ здесь: Я- _____ «Я чувствую себя более _____, чем _____»
Я – мокшанин/ мокшанка	Я-	
Я – мордвин / мордовка		
Я – русский / русская		

2.1) Как бы Вы описали своё владение следующими языками? Ответьте, пожалуйста, за оба языка.
Поставьте «X» в клетке подходящей для вас альтернативы

	а) Эрзянский				б) Мокшанский			
	Хорошо	Удовлетворительно	Плохо	Не умею	Хорошо	Удовлетворительно	Плохо	Не умею
а) Говорить								
б) Читать								
в) Писать								
г) Понимать								

2.2) Если Вы владеете другими языками наряду с русским, напишите каким/-и:

3) Отметьте, пожалуйста, кружком, как Вы ассоциируете следующие слова с эрзянским, мокшанским и русским языком, пользуясь цифрами от «-3» до «+3», где «-3» означает «нет никакой ассоциации» и «+3» означает «очень сильная ассоциация».

*Если Вам не слышно разницы между эрзянским и мокшанским языком, Вы можете поставить отметку за оба в колонке «мордовские языки».

	Эрзянский	Мокшанский	Русский	*Мордовские языки
Благозвучно	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Интересно	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Старомодно	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Перспективно	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Функционально	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3

Уверенность в себе	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Гордость	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Гостеприимство	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Деревня	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Наука	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Молодость	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Вежливость	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Честность	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Дерзость	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Свой	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Весёлый	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Солидарность	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Женщина	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Мужчина	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3
Вызывает доверие	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3	-3 -2 -1 0 1 2 3

4.1) Поставьте, пожалуйста, отметку крестиком (X) в клетке подходящей для Вас альтернативы при ответе на следующие вопросы.							
Как часто Вы....	Ежедневно	Несколько раз в неделю	Реже, чем один раз в неделю	Реже, чем один раз в месяц	Реже, чем один раз в году	Никогда	Затрудняюсь ответить
а. ...наблюдали открыто положительные реакции на то, что использовались мордовские языки?							
б. ...наблюдали открыто отрицательные реакции на то, что использовались мордовские языки?							

4.2) Если Вы, даже в меньшей степени, владеете одним или больше мордовскими языками, как часто вы используетесь/ пользовались им (и) для общения ...

Если у Вас нет никаких знаний этих языков, Вы можете переходить к следующему вопросу (5).

	Никогда	Редко	Иногда	Довольно часто	Как правило	Всегда	Затрудняюсь ответить
а. ...с родителями?							
б. ...с бабушкой/ дедушкой?							
в. ...с другими родственниками старше меня?							
г. ...с другими родственниками моего поколения или младше?							
д. ...с друзьями?							

(Поставьте «X» в клетке подходящей Вам альтернативы.)	4.3) Как часто Вы...						
	Ежедневно	Несколько раз в неделю	Реже, чем один раз в неделю	Реже, чем один раз в месяц	Реже, чем один раз в году	Никогда	Затрудняю сь ответить
а. ...слушаете / смотрите новости/ другие программы на мордовских языках?							
б. ... читаете тексты в интернете, написанные на мордовских языках?							
в. ...пользуетесь мордовским языком в личных сообщениях (например: смс, в э-майлах, на сайтах, в письмах)?							
г. ...покупаете литературу на мордовских языках (например: журналы, книги, газеты)?							
д. ..общаетесь на мордовских языках							

5) Если у Вас есть дети, или Вы планируете создать семью в будущем, важно ли для Вас, чтобы ребёнок владел одним, или больше, мордовскими языками?

Поставьте «X» в клетке подходящей для вас альтернативы

	а) Эрзянский				б) Мокшанский			
	Очень важно	Важно	Не важно	Затрудняюсь ответить	Очень важно	Важно	Не важно	Затрудняюсь ответить
а) Говорить								
б) Читать								
в) Писать								
г) Понимать								

б) Если Вы владеете/ владели бы одним, или больше, мордовскими языками, в каких ситуациях Вы бы **НЕ** хотели использовать его как средство общения, если бы Вы знали, что собеседник им тоже владеет?

Поставьте «X» в клетке подходящей/ -их для Вас альтернатив/ -ы.

На работе среди коллег, занимающих более высокое, чем Вы, положения	
На работе среди коллег, занимающих более низкое, чем Вы, положения	
В рабочем контексте вне рабочего времени	
На учёбе во время обучения	
В перерывах во время учёбы	
В городе в общественном транспорте	
Среди близких друзей	
Среди новых знакомых	
Дома среди «своих»	
В официальной обстановке	
В ведомственных учреждениях	

7) Что Вы думаете об использовании мордовских языков в обществе?

Поставьте «X» в клетке подходящей Вам альтернативы

	Слишком мало	Достаточно	Слишком много	Затрудняюсь ответить
В газетах				
По телевизору				
По радио				
В интернете				
В журналах				

8) Отметьте, пожалуйста, кружком свою оценку на следующие высказывания. Оцените цифрами от -3 до 3, где «-3» означает «совсем не согласен/ -на» и «3» означает «совсем согласен/-на». Если Вы не можете дать ответ, ставьте «X»

		Затрудняюсь ответить
а. Эрзяне, которые владеют эрзянским языком, смотрят свысока на эрзян, которые им не владеют.	-3 -2 -1 0 1 2 3	
б. Мокшане, которые владеют мокшанским языком, смотрят свысока на мокшан, которые им не владеют.	-3 -2 -1 0 1 2 3	

в. Русские в Мордовии смотрят свысока на этнических мокшан и эрзян	-3	-2	-1	0	1	2	3	
г. Мне хотелось бы изучить эрзянский язык.	-3	-2	-1	0	1	2	3	
д. Мне хотелось бы изучить мокшанский язык	-3	-2	-1	0	1	2	3	
е. Когда человек изучает мордовские языки, это отрицательно влияет на чистоту русского языка.	-3	-2	-1	0	1	2	3	
ж. Я горжусь своей этнической принадлежностью	-3	-2	-1	0	1	2	3	
з. Знание мордовских языков даёт преимущество в карьере в Мордовии	-3	-2	-1	0	1	2	3	
и. Когда человек активно пользуется мордовским языком, это отрицательно влияет на чистоту русского языка.	-3	-2	-1	0	1	2	3	
к. Если бы я владел/-а одним из мордовских языков, я бы не гордился/ -ась этим.	-3	-2	-1	0	1	2	3	
л. Я владею одним, или больше, мордовскими языками, и горжусь этим.	-3	-2	-1	0	1	2	3	
м. Мордовские языки лишние в сегодняшней Мордовии.	-3	-2	-1	0	1	2	3	
н. В Мордовии русский язык должен быть главным языком общения	-3	-2	-1	0	1	2	3	
о. Меня беспокоит будущее эрзянского языка.	-3	-2	-1	0	1	2	3	
п. Меня беспокоит будущее мокшанского языка.	-3	-2	-1	0	1	2	3	
р. В последний год я вижу более распространённое использование мордовских языков	-3	-2	-1	0	1	2	3	
с. В последние три года я вижу более распространённое использование мордовских языков.	-3	-2	-1	0	1	2	3	
а. Если изучать другой язык, чем русский, мне бы хотелось изучать не мордовский, а другой язык.	-3	-2	-1	0	1	2	3	

7) Знаете ли Вы, к какой этнической группе принадлежат Ваши друзья?

Поставьте «X» в клетке подходящей для Вас альтернативы.

Да, все	
Да, большинство из них	
Да, но меньше половины из них	
Только некоторые	
Нет	

8) К какой этнической группе принадлежат Ваши родители?

Русский/-ая=Р, Эзянский/-ая=Э, Мокшанский/-ая=М. Вы можете писать разные комбинации.

Мать:

Отец:

Если у Вас есть вопросы или комментарии к опросу, Вы можете написать их ниже, или связаться со мной по электронной почте. Мой адрес указан на первой странице опроса.

Спасибо за Вашу помощь!